

På scenen – hele tiden

En nettnografisk studie av rett og vrang i en digital virkelighet

Tuva-Kristin Furehaug

Masteroppgave i sosiologi - mai 2016

SAMMENDRAG

Denne masteroppgaven handler om betydningen av at virkeligheten har fått en ny digital dimensjon. Ut fra en interesse for hva som motiverer våre handlinger, har jeg undersøkt hvordan dette kan forstås i lys av den digitale sosiale virkeligheten. Studien er basert på et feltarbeid i et digitalt interessefellesskap på Facebook.

Det metodiske utgangspunktet for prosjektet er inspirert av en relativt ny gren innenfor sosialantropologien kalt nettnografi, som er utviklet av Robert V. Kozinets.

Oppgaven belyser kontekstuelle og prosessuelle begreper knyttet til samhandling og viser hvordan dannelsen av fellesskap og identitet kan forstås i konteksten av den online sosiale virkeligheten.

FORORD

Så det er sånn det føles! #endeligferdig #masterisosiologi #hurra

Kjære veileder, Willy Guneriussen, takk for kreative, inspirerende, utsvevende, fargerike, slitsomme og morsomme veiledningstimer gjennom arbeidet med denne masteroppgaven. Du har gitt meg rom til å prøve og feile, og du har vært tålmodig. Jeg ville ikke gått gjennom det en gang til, men jeg ville ikke vært det foruten heller.

Kjære Frode Lien, jeg tror jeg mangler ord som kan beskrive hva din hjelp har betydd for meg de siste årene. Du evner å møte folk! Og jeg er takknemlig for at jeg fikk treffe deg.

Kjære André Røsberg, du er rett man i rett jobb! Takk for all hjelp og støtte de siste årene.

Kjære Inga, takk for at du er så fantastisk! Det siste året hadde blitt litt uutholdelig, hadde det ikke vært for deg.

Kjære mamma og pappa, jeg vet ikke hvordan jeg ellers skal si det:

Kjære Rune, dette hadde ikke gått uten deg. – vi e meininga, æ å du!

Tromsø, 18. mai 2016

Tuva-Kristin Furehaug

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
1.1 Først kom problemstillingen	2
1.1.1 Så kom alle spørsmålene.....	2
1.2 Oversikt over de neste kapitlene	4
2 Teoretisk bakteppe og tidligere forskning	7
2.1 Et mediesosiologisk tilbakeblikk	7
2.2 To ulike perspektiver – om mediens betydning i og for samfunnet.....	9
2.2.1 Et optimistisk eksempel.....	10
2.2.2 Og så da?	11
2.3 Et pessimistisk skråblikk – om den digitale virkeligheten.....	13
2.3.1 Litt om effektene av nettverk	14
2.4 «Samfunnets lim, smøremiddel og grunnmur»: om tillit.....	16
2.4.1 Null tillit, maks sårbar	18
2.4.2 EdgeRank – fordi du (tror du) liker det	19
2.5 Nettverkssamfunnet	20
2.5.1 Nettverksindividualisme.....	21
2.5.2 Innlemmelser i fellesskap.....	23
2.5.3 Identitet	24
3 Metodologisk rammeverk	27
3.1 Et virtuelt feltarbeid	27
3.1.1 «Online hanging-out»: et lynkurs i nettnografi	29
3.1.2 Vitenskapsteoretisk refleksjon: om å være eller ikke være, en fagidiot.....	31
3.1.3 Reliabilitet og validitet.....	32
3.2 Om å orientere seg i felten: slik gikk jeg frem.....	33
3.2.1 Entré.....	34
3.2.2 Rulling og klikking – fra observasjon til data.....	35
3.2.3 Empiri blir data; mine kategorier.....	37
3.3 Etske betraktninger	39
3.3.1 Tilsørte strikkepiker og mikrokjendiser	41
4 En digital reise – destinasjon: Facebook	43
4.1 En guidet tur i byen – teknisk struktur, funksjoner og begreper.....	43
4.1.1 Bysamfunnets ulike grupperinger – om konseptet «facebook-gruppe»	44
4.1.2 Offentlig, privat eller hemmelig.....	44

4.2	Et kulturelt møte i en bosetning med sans for «rett og vrang»	45
4.2.1	<i>Et fellesskap blir til – «info om gruppa»</i>	45
4.2.2	<i>Kulturell utvikling – aktiviteten på gruppa frem til i dag</i>	46
5	Strikking i en historisk kontekst	48
5.1	Nøste opp – strikking for kvinnsa	49
5.1.1	<i>Jeg strikker, derfor er jeg</i>	50
5.2	Seks kjappe, mer eller mindre kronologisk.....	51
6	«Syklubb» er bare fornavnet: strikking frem til i dag	55
6.1	Praktisk og økonomisk nytteverdi – en maskulin appell	55
6.2	Når husvask får være husvask: tid for strikking skravling – en feminin appell.....	58
6.3	Strikkesidas arv	59
6.3.1	<i>Matnyttig strikk versus kreativ strikk</i>	63
6.4	Oppsummering.....	65
7	Strikkesida som sosial arena	67
7.1	Strikkesida – fra nær til fjern	67
7.1.1	<i>Den før-moderne strikke-epoken</i>	68
7.1.2	<i>Den moderne strikke-epoken</i>	72
7.2	Oppsummering.....	76
8	Strikkfullness – en ny renessanse	77
8.1	Om et endeløst kjærlighetsforhold til garn	77
8.1.1	<i>Blenda av kjærlighet?</i>	80
8.2	Interaktive oppslagsverk har også følelser.....	81
8.2.1	<i>Krangletråder</i>	82
8.3	Oppsummering.....	86
9	Konklusjon og avsluttende kommentar	87
9.1	Når den vi er, på samme tid er en annen.....	87
	Litteraturliste	91
	Vedlegg 1	95
	Vedlegg 2	97
	Vedlegg 3	99
	Vedlegg 4	101

1 Innledning

I mange år nå har samfunnsdebatten handlet om alt fra spillavhengighet, virkelighetsflukt, manglende sosialisering, forringelse av den offentlige debatten, utarming av det offentlige rom og mobbing, til synkende politisk deltakelse, demokratiske utfordringer og privatliv som blir mindre og mindre private. Og alt dette på grunn av den virtuelle virkeligheten – på grunn av digitale medier, som har fått så uendelig stor plass i våre hverdagsliv. Nylig gikk det en reklame på TV der selv et mobilselskap – i samme åndedrag som det lokket med lave priser på mobil- og data-bruk, påpekte viktigheten av å av og til legge bort teknologien til fordel for sosialisering med venner, og det å nyte øyeblikket. «Logg av mobilen og logg på livet!», tror jeg reklamen sa. Det eksisterer både myter og sannheter om det som foregår på nett, og om implikasjonene av dette for de som oppholder seg der samt for samfunnet mer generelt. Spørsmålet er om man faktisk må logge seg av for å «logge seg på» – om livet pålogget egentlig er så frakoblet og annerledes fra livet ellers.

Mange av oss reagerer bortimot med (digital) vantro når vi åpner søndagsavisa og leser, for eksempel at vi er like avhengige av tilbakemeldinger på nett som vi er i virkeligheten eller at følelser, *til og med på nett*, smitter.¹ For hva betyr dette, egentlig? At Internett og/ eller alle duppedingsene vi er på nett med, betyr mer for oss enn virkelige, fysiske mennesker? At vi er i ferd med å miste kontroll? Kontroll over *hva*, i tilfelle? Oss? Samfunnet? Hvis det er de nye mediene som fører til at vi mister kontroll, uansett hva det er vi mister kontroll over, så må det nødvendigvis bety at vi mister kontroll *til* noe (eller noen), som i dette tilfellet jo må være Internett og alle disse duppedingsene våre. Og da kan vi vel bare koble fra strømmen til trådløsruteren vår eller ta ut batteriene i smart-telefonene våre så skulle problemet være løst, men så enkelt er det selvfølgelig ikke. Det handler nemlig ikke om hvorvidt teknologien eksisterer eller ikke. Det handler om at ting endrer seg – både med og av teknologien, og om at ting endrer seg i et forrykende tempo. Teknologien må kanskje ta, i alle fall noe av skylda for det med tempoet (sett bort i fra at teknologien ikke akkurat har funnet opp seg selv, da...), men resten må vi ta på egen kappe. Eller må vi det?

¹ Se for eksempel: <http://www.vg.no/nyheter/utenriks/facebook-humoer-smitter/a/10138044/>, og <http://www.tv2.no/a/5591366>.

Denne masteroppgaven, for å si det med andre ord, handler om den direktekoblede² sosiale virkeligheten og hva den betyr for samfunnet vårt. Ja, også handler den om strikking. ... Det hele er egentlig litt komplisert, og veien har blitt til mens jeg har gått. La oss begynne med problemstillingen.

1.1 Først kom problemstillingen

Med føttene godt plantet i det som mildt sagt følte som et eksplorerende ontologisk landskap ville jeg utfordre den tradisjonelle oppfatningen av forholdet mellom medier og samfunnsendring som, slik jeg så det, var et forhold dominert av teknologisk determinisme. Jeg bestemte meg derfor for å gjøre et feltarbeid i en annen galakse. Tulla. Litt! Jeg bestemte meg for å gjøre et feltarbeid på *Internett*, altså i den direktekoblede sosiale virkeligheten. Men poenget er nettopp det; det følte da som om jeg like gjerne kunne sagt en annen galakse. For det høres gjerne like fjernt ut(e) å gjøre et feltarbeid i en annen galakse, som det høres imaginært ut å gjøre et feltarbeid på Internett. *Feltarbeid* konnoterer liksom noe fysisk, noe materielt all den tid man oppholder seg fysisk på et like fysisk sted, når man arbeider i felten. Men heller enn å undersøke hvordan sosiale medier påvirker oss, ville jeg undersøke oss! Jeg ville få en bedre forståelse av samhandling i lys av premissene som ligger til grunn innenfor rammene av en digital omverden. Og slik ble min problemstilling til:

Hvordan inngår den digitale sosiale virkeligheten i dannelsen av fellesskap og identitet?

Og så var tiden inne for å finne et egnet sted til feltarbeidet i denne virkeligheten. Og det var slik denne masteroppgaven i tillegg til det jeg allerede har nevnt at den handler om, også skulle komme til å handle om strikking.

1.1.1 Så kom alle spørsmålene

Jeg har nemlig valgt å undersøke hvordan hverdagslivet fortøner seg for medlemmene av et spesielt håndarbeidsfellesskap – nærmere bestemt et fellesskap kalt Strikkesida. Dette fellesskapet består av en relativt liten gruppe mennesker, sett i lys av at det befinner seg i en av de største digitale sivilisasjonene som finnes i dag³ – adressen er nemlig <http://www.facebook.com/groups>. Jeg valgte akkurat dette fellesskapet av flere grunner, men

² Norsk for «online».

³ Ifølge rådgivningsbyrået Synlighet AS, har Facebook passert 1.1 milliard månedlige aktive brukere. Synlighet AS finner du her: <http://www.synlighet.no/facebook/statistikk-antall-brukere/> [Lesedato 05.01.2016]

først og fremst fordi jeg selv allerede et par år før jeg startet på min mastergradsoppgave var (og er) medlem. Det betyr at jeg kjente gruppa og det den er opptatt av, godt. Det vil si; i dag består gruppa av over 90 000 medlemmer⁴ og jeg kjenner kanskje bare fem eller seks av de personlig, så jeg kjenner ikke medlemmene av gruppa, men jeg kjenner fellesskapet.

Da jeg ble medlem var det et sted mellom tretti til femti tusen medlemmer. Jeg har aldri vært et spesielt aktivt medlem. De første månedene etter at jeg ble medlem, bidro jeg kanskje med en kommentar eller et liker-klikk en sjelden gang, men utover det har jeg nok vært det man kan kalle et passivt medlem. Det betyr ikke at jeg ikke har vært tilstede, for det har jeg. Jeg har brukt mye tid i gruppa. Lest andres innlegg og kommentarer, fått inspirasjon til egne strikkeprosjekter, observert, gledet meg på andre medlemmers vegner når de har delt sine gleder, og tilsvarende følt med de når de har delt deres sorger. Det var for mange medlemmer til at jeg hadde noen som helst type oversikt over hvem som sa og gjorde hva, og hvor ofte de eventuelt gjorde det, så for meg var de andre medlemmene fremmede – i ordets aller retteste forstand, men til tross for dette, og for at gruppa allerede da var ganske stor, så følte den liten. Nær, på et vis. Den følte som et fellesskap! Og det, fasinerte meg. Men det som kanskje fasinerte meg enda mer, var at jeg helt tydelig ikke var alene om å føle det sånn. For medlemmene snakket stadig vekk om hvor fantastisk dette fellesskapet var, om hvor mye det betydde for dem og om hvor mye de satte pris på hverandre. Og opplevelsen av at så mange forskjellige og ukjente (for hverandre) mennesker kunne dele en så tilsynelatende identisk opplevelse av samhold – uten engang å være verken på samme sted eller til samme tid, ga meg lyst til å undersøke fenomenet fra et faglig ståsted.

Mens Strikkesida er et ektefødt barn av den digitale tidsalderen, er altså strikking en urgammel slektning fra en ganske annen og fordom tidsalder. Strikkesida er en forening av gammelt og nytt som ikke bare utfordrer vår forståelse av ulike begreper knyttet til fellesskap og identitet, men som også utfordrer hvordan vi forstår vår virkelighet. For å undersøke fenomenet måtte jeg derfor finne ut av hva strikking har betydd og hvordan den har utviklet seg historisk, frem til det blir grunnlag for et digitalt fellesskap i vår tid. Deretter ville jeg se nærmere på hva Strikkesida egentlig er. For å gjøre disse tingene operasjonaliserte jeg problemstillingen ved hjelp av å stille tre forskningsspørsmål, som også har vært retningsgivende for analysen av mitt materiale. Spørsmålene lyder slik:

- 1) Hvordan har strikking endret seg historisk?

⁴ 93462 medlemmer for å være eksakt, pr. 05.01.2016.

- 2) Hva er Strikkesida?
- 3) Hva betyr Strikkesida for medlemmene?

1.2 Oversikt over de neste kapitlene

I kapittel 2 vil jeg begynne med å presentere et mediehistorisk rammeverk som er ment å begrunne studiens overordna problemstilling. Jeg ønsker med dette å vise hvordan det forskningsmessige feltet knyttet til digitale medier ser ut, for deretter å drøfte noen hovedpunkter som er enda mer relevante for spørsmålene denne studien ønsker å ta for seg. Videre vil jeg redegjøre for noen viktige begreper knyttet til problemstillingen; først vil jeg si noe om hva den digitale virkeligheten er, og hva som menes med nettverk. I lys av dette vil jeg drøfte betydningen av tillit i den digitale virkeligheten, men også generelt. I siste del av kapitlet vil jeg si noe om hva jeg sikter til når jeg bruker begrepene *fellesskap* og *identitet*, i den overordna problemstillingen, og på denne måten vise hva som ligger til grunn for analysen av mitt datamateriale. Oppsummert kan man si at dette kapitlet består av tre deler: den første delen kontekstualiserer og begrunner den overordna problemstillingen. Den andre delen snakker om hva den digitale virkeligheten er, mens den tredje delen går mer i dybden av hvilke premisser som ligger til grunn for samhandling i denne virkeligheten.

I kapittel 3 vil jeg redegjøre for metoden jeg har brukt; hvordan jeg samlet inn data, hva som utgjør mitt datagrunnlag og hvordan jeg analyserte dataene, samt presentere noen etiske betraktninger rundt akkurat denne typen forskning.

Som allerede nevnt ovenfor, holder Strikkesida hus på Facebook. I kapittel 4 vil jeg derfor begynne med å avklare noen rent tekniske og praktiske spørsmål knyttet til Facebook som plattform – slik at de som aldri har vært på Facebook, eller som *er* der men likevel ikke er så godt kjent der, også skjønner hva det er snakk om. Og når vi først har tatt turen dit, vil jeg samtidig benytte meg av anledningen til å stikke innom Strikkesida, slik at du også får bli litt bedre kjent med dette fellesskapet – hvem de er og hva de holder på med.

I kapittel 5 vil jeg så kort og konsist som jeg klarer, gi en innføring i strikkingens lange og til tider tåketete historie. Dette gjør jeg fordi jeg tror det er en type kunnskap som er viktig for hvordan man forstår strikking i dag, men også for hvordan man forstår fellesskapet knyttet til denne aktiviteten.

Kapittel 6, 7 og 8 utgjør studiens analysedel. Her presenterer og drøfter jeg mine funn. I kapittel 6 vil jeg forsøke å svare på det første forskningsspørsmålet om hvordan strikking har

endret seg historisk. I kapittel 7 vil jeg forsøke å svare på forskningsspørsmål 2 om hva Strikkesida er. I det siste analysekapittelet, kapittel 8, tar jeg for meg det siste forskningsspørsmålet om hvilken mening Strikkesida har for medlemmene. På slutten av hvert kapittel vil jeg presentere en oppsummering av de viktigste funnene knyttet til hvert enkelt forskningsspørsmål.

Avslutningsvis, i kapittel 9, vil jeg gi en kort oppsummering av studien og de overordna funnene, samt forsøke å komme til en konklusjon.

2 Teoretisk bakteppe og tidligere forskning

I dette kapitlet vil jeg begynne med en redegjørelse av medieforskningens viktigste forskningsmessige utvikling frem til i dag. Deretter vil jeg presentere to ulike perspektiver som denne utviklingen på mange måter har akkumulert opp i, som handler om betydningen av medier, i og for samfunnet. Deretter vil jeg si noe om hva som er så spesielt med de *nye* mediene – sosiale medier, og hvordan mange mener dette har endret samfunnet vårt.

2.1 Et mediesosiologisk tilbakeblikk

Spørsmål knyttet til medias rolle i samfunnet, har vært gjenstand for debatt lenge før den digitale medieteknologien ble oppfunnet. Men det var ikke før på begynnelsen av 1900-tallet – da mediesosiologien sånn smått begynte å ta form, at man begynte å forske på temaet (Aalberg & Elvestad, 2012). Den gangen hadde man verken nettaviser, Facebook, eller smarttelefoner, men problemstillingene er likevel de samme som i dag. Det vil si; *spørsmålene* er de samme, men parallelt med den teknologiske utviklingen samt den samfunnsmessige utviklingen for øvrig, har også forskningen utviklet seg. Og med det har naturligvis også svarene, endret seg. Aalberg og Elvestad oppsummerer mediesosiologiens mest sentrale spørsmål, slik (2012, s. 55):

1. Kan media fungere samlende i et differensiert samfunn?
2. Hvilken rolle spiller media i prosesser som er opphav til ulikhet?
3. Hvilken rolle spiller media i samhandling mellom mennesker og i individuell identitetskonstruksjon?
4. Hva betyr medieteknologien for samfunnsendring?

McQuail deler forskningen på disse spørsmålene fra 1920-tallet og frem til i dag, inn i fire ulike faser kalt henholdsvis 1) allmektige medier, 2) avmektige medier, 3) mektige medier og 4) forhandla medieforståelse (omtalt i Aalberg & Elvestad, 2012). I hver fase har det rådende synet på hvilke effekter media har på publikum vært ulikt. Grovt skissert har man gått fra å mene at mediene hadde makten til å plante ideer i hodene på folk i den første fasen, til å mene at de «kun» hadde makten til å formidle ideer til folk via opinionsledere (folk med mye høyere medieforbruk enn andre), i den andre fasen. Dette har blitt kjent som *tostegshypotesen*, og ble utviklet av Lazarsfeld og hans kolleger i kjølvannet av en panelstudie de gjennomførte i forbindelse med presidentvalget i USA i 1940 (omtalt i Aalberg & Elvestad, 2012, s. 29).

Med kunnskapen man frem til nå hadde opparbeidet seg om hvordan mediene påvirket publikum, ble fokuset rettet mot mediene på vei inn i den tredje fasen. Mer konkret ble det rettet mot mediene som formidlere av et bilde av virkeligheten som ble kritisert for å være i tråd med medias egne ønsker og behov – for å formidle de herskende klassenes tanker, fremfor å være et objektivt bilde av offentligheten. Dette var en av grunnene til at David Whites begrep om *portvakter*, som ikke hadde fått oppmerksomhet da han presenterte det allerede i den andre fasen, vekket manges interesse på denne tiden (begrepet viser til mediernes makt til å være selektiv med tanke på hvilke saker/ nyheter de vil dekke) (Aalberg & Elvestad, 2012, s. 30-32). Denne tredje fasen av mediesosiologien knyttes til årene mellom 1960-1980. Mediene fikk mye kritikk i denne fasen, som var en turbulent politisk periode preget av klassekamp og kjent blant annet for studentopprøret i Vest-Europa og Nord-Amerika⁵. Det kom to viktige og samfunnskritiske teoretiske bidrag på denne tiden som er spesielt godt beskrivende for stemningen og de politiske strømningene som rørte i samfunnet; doktoravhandlingen *Borgerlig offentlighet*, av Jürgen Habermas, og boken *The Fall of Public Man*, av Richard Sennet (Aalberg & Elvestad, 2012). Både Habermas og Sennet var opptatt av medias rolle i en demokratisk offentlighet og i det moderne samfunnet, og begge var kritiske til medieoffentligheten implisert et samfunn med uklare skiller mellom offentlige og private interesser. Kort sagt var dette en fase der mediene ble kritisert for sin makt til å representere *interesser* – enten det var de herskende klassenes private interesser eller de dominerende politiske, kulturelle eller økonomiske aktørenes interesser.

Slike medieimperialistiske teorier markerer på mange måter begynnelsen på den fjerde fasen, som også er den vi (etter sigende) er inne i nå, fordi stikkord for denne siste fasen er globalisering, interaktivitet og individualisme. I denne fasen er synet på medias makt og på rollen de spiller i prosesser som fører til ulikhet, mer komplekst sammenlignet med de foregående fasene. Man har etter hvert blitt mer og mer opptatt av hvordan media fører til at distinksjonen mellom tid og rom oppheves, og hvordan media blir brukt i selvskapingsprosesser av det moderne mennesket som individ som må skape seg selv og sin egen identitet (Aalberg & Elvestad, 2012, s. 35-36). I denne fasen har også fokuset vært rettet mot medieteknologien; mot spredning av, potensialet til og samfunnsmessige konsekvenser av Internett samt hvordan teknologien blir spredd i samfunnet og på hvem som definerer bruksområdet til mediet.

⁵ For mer info om studentopprøret, se for eksempel <https://snl.no/studentopprøret>

Men selv om ulikhetene mellom forskningens syn på mediernes rolle i de ulike fasene kanskje ikke er så store, er det likevel noe som har endret seg ganske betraktelig siden den første fasen; nemlig medieteknologien. Mediene har blitt digitale, men det er knappest for mer enn en liten detalj å regne all den tid det ikke *bare* betyr at vi nå kan *klikke* oss gjennom søndagsavisa med en eller annen type av alle de forskjellige duppedittene som nå er tilgjengelig for slikt; den kommunikasjonsteknologiske utviklinga har fundamentalt endret premisene for hvordan vi må forstå mediernes rolle i samfunnet og samfunnsutviklingen.

I dag bærer både den akademiske og offentlige debatten om de nye mediene preg av å være polarisert mellom de som kan sies å være optimistiske på den ene siden, og de som kan sies å være pessimistiske på den andre. Dermed er vi tilbake til start – til spørsmålet om kontroll som nevnt i innledningen (se kapittel 1): er samfunnsutviklingen determinert av teknologien? Er vi det?

2.2 To ulike perspektiver – om mediernes betydning i og for samfunnet

Media har ei viktig demokratisk oppgave på både lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Dei skal fungere som kanalar for opplysningsarbeid og som forum for politisk debatt, men er også tillagde viktige sosiale funksjonar. Media spelar ei viktig rolle når det gjeld sosiale fellesskap og individuell identitetskonstruksjon, og dei skal underhalde oss og få oss til å slappe av i ein hektisk kvardag (Aalberg & Elvestad, 2012, s. 10).

Sosiologi er vitenskapen om samfunnet og relasjonene mellom menneskene og gruppene som utgjør samfunnet. Og noen av de viktigste spørsmålene sosiologien beskjeftiger seg med, er spørsmål knyttet til sosiale prosesser og relasjoner (samfunnsendringer), integrering, identitet, makt og sosial ulikhet (Aalberg & Elvestad, 2012, s. 8). På ulike nivå er alle disse spørsmålene relatert til begrepet *kommunikasjon*. Og medier er selve epistenteret av begrepet all den tid «media er kanaler for kommunikasjon innanfor samfunn og mellom samfunn» (Aalberg & Elvestad, 2012, s. 7). *Mediesosiologien*, altså forskning på mediers rolle i samfunnet, må sees i lys av dette. For, når Aalberg & Elvestad sier at mye av denne forskningen – fra den første fasen av den mediesosiologiske utviklingen og frem til nå, har ført til et skille mellom de som er optimister på den ene siden og de som er pessimister på den andre, så kan det forklares med referanse til de viktigste spørsmålene (medie)sosiologien beskjeftiger seg med.

Optimistene mener nemlig at Internett kan bidra til å skape større forbrukermakt, redusere sosial ulikhet, øke fellesskapet og stimulere til politisk deltaking. De hevder at Internett har et

kommunikativt potensiale som vil frigjøre individer fra byråkratisk kontroll og utfordre de tradisjonelle maktstrukturene i samfunnet samt fremme deltakerdemokrati. Pessimistene mener motsatt at Internett vil skape mindre forbrukermakt, øke sosial ulikhet og skape mer isolasjon samt svekke representativiteten i samfunnet (Aalberg & Elvestad, 2012, s. 131-132).

2.2.1 Et optimistisk eksempel

Staude og Martinsen argumenterer for at flere og flere nå forstår at de nye «medieverktøyene» kan brukes sosialt, og at dette fører til at enda flere ser nytteverdien i å bruke disse mediene nettopp sosialt⁶, som i sin tur gjør at de får en «mer naturlig og positiv del av hverdagen vår» (Staude & Marthinsen, 2013, s. 10). De mener fokuset på bruken av disse mediene – som en (usosial) tidstyv som gjør at vi bruker mindre tid på å vedlikeholde «virkelige» eller fysiske, sosiale relasjoner, som blant andre Nie og Putnam mener (omtalt i Enjolras, Karlsen, Steen-Johnsen & Wollebæk, 2013, s. 67), er feil. De sier at vi glemmer at «folk ikke snakker med dingsene, men med andre folk» (Staude & Marthinsen, 2013, s. 10), at det er relasjonen mellom folk som betyr noe, ikke «dingseverktøyene», som de så fint formulerer det - fordi disse verktøyene bare er et middel for å skape disse relasjonene, ikke noe som ødelegger for «ekte» mellommenneskelige bånd og fellesskap, slik blant annet Turkles hevder (omtalt i Enjolras mfl., 2013, s. 65). Staude og Martinsen proklamerer at god digital kommunikasjon i det store og hele ikke skiller seg så veldig fra god kommunikasjon, ansikt til ansikt.

Staude og Marthinsen sier også at mer digital kommunikasjon fører til at enkelte som tidligere har hatt mye makt, nå må dele denne med flere; altså at flere og flere lærere og forelesere innser at involvering fra elever og foreldre kan gjøre dem selv (og videre undervisningen) bedre, at flere og flere byråkrater innser at involvering fra brukere, heller enn bare å «plage dem», faktisk kan hjelpe dem i deres daglige arbeid, og at flere og flere bedriftsledere innser at involvering fra kundene kan hjelpe dem å lage bedre produkter. Og etter hvert som enda flere innser dette, vil maktdelingen og spredningen bli enda større, som igjen fører til et bedre samfunn – fordi det vil motvirke «arrogansen og nedlatenheten som maktkonsentrasjon for ofte fører med seg», fordi flere etter hvert føler det mer «befriende enn ergerlig» å dele mer på ansvaret, det vil si; gi fra seg makt (Staude & Marthinsen, 2013, s. 12). De hevder videre at på grunn av maktspredningen, vil mer bruk av disse mediene viske ut skiller mellom offentlig og privat liv, mellom det interne og eksterne, mellom det muntlige og skriftlige, mellom

⁶ Nettverkseffekt: i diffusjonsteori kalt kritisk masse (det punktet hvor folk begynner å gå ut i fra at denne teknologien er noe «alle» har (Aalen, s. 20).

produsenter og konsumenter, mellom eldre og yngre, mellom syke og friske, og mellom høy og lav sosial status, som igjen gjør at «syke kan bidra på lik linje med friske», og at hvorvidt man har mye eller lite penger (er fattig eller rik) vil spille en underordnet rolle.

Det eneste forbeholdet, ifølge Staude og Marthinsen selv, er at disse maktendringene, som riktignok fører til endring av skiller mellom folk, også kan bygge opp to nye skiller: mellom de som er komfortable med utviklingen og de som ikke er det, og mellom dem som tilegner seg «digital kunnskap» og de som ikke gjør det. Med «de som ikke er komfortable med utviklingen», må man anta at det her siktes til de ovenfor nevnte lærerne/ foreleserne, byråkratene og bedriftslederne som ikke innser at de selv tjener på å gi ifra seg litt av makten eller ansvaret – og som derfor, i forlengelsen av dette, bidrar til å opprettholde arrogansen og nedlatenheten som følger med maktkonsentrasjon. Men, på grunn av at endringene i makt og ulike skiller ikke er reverserbare, fordi «de fleste av oss ønsker utviklingen velkommen» (Staude & Marthinsen, 2013, s. 12) – hvilket er, vel, selvforklarende, for ingen vil vel *ikke* ha et bedre samfunn (?), vil de kun skade seg selv all den tid de ikke innser at de taper mer enn de tjener på å ikke gi fra seg noe av makten og dele mer på ansvaret.

Det første skillet endringene kan bygge opp, er derfor ikke et problem (i alle fall ikke et de adresserer). Således er skillet mellom de som ikke tilegner seg digital kunnskap og de som tilegner seg slik kunnskap, potensielt det eneste problemet med de nye mediene, slik Staude og Marthinsen fremstiller saken. Men dette kan motvirkes ved at det sørges for at flere – enn «et fåtall mennesker, bedrifter og organisasjoner som behersker de nye verktøyene» (sst. 2013, s. 12), gis muligheten og anledningen til å tilegne seg denne kunnskapen. Her, sier de, har samfunnet et ansvar, «men vårt personlige ansvar er det aller viktigste» (sst. 2013, s. 13). Således kan man vel egentlig konkludere med at dette egentlig ikke er et problem, det heller. Sagt på en annen måte kan man si at Staude og Marthinsen sparker ballen over til alle de som ikke har digital kunnskap; endringene er nemlig kommet for å bli, nå handler det bare om å lære seg spillereglene i et spill hvor alle, *i utgangspunktet*, kan vinne. Spørsmålet er bare om alternativet til å vinne, er å «forsvinne».

2.2.2 Og så da?

Optimistene, slik som Staude og Marthinsen, mener altså at individer aktivt utøver deres makt til medvirkning, og derfor endrer den digitale virkeligheten i tråd med deres behov og forventninger. Pessimistene er veldig uenige. De mener den digitale virkeligheten har en

destruktiv innflytelse på samfunnet. Nyere forskning gir støtte til begge parter, men viser i all hovedsak at mediene ikke lager nye mønstre for sosial adferd, men heller supplerer de mønstrene som allerede finnes (Aalberg & Elvestad, 2012, s. 132). Studier har for eksempel vist at vi påvirkes av andres humør på samme måte i den digitale virkeligheten, som i den ikke-digitale (Kvittingen, 14.03.2014). Et etter hvert ganske vanlig begrep alene – *netttroll*, viser at mobbing, trakassering og lignende, heller ikke er forbeholdt den ikke-digitale virkeligheten. Og forskningen har de seneste årene blitt mer oppmerksom på at måten vi skiller mellom en digital og en virkelig/ fysisk virkelighet, ikke nødvendigvis gir et godt grunnlag og utgangspunkt for å forstå de nye mediens rolle i samfunnet (Enjolras mfl., 2013). Men mens Enjolras og hans kolleger foreslår å forske på hvordan de nye digitale mediene endrer vår forståelse av rom på, går en annen forsker enda lengre.

Med utgangspunkt i referansen *fysisk* om den ikke-digitale virkeligheten, insinuerer man at ting må være materielt for at det skal være virkelig. I sin doktorgrad «How digital worlds become material – an ethnographic and netnographic investigation in second life» argumenterer Richard Kedzior for at det materielle og virtuelle innvirker og påvirker hverandre til en slik grad at det er meningsløst å snakke om at den ene virkeligheten er mer virkelig enn den andre (Kedzior, 2014). Først og fremst problematiserer Kedzior måten vi forstår *materielt* på. Han forstår det som noe som er viktig for oss og som har konsekvenser for våre avlogga [offline] liv, og sier derfor at hvis digitale verdener er materielle for noen og oppleves virkelig, så er ikke spørsmålet hvorvidt de faktisk er materielle eller ikke, men hvordan de blir det (Kedzior, 2014, s. 77).

Denne studien handler ikke om hvordan den digitale sosiale virkeligheten materialiserer seg i den ikke-digitale virkeligheten, så jeg skal ikke gå så mye mer inn i akkurat denne saken, men heller nøye meg med å nevne den. For enten implikasjonene av de nye mediene er et bedre samfunn eller ikke, ligger det i sakens kjerne at våre liv i den ikke-digitale virkeligheten, ikke eksisterer uavhengig eller atskilt fra våre liv i den digitale virkeligheten. Eller som Staude og Marthinsen sier det: «Livene våre leves ikke på nett, men de leves der også» (2013, s. 13). Så hvis det er så fint og flott og sosialt med sosiale medier som Staude og Marthinsen sier, vel, så er det fint og flott. Men hva hvis det ikke er det?

2.3 Et pessimistisk skråblikk – om den digitale virkeligheten

I aller videste forstand omfatter den digitale virkeligheten et bredt spekter av datamaskinmedierte elektroniske miljøer – alt fra søkemotorer (slik som Google), nettbutikker (slik som haugenbok.no) og sosiale nettverkssider (SNS, slik som Facebook), til digitale helsetjenester (slik som lommelegen.no). Den digitale virkeligheten er våre hverdagsliv slik de utspiller seg i en digital kontekst – i nettverkssamfunnet. Det er en virkelighet hvor sted, tid og rom er grenseløse størrelser; man kan besøke en strand på New Zealands kyst, si hei til en fjern slektning, klage på en butikks kundeservice, lese seg opp på kunst i middelalderen og samtidig proklamere sin mening om alt dette i en offentlig samtale på en (for eksempel statsministerens!) Facebook-vegg: «Everything from commercial banking and insurance sales to fashion boutiques and medical advice are slowly but surely becoming online services» (Kedzior, 2014, s. 12).

Medier, med andre ord, er:

... techno-social systems, in which information and communication technologies enable and constrain human activities that create knowledge that is produced, distributed and consumed with the help of technologies in a dynamic and reflexive process that connects technological structures and human agency (Fuchs, 2014, s. 37).

Og *sosiale* medier, er et samlebegrep for ulike internettplattformer hvor man kan skape og dele innhold (slik som tekst, bilder og video), linke til andre nettstedet samt bygge og vedlikeholde sosiale nettverk (Enjolras mfl., 2013, s. 11). Det nye med digitale medier sammenlignet med ikke-digitale medier (tradisjonelle medier slik som papiravisa), er kombinasjonen av det teknologiske datamaskinbaserte nettverket og sosiale nettverk som overlapper hverandre. Sagt på en annen måte; internett består av både teknologisk infrastruktur og samhandlende mennesker; det er et nettverk som kobler sammen sosiale nettverk og teknologiske datanettverk (Fuchs, 2014, s. 37). Digitale nettverk *er* sosiale nettverk, men de inneholder digital informasjon. Og den digitale informasjonens egenskaper, har fundamentalt endret premissene for menneskelig kommunikasjon, ifølge Enjolras (m.fl.). Det er snakk om fire ulike egenskaper: 1) *varighet*, den kan lagres og arkiveres, 2) *repliserbarhet*, man kan kommentere (svare) og dele den «på en lettvent og billig måte», 3) *skalerbarhet*, informasjonen som går gjennom de digitale nettverkene kan være synlig for alt fra en person til uendelig mange personer, og 4) *søkbarhet*, informasjonen er lett tilgjengelig gjennom ulike søkemotorer, slik som for eksempel google (Enjolras mfl., 2013, s. 22). Disse egenskapene endrer ikke bare premissene for kommunikasjon, men de endrer også måten vi

interagerer og koordinerer oss på, som i økende grad foregår i form av nettverk (sst. 2013, s. 22).

Nettverk består av noder (enheter/ datamaskiner), som er forbundet gjennom bånd (eller linker, slik som for eksempel www.dagbladet.no). I sosial nettverksanalyse svarer dette til henholdsvis aktører og relasjonen mellom dem, som kalles bånd [ties], som i *sosiale* bånd, ikke linker (Kozinets, 2015, s. 36). Grupper av mennesker som er koblet sammen gjennom spesifikke sosiale relasjoner (eksempelvis slektskap, vennskap, kolleger, delte hobbyer eller felles interesser), eller som deler hvilke som helst typer av informasjon, utgjør her sosiale nettverk – enten det er digitalt eller ikke, men i dette tilfellet snakker vi selvfølgelig om sosiale nettverk i den digitale virkeligheten (altså sosiale nettverk basert på digital informasjon).

2.3.1 Litt om effektene av nettverk

Staude og Marthinsen, som optimister flest, ser muligheter der andre ser begrensninger. De mener for eksempel, som allerede nevnt ovenfor (se kapittel 2.2.1), at jo flere som ser at sosiale medier kan brukes sosialt, dess flere vil se nytten i å bruke det sosialt som igjen fører til at de (sosiale mediene) blir en mer naturlig og positiv del av hverdagen vår. Vel, dette kan diskuteres. Det er noe som heter *nettverkseffekter*. Og det Staude og Marthinsen snakker om, er nettopp det. Punktet hvor Staude og Marthinsen peker på hvordan de sosiale mediene blir en mer naturlig og positiv del av hverdagen vår, er det samme punktet som innenfor *diffusjonsteorien* kalles *kritisk masse*: det punktet hvor man tror at «alle» er eksempelvis på Facebook, hvis er med på å avgjøre hvorvidt man velger å bli medlem selv også eller ikke (Aalen, 2013, s. 20). Hvis man er optimistisk med tanke på hvordan sosiale medier endrer eller påvirker oss og/ eller samfunnet, er det kanskje lett å tenke at punktet hvor man når kritisk masse er et lykkelig og fint punkt. Men hvis man tenker litt annerledes på det hele, og ser for seg at punktet hvor man når kritisk masse også er det punktet hvor man ikke lengre føler at man har noe valg, så er ikke det nødvendigvis et like lykkelig og fint punkt. Det kan være skummelt. Spesielt når effektene av digitale (sosiale) nettverk, kan ha ganske mye å si for vårt sosiale liv og våre fellesskap.

For eksempel, la oss se på relasjoner i nettverk. Relasjonen mellom to personer i et nettverk kan variere i styrkegrad, hvilket kan ha betydning for hvilken informasjon og hvilke muligheter vi får tilgang til gjennom nettverkene våre. Dette er kjent som teorien om styrken i

svake bånd, utarbeidet av sosiologien Mark Granovetter (blant annet omtalt i Aalen, 2013). Svake bånd vil si at to personer er bekjente av hverandre, mens sterke bånd vil si at to personer enten er nære venner og/ eller i familie med hverandre, og ingen bånd vil si at personene ikke kjenner hverandre, men at de for eksempel kan ha en felles bekjent (Aalen, 2013, s. 45). Ifølge Enjolras (m.fl.), øker nettverkskapasiteten vår (tallet på svake bånd vi klarer å vedlikeholde) som resultat av liten verden-effekten på Internett og sosiale medier, som handler om at Internett er grenseløst med tanke både på rom og tid, hvilket gjør det lettere å holde kontakt med flere, uavhengig av tid og sted (Enjolras mfl., 2013, s. 65-66). Ifølge deres forskning bygger digitaliseringen av kommunikasjonen sosial kapital i form av nettverk, noe som i sin tur potensielt også øker de tilgjengelige nettverksressursene for den enkelte. Selv om det er snakk om å øke antall svake bånd, mener de å vise at inntil en viss grense, så vil ikke bruken av sosiale medier ha asosiale virkninger (Enjolras mfl., 2013). Men de finner at teorien om rike blir rikere-effekten, stemmer. Denne teorien sier at de som har mye sosial kapital, får enda mer ved å bruke nettet (Aalen, 2013). Men selv om Enjolras (m.fl.) finner at de som bruker nettet mye, oftere enn andre har tilgang til hjelp, enten det er snakk om hjelp til private eller offentlige formål, så finner de også at denne sammenhengen – mellom nettbruk og nettverksressurser, er spesielt sterk blant de yngste som ikke bare er mest sosial på nett, men også ellers i livet. Annen forskning har funnet at bare ett av ti svake bånd blant Facebook-brukere, er villig til å gi ti minutter av sin tid for å hjelpe andre med en tjeneste (Aalen, 2013, s. 53). Spørsmålet er derfor kvalitativt, ikke kvantitativt. Er det bedre med mange «dårlige» venner enn få skikkelig gode? Må det ene utelukke det andre? Og er definisjonen av sosial kapital god nok?

Enjolras (m.fl.) finner også at selv om teknologien ikke kan sies å forårsake (dog, inntil et visst punkt) sosial isolasjon og tilbaketrekking, men heller øke den sosiale kapitalen i form av nettverk, så svekker den sosial kapital i form av tillit. Dette er ikke nødvendigvis bare negativt. Å leve i den digitale virkeligheten er omtrent som å være på storbyferie, konstant. Og når man er på storbyferie skal man alltid være litt ekstra påpasselig med å lukke veska eller sekken når man er ute og ser seg om, slik at verdisaker ikke blir for enkle bytter for den/ de som måtte finne på å ha lyst på de. Ja, også er jo ofte kulturen litt annerledes i andre land. Man kommuniserer på ulike måter enn hjemme, man har andre standarder og oppfatninger av ting. Sagt på en annen måte;

Underforståtheten i kommunikasjonen mellom folk som kjenner hverandre godt i den fysiske verden, lar seg ikke fullt ut gjenskape digitalt. Når kontakt mellom mennesker i økende grad skjer uten fysisk samtilstedeværelse, blir håndheving og sanksjonering av normer mer komplisert. Man kan også føye til at egenskaper ved nettet også gir gode grunner til en mer forsiktig grunnholdning. Vi omtalte varighet (*persistence*) og søkbarhet (*searchability*) innledningsvis som kjennetegn som kan medføre økt varsomhet i vår atferd i digitale nettverk. Anonymitet og uforutsigbar risiko knyttet til falsk egenrepresentasjon gir også grunner til å handle med noen flere forholdsregler på nettet enn vi ellers gjør (Enjolras mfl., 2013, s. 66).

Jeg kan bare snakke for meg selv, men jeg kan med hånda på hjertet si at jeg aldri har gått ut av døra hjemme og håpet på at folk jeg møter skal få et godt og solid inntrykk av alle mine dårligste egenskaper og personlighetstrekk. Når jeg hilser på folk sier jeg ikke «Hei! Jeg heter Tuva og jeg spiste sjokolade til frokost i dag fordi jeg er fullstendig blottet for selvdisciplin og nå dessverre også selvrespekt». Jeg sier hei og håper folk tror at jeg har på meg treningstøy fordi jeg nettopp har vært og trent. Noe jeg mest definitivt ikke nettopp har vært og gjort. På samme måte legger jeg ikke ut et profilbilde av meg selv på Facebook der jeg sitter i sofaen hjemme i onepiece⁷ og ser på TV mens jeg drikker Coca Cola og spiser smågodt med begge henda. Jeg legger selvfølgelig ut det ene bildet jeg har av meg selv der jeg har sykkelhjelm på. Det bildet fra den ene gangen jeg var ute og sykla. I forfjor. Poenget er at forskning viser at vi stort sett er oss selv på nett, men at vi til og med der (!), prøver å vise oss fra vår beste side (Aalen, 2013, s. 99-103). Så bortsett fra dette med falsk egenrepresentasjon som Enjolras (m.fl.) snakker om, så finnes det grunner til at det kanskje er bra at man er litt mer kritisk til hvem eller hva man stoler på, på nett. På den andre siden; hva er et samfunn uten tillit?

2.4 «Samfunnets lim, smøremiddel og grunnmur»: om tillit

Først og fremst; hva *er* egentlig tillit? Enjolras (m.fl.) skiller mellom to hovedformer for tillit: *generalisert* tillit og *partikulær* tillit. Førstnevnte er en type tillit til mennesker i sin alminnelighet; «hvorvidt man mener folk flest er til å stole på, og i hvilken grad man stoler på fremmede» (Enjolras mfl., 2013, s. 84). Sistnevnte er en form for «tillit til personer man kjenner personlig, som familie, venner og bekjente» (sst. 2013, s. 84). Ut i fra dette forstår jeg at tillit er noe man har til noen. Det minner om Harald Grimens beskrivelse av treleddet tillit, som sier at «*Noen* stoler på *noen* med henblikk på *noe*» (2009, s. 13). Men dette er litt vagt. Harald Grimen sier også at i mest generell forstand, er det å stole på noen å *handle med få forholdsregler*. Mer spesifikt definerer han tillit med følgende forutsetninger (Grimen, 2009, s. 19-29):

⁷ Onepiece er et klesplagg oppfunnet av to nordmenn. Onepiecen ser slik ut: <https://www.onepiece.com/en-nl/mens/originals>

Hvis A stoler på B, er det *ofte* slik at:

1. A overlater noe, X, til, eller har noe i, Bs varetekt i en viss tid.
2. A overlater – alltid faktisk og av og til juridisk – skjønnsbasert makt over X til B, eller er i en situasjon hvor B har slik makt.
3. X er viktig for A.
4. A forventer at:
 - a. B ikke kommer til å gjøre noe som skader As interesser;
 - b. B er kompetent til å ivareta X i tråd med As interesser, og
 - c. B rår over passende midler for å ivareta X i tråd med As interesser.
5. A tar få forholdsregler for å beskytte seg mot B.

Grimen kaller ovenfor nevnte A, tillitsgiver og ovenfor nevnte B, tillitsmottager. Og tillit oppsummert slik som dette, inneholder fire viktige elementer (Grimen, 2009, s. 20): 1) *varetekt*, det å se etter noe for andre 2) *verdien* det som blir sett etter har for tillitsgiveren 3) *forventningene* tillitsgiveren har basert på en situasjonsdefinisjon og 4) tillitsgiverens *måte å forholde seg på*, det vil si; å ta få forholdsregler. Feilbarlige forventninger utgjør tillitsgiverens (og mottagerens) situasjonsdefinisjon (Grimen, 2009, s. 34).

Grimen sier dette om tillitsbaserte handlinger:

Tillitsbaserte handlinger styres av feilbarlige forventninger om hvordan andre vil eller bør opptre, forventninger som tillitsgiveren ikke vet om er sanne. Forventninger er antakelser om hva som vil skje (har skjedd), eller bør skje (ha skjedd), i fremtid, nåtid eller fortid. De kan være feilaktige, med fatale følger, uavhengig av hva tillitsgiveren tror, føler, mener eller ønsker (Grimen, 2009, s. 21).

Grimen sier videre at med utgangspunkt i disse forventningene og måten vi forholder oss til dem på, kan man skille mellom noen ulike typer tillit; godt og dårlig begrunnet, og rasjonell og irrasjonell tillit (Grimen, 2009, s. 22). Forventningene det er snakk om, er forventninger til tillitsmottagerens pålitelighet. For eksempel er irrasjonell tillit når tillitsgiver stoler på at tillitsmottager er pålitelig, selv om han vet at han ikke er det. Rasjonell tillit er selvfølgelig når tillitsgiver stoler på at tillitsmottager er pålitelig, fordi han vet at han er det. Tillit handler således ikke om hvor mye kunnskap man har om hvorvidt noen er pålitelige eller ikke, men om våre forventninger; hvis vi forventer at tillitsmottager er upålitelig, tar vi forholdsregler. Hvis vi vet at tillitsmottager er upålitelig, men likevel ikke tar forhåndsregler, er vår tillit irrasjonell. Og en forhåndsregel, sier Grimen, er en handlemåte som: «1) beskytter noe bestemt, X, mot en bestemt fare, F, og 2) som utføres *fordi* den beskytter X mot F» (Grimen, 2009, s. 29). Hvis man stoler på noen, handler man med få eller ingen forhåndsregler og motsatt; hvis man ikke stoler på noen tar man forhåndsregler.

Gjennom sin tillit til mottager, gir tillitsgiveren mottager betinget ansvar og/ eller fortrolig informasjon, som mottager har skjønnsbasert makt over (Grimen, 2009, s. 28). Så, mens, eller *fordi*, tillitsgiveren har tillit til mottageren, har mottager på sett og vis makt over tillitsgiveren. Potensielt utsetter på denne måten tillitsgiver seg selv for fare, samtidig som det å ha tillit til noen alltid innebærer å gjøre seg selv sårbar. Derfor innebærer det å ha tillit også å handle med få forholdsregler.

2.4.1 Null tillit, maks sårbar

Med digitale medier har problematikken knyttet til tostegshypotesen (se kapittel 2.1) blitt «byttet ut» med problematikken knyttet til det som innen markedsføringsteori kalles *word of mouth* (WOM). Det er på godt norsk omtale av ting! Omtale av alt fra produkter til tjenester og politiske og samfunnsmessige problemstillinger, som skjer gjennom samtaler, delinger og oppdateringer som foregår i sosiale medier (Aalen, 2013, s. 128). I markedsføring og opinionsdannelse anses WOM for å være viktig, etter sigende fordi vi stoler mer på våre familiemedlemmer og venner enn andre (sst. 2013, s. 128). Staude og Marthinsen (se kapittel 2.2.1) snakker om at maktforhold utjevnes fordi man som forbruker blir mer likestilt med produsenter i kraft av at produsenter gir i fra seg litt av ansvaret. Hva om litt av dette ansvaret handler om å overbevise deg om at du burde kjøpe et spesielt produkt? Heller enn at selskapet som selger produktet prøver å overbevise deg om å kjøpe, så satser de på at en venn av deg for eksempel, kan overtale deg. Fordi sjansen for at du kjøper produktet da, er større. Har du som forbruker fått mer makt da, eller har selskapet misbrukt din tillit?

Det er noe som heter *prosumer*. Det er en blanding av de engelske ordene *producer* og *consumer*, som betyr henholdsvis produsent og forbruker. La oss kalle det produser. Alvin Toffler fant opp ordet på 1980-tallet og beskriver produserens tidsalder som en tid med en ny form for økonomisk og politisk demokrati, selvbestemt arbeid, autonomi i jobben, lokal produksjon og autonom selv-produksjon (Fuchs, 2014, s. 106). Å være en produser ligger i kjernen av det Staude og Marthinsen beskriver som maktutjevningsforhold. Det handler om at digitale medier blander tradisjonelle massemedier – en til mange-kommunikasjon, med personlige medier – en til en-kommunikasjon, på en slik måte at vi har gått fra passivt medieforbruk til aktivt informasjonsbruk med mulighet for informasjonsdeling (Enjolras mfl., 2013, s. 24). Mens noen vil si at forbrukeren har fått mer makt fordi han er blitt en produser, vil andre si det motsatte. Fuchs er en av de. Han mener produserens æra er en tid hvor arbeid «out-sources» til brukere og forbrukere, som jobber gratis (Fuchs, 2014, s. 106). Dette tjener

selvfølgelig konsern og bedrifter på, fordi investeringskostnader og arbeidstakerutgifter blir mindre, mens arbeidsplasser forsvinner og forbrukere som jobber gratis blir utnyttet (sst. 2014, s. 106). Alt vi gjør i sosiale medier er en verdifull vare i form av info. Denne infoen samles inn av for eksempel Facebook, som selger den til tredjeparter som bruker den for eksempel til å tilpasse sine produkter på en slik måte at flere vil kjøpe det. Det høres jo fint ut! Vi får det vi vil ha, fordi vi ber om det. Men burde vi også fått en attest på at vi har vært medprodusent og utvikler i et stort selskap, som vi kan legge ved CV-en vår?

Som allerede nevnt viser forskning at teknologien svekker sosial kapital i form av tillit, uten at den egentlig har gitt oss noen gode svar på hvorfor. Sosiale medier gjør noe med måten vi kommuniserer på, koordinerer oss på og organiserer oss på. Gamle skiller brytes ned, og nye settes opp. Hvorvidt det er positive eller negative endringer, er ikke så godt å si noe sikkert om. Men det er sikkert at skiller mellom ulike roller (slik som produsent og forbruker), ulike sfærer (offentlig/ privat) og ulike typer kommunikasjon (en til mange, mange til mange, en til en), er mer utydelige i dag enn de var før de nye mediene (Enjolras mfl., 2013). Tillit er uansett viktig for gode relasjoner mellom enkeltpersoner, men også i samfunnet. Hvis ingen har tillit til at for eksempel Facebook *ikke* har tenkt til å misbruke informasjonen vi legger ut om oss selv på Facebook, så hadde kanskje ikke Facebook vært så populært som det er. Men hva om det ikke er så enkelt. La oss se litt på EdgeRank.

2.4.2 EdgeRank – fordi du (tror du) liker det

EdgeRank er en slags portvakt mellom deg og vennene dine på Facebook. Mer spesifikt er det et filter basert på algoritmer, som er dataprogrammer, som sorterer ut hva du får se i nyhetsstrømmen din og andre steder på Facebook. Disse algoritmene er laget for at de skal kunne beregne hva du kan finne på å ha lyst til å se og høre om når du er der (på Facebook altså). Den opprinnelige algoritmen tok utgangspunkt i tre ulike faktorer for å avgjøre hva du skulle få se på Facebook: 1) nærhet: de du kjenner godt (familie for eksempel, forutsatt at du har registrert det aktuelle familiemedlemmet som nettopp det), kommuniserer ofte/ mye med, får du se mer av. 2) Vekt: enkelte ting er mer verdt enn andre; et innlegg kan være mer verdt enn et likerklikk, for eksempel, men dette justerer Facebook innimellom for å prøve å påvirke hva du legger ut. 3) Tid: nye innlegg, «hendelser», er mer verdt enn gamle (Fagerjord, 2013).

Dette betyr at det du ser på Facebook, ikke nødvendigvis er det du har lyst til å se. For eksempel: et innlegg som har fått titusenvis av likerklikk, men ikke en eneste kommentar, får

du kanskje aldri se, mens et innlegg hvor to stykker har diskutert heftig frem og tilbake (potensielt han som la ut innlegget og en av kompisene hans) i kommentarfeltet, dukker opp i stedet for. Men disse algoritmene forandres hele tiden. Facebook tilpasser de for å imøtekomme det de tror og antar er dine behov, men også egne. De kan nemlig selge synlighet. Hvis du er villig til å betale for det, kan ditt innlegg dukke opp i folks nyhetsstrøm, uavhengig av antall likerklikk, kommentarer og/ eller delinger.

EdgeRank, altså algoritmer, er det man kan kalle et anbefalingssystem. I artikkelen «The business and politics of search engines: A comparative study of Baidu and Google's search results of Internet events in China», viser Min Jiang (2014) hvordan søkemotorer (som også er basert på algoritmer) kan påvirke den kollektive hukommelse ved å utelate kontroversielle hendelser eller personer fordi de er med på å fremheve, synliggjøre, avdekke eller tildekke visse typer informasjon fremfor andre. Jiang beskriver disse søkemotorene som en menneskeskapt sammenstilling som påvirker vår virkelighetsoppfatning. Hun er ikke alene om det. Mange forskere mener at vi bør se på algoritmer som kulturelle beslutningsmekanismer. Hallihan og Striphas (2014) sier for eksempel i sin artikkel «Recommended for you: The Netflix Prize and the production of algorithmic culture», at slike anbefalingssystemer gjør at kulturelle uttrykk, i økende grad må forstås som matematiske prinsipper.

Ida Jackson (2011) går ikke like langt som å snakke om *beslutningsmekanismer*, men hun snakker også om hvordan Internett har skapt en ny teknologisk revolusjon, som blant annet innebærer at gamle ideer om boktrykkerkunst ikke lenger fungerer som bærende kulturell premisleverandør:

Tekster er ikke lenger avsluttede enheter som spres i eksakte kopier, men levende organismer som endres, kommenteres og lenkes til. ... Det jeg skjønnte da jeg knakk bloggkoden etter det første, mislykkede bloggforsøket, var at nettet ikke lenger er teknologi, men språk og sosialt samvær. Nå handler det ikke om digitalisert informasjon som beveger seg gjennom kabler som nuller og ett-tall. Det handler om å skrive og om å være sammen (Jackson, 2011).

Men hvis ingen vet at du skriver... Internett handler om synlighet. Spørsmålet er om du kan stole på det du ser, så å si. Og enda viktigere, hva dette gjør med oss!

2.5 Nettverkssamfunnet

Teorien om *styrken i svake bånd* (se kapittel 2.3.1) knytter sannsynligheten for måloppnåelse sammen med svake bånd heller en sterke bånd (Enjolras mfl., 2013, s. 69). Med andre ord sier

den at det er bedre med et stort nettverk av kontakter som du egentlig ikke kjenner enn et lite nettverk av kontakter som du kjenner skikkelig godt, hvis du vil lykkes i livet. Denne utviklingen refereres gjerne til som en overgang fra *gemeinschaft* til *gesellschaft* eller fra mekanisk solidaritet til organisk solidaritet (dette kommer jeg tilbake til), og blir karakterisert som en fremvoksende nettverksindividualisme (sst. 2013, s. 69).

I det følgende vil jeg først si litt om hva dette innebærer og hvordan dette påvirker fellesskap, før jeg drøfter identitet i lys av dette.

2.5.1 Nettverksindividualisme

Ifølge Ferdinand Tönnies forbindes mennesker sammen av et gjensidighetsforhold mellom krav og ytelser, og dette konstituerer grupper av mennesker som sosialt system (Falk, 2007, s. 62). Dette forholdet kan på den ene siden forstås som reelt og organisk liv, som fellesskapets vesen hvis begrepet *gemeinschaft*, altså fellesskap, viser til. Men på den andre siden kan det forstås som ideell og mekanisk dannelse, som «selskapets begrep» hvis begrepet *gesellschaft*, altså selskap, viser til. Selskap, altså *gesellschaft*, kan forstås som offentligheten ifølge Tönnies (sst. 2007, s. 62). Skillet mellom *gemeinschaft* og *gesellschaft* viser til ulike typer fellesskap, som på mange måter overlapper med Emile Durkheims begrep om organisk og mekanisk solidaritet.

Men Durkheim skiller mellom førindustrielle samfunn; primitive samfunn som er preget av kollektivism, likhet og nærhet, og moderne samfunn; funksjonsdelte samfunn preget av spesialisering, ulikhet og individualisme. Videre kaller Durkheim forbindelser mellom mennesker som oppstår på bakgrunn av likhet mekanisk solidaritet, mens han kaller forbindelser mellom mennesker som oppstår på bakgrunn av gjensidig avhengighet både mellom ulike aktiviteter og individer, for organisk solidaritet. Og mekanisk solidaritet er en type solidaritet som preger primitive samfunn, mens organisk solidaritet preger moderne samfunn (Guneriusen, 2007, s. 80-81).

Manuell Castells sier at virtuelle samfunn er ikke-fysiske samfunn som følger egne kommunikasjons- og samhandlings-mønstre, det vil si; som ikke følger de samme mønstrene som fysiske samfunn gjør, men som likevel er virkelige samfunn – de bare fungerer i et annet nivå av virkeligheten. Han sier videre at slike samfunn transenderer fysiske grenser, at de som regel er asynkrone, at de kombinerer massemedienes raske spredning med den personlige

kommunikasjonens gjennomtrengelighet og at de tillater flere medlemskap i mange ulike delsamfunn (Castells, 2000, s. 389):

So, in the end, are virtual communities real communities? Yes and no. They are communities, but not physical ones, and they do not follow the same patterns of communication and interaction as physical communities do. But they are not “unreal,” they work in a different plane of reality. They are interpersonal social networks, most of them based on weak ties, highly diversified and specialized, still able to generate reciprocity and support by the dynamics of sustained interaction. As Wellmann puts it, they are not imitations of other forms of life, they have their own dynamics: the Net is the Net. They transcend distance, at low cost, they are usually of asynchronous nature, they combine the fast dissemination of mass media with the pervasiveness of personal communication, and they do not exist in isolation of other forms of sociability. They reinforce the trend toward the “privatization of sociability” – that is, the rebuilding of social networks around the individual, the development of personal communities, both physically and on-line. Cyberlinks provide the opportunity of social links for people who, otherwise, will live more limited social lives, because their ties are increasingly spatially dispersed (Castells, 2000, s. 389).

Den digitale sosiale virkeligheten tilhører det moderne samfunnet som er preget av spesialisering og individualisme, hvor forbindelser mellom mennesker og aktiviteter oppstår som et resultat av en gjensidig avhengighet som skaper en form for organisk solidaritet. Det er en virkelighet hvor fellesskap kan variere mellom ulike grader av gemeinschaft-lignende former for fellesskap og ulike grader av mer gesellschaft-lignende. Men det er også en virkelighet der synlighet, eller det å «bli sett» om du vil, har fått en helt ny betydning.

2.5.1.1 Fellesskap i nettverkssamfunnet

Kozinets har kategorisert fire ulike typer online sosial erfaring [experience] ved å relatere de til hvilken type nettside vi finner de på, hva som står i fokus på nettsiden (hvilken type aktivitet den er rettet mot), og hvilke typer av sosiale relasjoner den er orientert mot.

Typologien er basert på en oppfatning av at de online sosiale relasjoners natur varierer mellom ulike grader av gemeinschaft-lignende «caring and sharing communal forms», til mer gesellschaft-lignende «market-and-transaction oriented exchange» (Kozinets, 2015, s. 33).

Han kaller de fire idealtypene organisatorisk, mingling, deling og bonding⁸ (se *Figur 1*).

⁸ Typen kalt bonding, viser Kozinets til ved å gjøre bruk av begrepet «hyving». Han forklarer ikke begrepet i seg selv, og fordi det ikke står oppført i engelsk-norsk ordbok (Clue), spurte jeg om noen i mitt digitale nettverk kjente til ordet. Jeg fikk således vite, av en nederlandsk facebook-venn av meg, at ordet «hives» er navnet på en nederlandsk sosial nettverksside. Og navnet er etter sigende inspirert av begrepet bikube (på engelsk kjent som «beehive»). Jeg går derfor ut i fra at «hyving» kan forstås med referanse til det å være på Hyves. For mer info om dette nettverket, se for eksempel: <http://en.wikipedia.org/wiki/Hyves> . Og selve nettstedet, *Hyves*, finner du her: <http://hyvesgames.nl> .

Figur 1: Fire idealtypene av online sosial erfaring på nettstedene (Kilde: Kozinets, 2015, s. 34)

Mingling viser til formelle relasjoner orientert mot det sosiale. Det er en type «consocial» opplevelse, som vel egentlig kan beskrives som det å være sosial med og knytte kontakter til svake bånd. Det kan være å snakke med sidemannen når man er på kino, og det kan være å ha lunsj med kolleger. Bonding viser til mer vennskapelige relasjoner, som også er orientert mot det sosiale. Dette er en type sosial erfaring som kan skape sterke bånd, uten å være fokusert på en spesiell aktivitet. En type erfaring som dekker folks relasjonelle behov. Organisasjonell viser til formelle relasjoner orientert rundt det å dele informasjon om en spesiell aktivitet, interesse, prosjekt eller et spesielt tema. Denne idealtypen er sosial, i motsetning til den siste typen, deling, som er «consocial». Dette er en type sosial erfaring av pålogga samhandling «for the express purpose of sharing targeted information, news, stories, images, photos, jokes, expertise, information and techniques about some particular activity or interest which is the raison d'être [eksistensberettigelse] of the interaction» (Kozinets, 2015, s. 35).

Ifølge Wadel (Wadel, 2008, s. 245) er identiteten vår nært knyttet til innlemmelser i ulike typer fellesskap, slik som disse idealtypene representerer. I det følgende vil jeg derfor kort si litt om hva Wadel mener med innlemmelser, før jeg går videre til å snakke om identitet.

2.5.2 Innlemmelser i fellesskap

Innlemmelser, ifølge Wadel, er en av de mest grunnleggende samhandlingsformene for å skape relasjoner, grupper, samfunn og kultur (Wadel, 2008). Eksempler på slike innlemmelser

kan være at vi viser omsorg for noen, lytter når noen forteller oss noe, lærer fra oss og lærer til oss, samarbeider, anerkjenner og oppmuntrer. Kort sagt handler innlemmelser om det Wadel betegner som mellommenneskelige inkluderinger; om å etablere og vedlikeholde mellommenneskelige relasjoner til andre personer (sst. 2008). Han deler innlemmelser inn i tre forskjellige typer:

- 1) Den mest elementære typen som vi foretar oss i dagliglivet, som handler om å etablere relasjoner. Denne typen kan sammenlignes med det å være «consocial».
- 2) Såkalte livsløpsinnlemmelser, vedvarende endringer knyttet til innlemming i ulike typer fellesskap fra fødsel til død (som barn i familien eller som borger i Norge, for eksempel).
- 3) Og bekreftelse på innlemmelse; bekreftende atferd og bekreftende samhandling – stadfesting av at relasjoner fortsatt er de samme som før.

Oppsummert, sier Wadel, fremtrer innlemmelse som samhandlingsform som tre ulike typer prosesser; som mobilisering i enhver relasjon, som en vedvarende endring i status gjennom livsløp og som bekreftelse på en relasjon (Wadel, 2008, s. 238).

Behov for bekreftelse kan oppstå av handlinger (eller mangel på samhandling!) som gjør at vi føler vi blir utstøtt fra fellesskapet. Utstøting handler ofte om at vi ikke føler oss akttet, som gjør at vi føler oss for eksempel forulempet, krenket, ydmyket og utstøtt. Bekreftelser kommer ofte til uttrykk gjennom enkle gester og setninger. Å bli vist tillit er en «viktig bekreftelse på at en har tilhørighet og er innlemmet i et fellesskap. ... Men tillitskommunikasjon vil generelt skje gjennom ikke-verbale kanaler» (Wadel, 2008, s. 240). Samtidig er innlemmelse også en type samhandling som «ligger i forkant av en makt-/avhengighetsrelasjon i og med at vi går inn i et avhengighetsforhold til en annen person, en gruppe personer eller en institusjon» (Wadel, 2008, s. 247).

Innlemmelsesprosesser handler om at folk viser hverandre tilhørighet til et fellesskap. Wadel forklarer begrepet både som et prosessuelt og relasjonelt begrep. Som relasjon er det snakk om samhandling hvor folk vekselvis innlemmer og lar seg innlemme, mens prosessuelt viser til hvordan den innlemmende samhandlingen foregår.

2.5.3 Identitet

Identiteten vår er nært knyttet til innlemmelser i fellesskap, ifølge Wadel. Han definerer identitet som «de unike identifiserende karakteristika som ingen andre har, hva vi kan betegne som personlig identitet ... [og] de karakteristika ved hvilke vi er kjent av andre mennesker,

hva vi kan betegne som vår sosiale identitet» (Wadel, 2008, s. 245). Sistnevnte handler om hvem vi er noe sammen med og vår identifiserbarhet i et samhandlingsfelt. Han sier videre at personlig identitet påvirkes av sosial identitet.

Jeg er usikker på om jeg skjønner forskjellen på Wadels sosiale identitet og det å spille ulike roller, hvis det i det hele tatt er noen forskjell. Castells beskriver roller som statussett – som noe som må oppfattes som en kilde til mening for de rundt en (Castells, 1997, s. 7). Jeg finner det derfor mer fruktbart å skille mellom roller og identitet, fremfor ulike former for identitet. Om identitet sier Castells at begrepet viser til en meningsskapende prosess fundert på kulturelle egenskaper eller relaterte sett med kulturelle egenskaper, som er/ blir gitt prioritet fremfor andre meningskilder (Castells, 1997, s. 6). Identitet, forklarer han, er vår kilde til mening og erfaring, og må ikke forveksles med ulike roller. Roller og identitet forstått på denne måten, mener jeg i større grad åpner for en forståelse av identitet som noe mer helhetlig. Vi er den vi er, uansett hvor vi er, hva vi gjør og hvem vi er der og gjør det sammen med, selv om vi kanskje ikke lar alle rundt oss se det til enhver tid, jamfør Goffmans kjente front-stage/back-stage analogi (Goffman, 1959).

3 Metodologisk rammeverk

I dette kapitlet skal jeg redegjøre for min fremgangsmåte – hvordan jeg har gått inn i, og kommet ut i andre enden av, de ulike delene av forskningsprosessen. Jeg vil begynne med å fortelle om det metodiske opplegget. Jeg skal begynne med å beskrive hvordan jeg har gått frem for å gjøre mine undersøkelser, for deretter, i korte trekk, å presentere metoden jeg har benyttet meg av. Videre skal jeg si litt om studiens datagrunnlag og hvordan jeg har valgt å gjøre det for å samle det inn. Før jeg avslutter med noen refleksjoner rundt ulike etiske aspekter ved studien, vil jeg drøfte dens etterprøvbarehet samt si noe om den analytiske tilnærmingen til feltet. Kort sagt handler denne delen av oppgaven om alt fra første haltende steg, gjennom oppturer og nedturer i et til tider ganske ulendt terreng, til siste slitne, men inspirerte krampetrekning i forbindelse med analyse av data.

3.1 Et virtuelt feltarbeid

Jeg ville gjøre en empirinær og kontekstuell studie av samhandling i form av et kvalitativt orientert feltarbeid, fordi observasjon, ifølge Thagaard, gir et «godt grunnlag for å forstå den sosiale sammenhengen som personene inngår i», på bakgrunn av det hun kaller *fyldige* data (Thagaard, 2009, s. 11-13). Men med utgangspunkt i hennes (?) forståelse av Internett, som en «visuell og tekstlig kommunikasjonsform» er visuelle metoder – som grovt skissert tilsvarer ulike former for innholdsanalyse/ dokumentanalyse, mer egnet for å studere Internett enn det observasjon er (sst. , s. 140). Når den overordna problemstillingen i denne studien er basert på en oppfatning av at Internett må forstås mer helhetlig enn det Thagaard gjør, det vil si, som en digital sosial virkelighet, trengte jeg derfor et metodologisk rammeverk som var i stand til å gjenspeile denne oppfatningen – ikke bare gjennom teoretiske perspektiver, men også i den praktiske tilnærmingen til feltet. Og en tilnærming basert på visuelle metoder, ville således kommet til kort for et slikt perspektiv.

Dette pekte meg i retning av antropologien. Feltarbeid er tradisjonelt sett forbundet med etnografiske studier, og etnografien er en antropologisk tilnærming som søker å forstå sosial handling i bestemte sosiale settinger ved å studere grupper og personer i deres hverdagsliv – i etnografiske studier har kontekst avgjørende betydning for hvordan vi forstår sosiale fenomener (Ryen, 2002, s. 55). Og på grunn av at kultur, slik jeg tolker Kozinets, har blitt

både et globalt og digitalt fenomen med den nye kommunikasjonsteknologien, har digitale medier og digital humaniora (humanistiske fag) fått en stadig mer sentral plass i kulturanthropologiske studier, og med dette, alternativt *på grunn av dette*, har den eksperimentelle etnografien blitt til (Kozinets, 2015, s. 65). Ifølge Kozinets er denne tilnærmingen basert på et vell av ulike metoder som – «even though all of them came after or in some sense were derived from the larger more specific practice of anthropological writing» (Kozinets, 2015, s. 66), likevel er så forskjellig fra etnografisk praksis helhetlig sett, at de har fått nye betegnelser. Det vil si; etnografiske studier som gjør bruk av ulike metoder slik som intervju, diskursanalyse, litteraturanalyse, videografi og semiotisk analyse (som har med symboler å gjøre), har fått samlebetegnelsen *eksperimentell etnografi*. Visuell etnografi, litterær etnografi, multimedia-etnografi, multisensorisk multimedia-etnografi (her gjelder det å holde tunga rett i munnen!) og digital etnografi, er alle ulike eksempler på eksperimentell etnografi. I boka «Digital Ethnography: anthropology, narrative, and new media», definerer Underberg & Zorn (sin variant av) digital etnografi som «a method for representing real-life cultures through combining the characteristic features of digital media with the elements of story» (Underberg & Zorn, 2013, s. 10).

Og dermed var jeg tilbake til der jeg startet. Jeg møter nemlig den samme utfordringen her som jeg møtte i forbindelse med de visuelle metodene. Sett bort i fra at alle disse metodene er situert i etnografiens metodologiske rammeverk, har de (og de visuelle metodene) en ting til felles; de forholder seg til den digitale virkeligheten som et levende arkivskap som de kan innhøste data fra og analysere ved hjelp av ulike kvalitative metoder, som de videre, og altså *via* denne virkeligheten lager *representasjoner* med av den *virkelige*, avlogga virkeligheten – som om den sosiale pålogga virkeligheten bare er et bilde av den *egentlige* virkeligheten, som vi kan se på, analysere og filosofere over. Men jeg ville *inn* i bildet! Løsningen ble derfor å gjøre en *nettnografisk* studie, i form av feltarbeid. Derfor, før jeg forteller deg hvordan min nettnografiske representasjon ble til, er det lurt at jeg forteller deg hva nettnografi er – på den måten unngår vi at du blir sittende å lure på hvorvidt jeg faktisk er klar over at jeg nettopp sa nettnografisk *representasjon*, eller ikke.

3.1.1 «Online hanging-out»: et lynkurs i nettnografi

WTF?⁹ Scientists came to the world of online social interaction with ideas that technology-based interactions undermined, even subverted, the existing social structure (Kozinets, 2015, s. 27).

Robert V. Kozinets er oppfinneren av nettnografien, som er en kvalitativt orientert forskningsmetode dedikert til studiet av «online social experience», basert på deltakende observasjon (Kozinets, 2015, s. 27). Retningen er posisjonert innenfor antropologiens rammeverk av ontologiske, epistemologiske og aksiologiske antakelser, og er en fremvoksende disiplin med røtter godt plantet i den tradisjonelle etnografis ansikt til ansiktstudier. Det som skiller nettnografien fra den digitale etnografien, som jeg også var inne på ovenfor, er å finne i dens «doble natur»:

The reality of netnography as a social media superpowered descendant of ethnography lies in its dual nature. The dual nature of netnography's participant observational research is reflected in the two core qualities of online network information: that it is archival and that it offers live communications (Kozinets, 2015, s. 84).

Mer konkret er nettnografisk forskning studiet av steder [sites], emner og folk (Kozinets, 2015, s. 136). Med *steder* menes hvilken som helst form for sosialt sted eller felt «recognizable in the social sciences as a place or a space of one type of another, usually cultural, but also geographic and this would include notional and cyber spaces. These spaces are places where imaginary worlds take root» (Kozinets, 2015, s. 120). I den digitale omverden kobles folk sammen med hverandre på to grunnleggende og innbyrdes forbundet måter, ifølge Kozinets; sosialt og gjennom emner (Kozinets, 2015, s. 37). *Emnene*, er det oppmerksomheten vår er rettet mot. De er konseptuelle; «They mainline directly into the nomologically networked world of theoretical construct» (sst. 2015, s. 120). *Sosialt*, kan i denne konteksten forstås som struktur eller sosiale utvekslingsmønstre, som oppstår fra måten folk deler emner og meldinger med hverandre. Eksempler på dette kan være «polarized crowds, tight crowds, brand clusters, community clusters, broadcast networks and support networks» (Smith et al., 2014, omtalt i Kozinets, 2015, s. 37). Videre sier Kozinets følgende om disse strukturene:

These six distinctive structures are not intended to be exhaustive. However, they inform us about some of the various forms that online sociality can take, depending upon the topic of the conversation, the type of connections between individual actors in the network, the information sources and other resources (for communication also leads to access) that are used, the precise kinds of computer, corporate, transactional and social networks that are involved, the leaders of the conversation, and the structure of the conversation (Kozinets, 2015, s. 37).

⁹ 'WTF' = forkortelse for «What the fuck».

Og *folk*, vel, det er selvsagt meg og deg (og alle de andre).

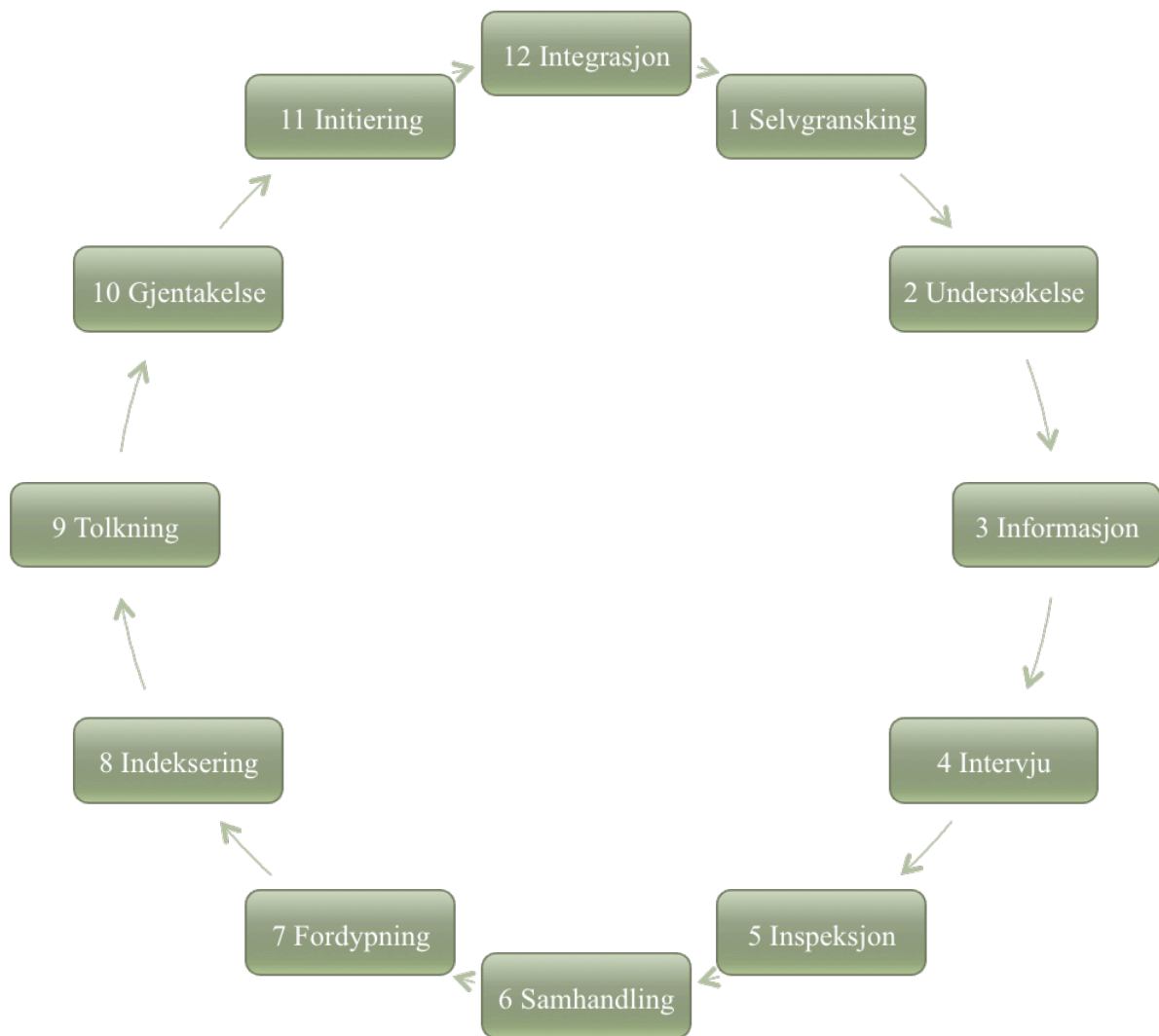
Den nettnografiske forskningsprosessen kan inndeles i tolv ulike faser (se *figur 2*) som kan beskrives som en runddans mellom teori, metode og data, jamfør Cato Wadels beskrivelse av kvalitative metoder i boken «Feltarbeid i egen kultur: en innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning» (1991). Og en slik runddans, sier Wadel, krever at

Kvalitativt orienterte forskere er villig til å *endre* både teori/ hypotese, metode og hva som kan være data i løpet av selve studieperioden. [Fordi] Slik endring i opplegg kan forekomme både en, to, tre og flere ganger i løpet av et feltarbeid (Wadel).

En nettnografisk studie med andre ord, er (men må ikke være, dog) en eksplorerende studie. Og fremgangsmåten er karakteristisk for etnografiske forskningsprosesser all den tid både etnografer og nettnografer begynner sine studier på utsiden av det sosiale fenomenet de vil få kunnskap om, før de beveger seg stadig lengre inn i det, for så å bevege seg ut igjen for å forklare hva som foregår på innsiden (Wadel, 1991, s. 129). Selv om denne forklaringen kan oppnås og presenteres på forskjellige måter, må nettnografen reflektere over prosessen i sine *feltnotater*, som er et sentralt redskap i alle nettnografiske studier.

Før jeg avslutter dette lynkurset vil jeg presisere som følger: mens digitale etnografiske presentasjoner er *representasjoner* av den *virkelige* (avlogga) sosiale virkeligheten, er det *studiet* av den digitale sosiale virkeligheten som presenteres i nettnografiske representasjoner. Så med referanse til ovenfor, i tilfelle det skulle være tvil om saken; svaret er ja – stol på meg! Jeg vet hva jeg gjør. *smileblinkefjes*

De 12 ulike fasene er illustrert i figur 2 på neste side.

Figur 2: Netnografiens 12 faser (Kilde: Kozinets, 2015, s. 97)

3.1.2 Vitenskapsteoretisk refleksjon: om å være eller ikke være, en fagidiot

Som vi nettopp har sett, handler netnografi om det Aase og Fossåskaaret beskriver som å «komme under huden på», fenomenet man studerer (2007, s. 14). Kozinets kaller det «immersion», som litt bokstavelig kan oversettes til norsk som «neddukking», men som i denne sammenhengen best kan forstås som «fordypelse» (Kozinets, 2015, s. 85). Som forsker både håper og tror jeg at jeg skal klare å fordype meg i akkurat så stor grad at jeg kan oppnå en eller annen form for innsikt, i fenomenet jeg studerer. Men en slik innsikt har liten verdi for andre enn meg selv (og knappest det) hvis jeg er den eneste som stoler på min kompetanse som forsker, eller hvis jeg er den eneste (enten det er snakk om innenfor fagmiljøet eller utenfor) som plasserer meg selv i det Harry Collins betegner som den innerste kjernen [the core set]; det vil si, som anser meg for å være ekspert på mitt felt (2014). Min innsikt –

forskningsresultatene, må fremstå som troverdige og, eller på bakgrunn av det, være overførbare til andre lignende situasjoner, på en slik måte at de kan etterprøves av andre forskere. Innsikt i fenomenet denne studien beskriver, avhenger altså av at grunnlaget for kunnskapen denne innsikten hviler på, gjøres eksplisitt (Collins, 2014). For å si det på en annen måte, og med et begrep lånt av Gilje og Grimen; innsikt uten utsikt, er det som skiller eksperten fra, vel, fagidioten. Og for å få utsikt, må «vi lene oss tilbake og reflektere over hva vi driver med, og hvilken status resultatene av våre aktiviteter har» (Gilje & Grimen, 1993, s. 12).

Ifølge Thagaard (2009) har forskerens vitenskapsteoretiske ståsted betydning både for hva hun velger å forske på, og for hvordan hun utvikler sin forståelse av det aktuelle feltet. Denne studiens problemstilling og forskningsspørsmål, samt metodiske og analytiske tilnærming, må således sees i lys av dens ontologiske og epistemologiske posisjonering i feltet. På den andre siden, sier Blaikie (2007) at i den grad forskere slutter seg til bestemte ontologiske antakelser, så gjør de det gjerne implisitt; de vil ikke nødvendigvis være i stand til å uttrykke disse antakelsene. Han sier videre at «ontological assumptions are embedded in the theoretical ideas that are used to guide research and in the RSs [research strategies'] methods that are adopted» (Blaikie, 2007, s. 14).

For å si det på en annen måte er mitt vitenskapsteoretiske ståsted «The idea that blind application of extant techniques to online social interactions will not work» (Kozinets, 2015, s. 3), satt ut i praksis: det er en eksplorerende tilnærming til det tradisjonelle feltarbeidet i form av en nettnografisk *inspirert* representasjon av en pålogget sosial virkelighet.

3.1.3 Reliabilitet og validitet

Jeg har allerede snakket om hva det vil si å være en «fagidiot», og det er på mange måter nært beslektet med reliabilitet og validitet. Mens reliabilitet handler om å kunne stole på forskningsresultatene, handler validitet om hvorvidt funnene har gyldighet også i andre sammenhenger eller ikke (Thagaard, 2009). Som jeg forklarte overfor må grunnlaget for hvordan jeg kom frem til mine forskningsresultater gjøres eksplisitt for at de skal være troverdige, altså reliable. Og det er det som er formålet med dette kapittelet. Når det er sagt; når det gjelder validitet er det viktig å påpeke at denne studien er et resultat av mine tolkninger og min forståelse av datamaterialet jeg har brukt for å komme frem til det jeg har kommet frem til. Samtidig er det en kjensgjerning at den teknologiske utviklingen går i et

forrykende tempo. Kombinasjonen av min (diskuterbare) evne til å være nøytral som forsker og teknologiens kjappe utvikling, gjør at en gjentakelse av akkurat denne studien helt sikkert ville kommet frem til, om ikke helt andre resultater, så i alle fall variasjoner rundt samme tema.

På den andre siden; når man går inn i noe abduktivt og har et så stort empirisk felt som det jeg har hatt å boltre meg på i løpet av mitt feltarbeid, kan man i beste fall strebe etter nøytralitet med tanke på teoretisk tolkning av det man ser. Men før man kommer så langt er man jo allerede offer for seg selv – ens egne tolkninger og forståelser av verden rundt en. Og ser man på det på denne måten, kan det ikke være noe tvil om at en gjentakelse av den samme studien *kan* gi andre resultater. Det er ikke dermed sagt at mine funn ikke er reliable eller valide, men de er fortsatt et resultat av at jeg har hatt mine forskerbriller på og ingen andres.

3.2 Om å orientere seg i felten: slik gikk jeg frem

Det å bestemme seg for hvilket utvalg man vil basere sine analyser på, handler om å velge et egnet miljø, eller setting, for å gjøre undersøkelsene i (Ryen, 2002, s. 79). Og ofte i etnografiske studier, sier Ryen, utvikler man problemstillingen før man vurderer – på bakgrunn av den problemstillingen, hvilken lokalitet som vil egne seg (2002, s. 80). Og det var også slik det gikk til, i mitt tilfelle. Jeg visste at feltarbeidet måtte finne sted i et digitalt miljø, fordi jeg var ute etter å få en bedre forståelse av den *digitale* virkeligheten. Jeg måtte også ta hensyn til at jeg hadde en avgrenset mengde med tid, og at jeg kunne få tilgang til felten. Som jeg allerede har vært inne på (kapittel 1.1.1), var jeg medlem på Strikkesida lenge før jeg begynte på denne studien, og hadde derfor allerede ganske godt kjennskap til denne gruppa. På bakgrunn av mine egne erfaringer og opplevelser som medlem der, kom jeg derfor ganske tidlig i denne fasen av forskningsprosessen frem til at Strikkesida, med sine totalt 87.848 medlemmer¹⁰ som er koblet sammen med hverandre sosialt gjennom emnet strikking, var en egnet lokalitet for mitt feltarbeid.

Fordi jeg er (mer enn jeg egentlig ønsker å innrømme) på Facebook, som jo er stedet Strikkesida befinner seg på, som jeg jo også allerede var (og er) medlem av, visste jeg at jeg hadde tilgang til felten. Dette betydde samtidig at jeg selv var en del av den kulturen jeg skulle studere, hvilket i praksis også gjorde meg til en av mine egne informanter. Jeg var min egen «døråpner», med andre ord (Ryen, 2002, s. 90). Med hensyn til tidsaspektet var dette en

¹⁰ Pr. 16.10.2015

fordel, all den tid det gjorde felten lettere tilgjengelig for meg, men nærhet til feltet er også en av utfordringene forbundet med det å studere sin egen kultur. Wadel sier at analyseenheten i feltarbeid ikke er individet, men de sosiale relasjonene individene inngår i, og at analysen skjer på bakgrunn av at det vi observerer og tolker er selektivt (1991, s. 76-77). Når man forsker på egen kultur betyr dette i praksis at kunnskapen om den kulturelle konteksten man selv er en del av, ens egne kulturelle kategorier – *det man tar for gitt*, også er det man som forsker (feltarbeider) skal observere og begrepsfeste (Wadel, 1991). Man må observere sin egen virkelighetsoppfatning – som om det ikke var ens egen, sagt på en annen måte. Dette har nødvendigvis implikasjoner for studiens ontologiske og epistemologiske rammeverk, som jeg derfor redegjorde for ovenfor (kapittel 3.1.2), men jeg anser ikke min relasjon til Strikkesida for å være problematisk, selv om jeg erkjenner at det eksisterer utfordringer som de jeg nettopp har beskrevet. Samtidig er det også etiske aspekter ved denne problemstillingen, eller utfordringen, som er nødvendig å reflektere over. Og det vil jeg også gjøre (kapittel 3.3), men først skal jeg snakke om hvordan jeg gikk frem for å sette feltarbeidet ut i livet, så å si.

3.2.1 Entré

Jeg var altså selv medlem på Strikkesida før jeg gikk inn i denne studien. Som medlem var jeg «en av oss», hvilket jeg anså for å være et nyttig utgangspunkt for å etablere en relasjon hvor jeg samtidig skulle være «en av dem» (utenforstående forsker). Videre er det ofte slik at man må søke tillatelse til å forske i feltet fra såkalte portvakter; «sentrale personer i det systemet man skal undersøke, fordi det er de som kan tillate eller nekte tilgang til informasjon» (Ryen, 2002, s. 82). Da jeg hadde bestemt meg for å gjøre feltarbeidet på Strikkesida, fylte jeg inn og sendte et meldeskjema til Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD). Jeg kunne ikke sette i gang feltarbeidet før jeg hadde fått aksept fra personvernombudet, så det var et viktig ledd i prosessen (se vedlegg 1). Men før jeg gikk i gang med feltarbeidet, valgte jeg også å sende grunnleggeren av Strikkesida, altså portvakten i dette tilfellet, en facebook-melding der jeg introduserte meg selv og dette prosjektet, samt etterspurte aksept for å gjøre mitt feltarbeid der (se Vedlegg 2). Så snart jeg hadde opprettet kontakt og fått aksept, publiserte jeg et infoskriv på gruppe-veggen (se Vedlegg 3). Og så var feltarbeidet offisielt i gang!

Ved hjelp av et varslingsabonnement på Facebook, mottok jeg i perioden 18. september til og med 10. november 2013, en e-post hver gang noen publiserte et innlegg på Strikkesida. På denne måten fikk jeg et inntrykk av og oversikt over aktiviteten på gruppa, både med tanke på aktivitetens innhold og frekvens. Årsaken til at jeg valgte å motta disse e-postene var, for det første, at jeg *kunne*. Som tidligere nevnt (se kapittel 2.3), er en av egenskapene ved digital informasjon dens varighet. Disse e-postene var således en av de mulighetene (av mange!) jeg hadde, til å få kunnskap om og innsyn i fenomenet (kulturen) jeg studerte, som man ikke har ved mer tradisjonelle feltarbeid. Det var ganske enkelt en mulighet jeg var nysgjerrig på å utforske. For det andre, var det en måte å komme i gang på. Dette var helt innledningsvis i feltarbeidet, hvor jeg hadde behov for å få *utsikt*; jeg skulle forske på en kultur jeg selv allerede var en del av. Det er knyttet utfordringer til dette ved tradisjonelle feltarbeid – som medlem av et fellesskap setter man spor etter seg, så å si, som kan være både en fordel og en bakdel når/ hvis man senere skal gå fra å være deltaker til observatør, men i den digitale verden får det «å sette spor etter seg», en ganske ny og bokstavelig betydning. Eksempelvis var ting som dukket opp i nyhetsstrømmen på min Facebook-profil, et selektert bilde av aktiviteten på Strikkesida basert på min egen aktivitet både der og på Facebook mer generelt (se om EdgeRank, kapittel 2.4.2). Dette bildet måtte jeg gå ut i fra at var med på å lede min oppmerksomhet mot, og/ eller forsterke de inntrykk jeg allerede hadde, all den tid det speilet mine interesser og preferanser som privatperson; altså min opplevelse av, kunnskap om samt inntrykk av Strikkesida, basert på mine erfaringer fra innsiden av den kulturen jeg var en del av. Ved å motta disse varslene på e-post, kunne jeg (potensielt) med større letthet distansere meg fra «meg selv» – få utsikt, oversikt, og forhåpentligvis, ny innsikt.

Jeg valgte å avslutte varslingsabonnementet litt i overkant av en måned etter at jeg startet det. Først og fremst fordi det viste seg å være så mye aktivitet på Strikkesida at innboksen min ble full med jevne mellomrom, det vil si; i løpet av tre-fem dager. Jeg holdt en kvantitativ oversikt over aktiviteten på gruppa¹¹ hele perioden jeg abonnerte, men jeg leste ikke på langt nær alle epostene jeg mottok. De første to-tre dagene leste jeg stort sett alle e-postene, men etter hvert som dagene gikk, gikk også mye av den samme typen innhold igjen, og – mer eller

¹¹ I løpet av abonnementsperioden registrerte jeg rundt 430 varslings-eposter i snitt pr. døgn, men i realiteten var tallet mye, mye høyere. Jeg mottok en epost hver gang noen hadde skrevet på veggen, enten det gjaldt innlegg (av en såkalt «trådstarter») eller en kommentar til et innlegg. Men i innboksen min ble alle epostene sortert som samtaler; et gitt innlegg med et gitt antall tilhørende kommentarer, utgjør en samtale. Det jeg talte som *en* epost, kunne altså egentlig være alt fra mange hundre eposter til den ene, avhengig av hvor mange kommentarer det aktuelle innlegget hadde fått.

mindre ubevisst, brukte jeg mindre og mindre tid i innboksen min, og mer og mer tid på Strikkesida. Man kan med sikkerhet si at jeg ble revet med, og mens jeg var på Strikkesida ble innboksen min full. Med andre ord gikk det ikke så veldig lang tid før jeg følte på at det ble meningsløst å sitte i innboksen min å lese om det som skjedde, når jeg kunne være der det skjedde, *når det skjedde*, og oppleve det selv. Perioden fra jeg mottok de første epostene i starten av feltarbeidet frem mot de siste dagene før jeg avsluttet det, følte omtrent på samme måte som det føles å gå fra det spente øyeblikket der man hilser på en gruppe med ukjente mennesker for aller første gang, til en tid senere hvor man har blitt så godt kjent med gruppa at man selv er velkomstkomite for nye medlemmer til gruppa – som om man aldri har vært ny selv. Varslingsabonnementet ga meg en slags direktelinje rett inn i kjernen av alt som foregikk på gruppa, slik at jeg slapp de første rundene hvor man vanligvis går litt sjenert rundt og prøver å bli kjent med folk. Men viktigst av alt; det ga meg en følelse av å være i en prosess hvor jeg ble kjent med gruppa, selv om jeg jo allerede kjente den.

Da jeg først satte i gang med datainnsamlingen hadde jeg en ide om at jeg skulle ta utgangspunkt i for eksempel en ukes aktivitet på veggen (kronologisk). Jeg så for meg at datamaterialet skulle minne om det jeg ville sittet igjen med etter en ukes feltarbeid. Men etter bortimot en halvtimes rulling nedover veggen, var jeg kommet ett døgn tilbake i tid og hadde fått en altfor stor datamengde på skjermen til at datamaskinen var i stand til å håndtere den uten å gå i spinn. Hadde jeg fått til å skrive ut alle disse innleggene ville jeg dessuten gått glipp av de fleste av medlemmenes kommentarer på innleggene, fordi disse ikke vises (bare et lite utvalg vises) med mindre man trykker på hvert enkelt innlegg sitt kommentarfelt. Hadde jeg likevel valgt å trykke på hvert enkelt innlegg sitt kommentarfelt og, sett bort i fra at datamaskinen allerede før jeg eventuelt skulle gjort dette hadde låst seg på grunn av datamengden, ville det uansett bare resultert i en enda større datamengde og i en sikker død for datamaskinen. Med andre ord kunne ikke analysen ta utgangspunkt i en kronologisk utskrift av veggen. Jeg så meg dermed tvunget til å finne en annen måte å samle inn mine data på, men også til å måtte være mye mer selektiv i datainnsamlingsprosessen. Jeg foretok derfor ulike søk på gruppa¹². «Hentesett» var ett av ordene jeg søkte på, fordi det var noe som ofte ble snakket om blant medlemmene (hentesett er klær til nyfødte barn). Dette viste seg å være en lite fruktbar fremgangsmåte. Det ga et skjevt (i beste fall) bilde av aktiviteten på gruppa – som om det eneste medlemmene pratet om var, eksempelvis, hentesett.

¹² Man kan foreta søk i facebook-grupper, etter både enkeltord, navn og hele setninger. Alle innlegg som er/ har blitt publisert på den aktuelle gruppens vegg og som inneholder søkeordet – enten i selve innlegget og/ eller i kommentarfeltet, vil da komme opp på veggen.

Kort sagt: Datagrunnlaget min analyse er basert på, er et resultat av at jeg har vært tilstede på Strikkesida og observert hendelser i sanntid, men også av at jeg har utforsket arkivet; av at jeg har latt nysgjerrigheten ledsage oppmerksomheten i den retningen den enn måtte finne på å føre meg – enten det har vært innenfor eller utenfor Strikkesidas «fire vegger».

Underveis har jeg tatt feltnotater, men etter hvert som jeg har sett og hørt ting eller funnet ting i arkivet, har jeg også skrevet det ut på papir. Utenom «kontortid» var jeg som regel ikke på Strikkesida i mange timer i strekk, med mindre det dukket opp noe i nyhetsstrømmen på min egen facebook-profil, som av en eller annen grunn pirret nysgjerrigheten min. Hvis jeg ville skrive ut ting jeg opplevde i disse tilfellene, hvor jeg som regel var der via mobiltelefonen min, fulgte¹³ jeg samtalen slik at jeg kunne finne den igjen når jeg hadde en datamaskin og en skriver tilgjengelig. Etter hvert satt jeg med en høy bunke (bokstavelig talt) utskrifter av samtaler (innlegg fra gruppe-veggen med kommentarfelt). Jeg vet faktisk ikke nøyaktig hvor mange samtaler denne bunken bestod av, men tatt i betraktning at den var i underkant av en halv meter høy, og utgjorde, rundt regnet, tre tusen sider, vil jeg gjette på et sted mellom tre hundre og fem hundre samtaler. Summen av alle samtalene jeg skrev ut samt feltnotatene mine, utgjør denne studiens primære datagrunnlag. I tillegg har jeg gått igjennom et datamateriale fra Oslo Folkemuseum (Norsk etnologisk gransking):

I 2006 startet Norsk etnologisk gransking (NEG) – i samarbeid med en mastergradsstudent i kulturstudier ved Universitetet i Oslo, en undersøkelse om strikking, kalt «spørreliste nr. 211» (se vedlegg 4). Materialet fra denne undersøkelsen gir et innblikk i folks forhold til strikking gjennom deres oppvekst og inn i deres voksne liv. Deler av datamaterialet var per juni 2014 utilgjengelig på grunn av pågående forskning, men det som var tilgjengelig bestod av bidrag fra til sammen 88 informanter fra 16 forskjellige fylker i Norge. Bidragene strekker seg over en tidsperiode fra undersøkelsens start i juni 2006 til og med januar 2008. Informantenes alder spenner mellom 35 og 95 år, med et gjennomsnitt på 72 år (to informanter oppga ikke sin alder), og 12 respondenter var menn, mens resten var kvinner.

3.2.3 Empiri blir data; mine kategorier

Da jeg første gang leste gjennom datamaterialet mitt, gikk i all hovedsak fire forskjellige typer innlegg igjen. Disse sorterte jeg i fire kategorier; «spørsmål», «catwalk», «HMS» og «tavla». Førstnevnte kategori bestod mer eller mindre utelukkende av forskjellige typer

¹³ Det vil si at jeg valgte å få facebook-varsler hver gang noen kommenterte det aktuelle innlegget.

spørsmål, som navnet jo skulle tilsi. Det var spørsmål om alt fra hvordan man feller av til halskant til spørsmål om hvordan man takler mentalt stress. Andre kategori bestod av innlegg som viste frem ting folk hadde laget. Det kunne være et bilde alene, tekst som sa noe om bildet som ble postet eller bare tekst som fortalte om noe man hadde laget. Kategorien HMS var innlegg som handlet om både sosiale, tekniske og praktiske aspekter ved aktiviteten på gruppa. Det sosiale kunne være alt fra at folk ønsket hverandre god helg til fortellinger om utfordringer i hverdagen og uttrykk for frustrasjon knyttet til måten andre medlemmer oppførte seg på i gruppa. Det tekniske og praktiske handlet mest om hvordan facebook-plattformen fungerte og hvordan man kunne/ ville bruke den med tanke på å finne igjen innlegg, oppskrifter eller lignende, som man kunne ha nytte av, men som forsvant i mengden av alle innleggene. Den siste kategorien, tavla, var innleggene som ikke helt passet inn i de tre andre kategoriene, samt innlegg knyttet til aktivitet utenfor gruppa. Det kunne være info om ulike arrangementer for eksempel, linker til avisartikler (som ofte omhandlet strikking på en eller annen måte, men ikke alltid) eller andre ting som folk mente kunne være interessant for de andre medlemmene å høre om.

Etter at samtlige innlegg hadde blitt grovsortert inn under en av disse fire kategoriene, begynte jeg på leserunde nummer to. Jeg gikk gjennom en og en kategori og det ble etter hvert mange leserunder. Det dukket ikke bare opp nye kategorier, men de jeg allerede hadde begynte plutselig å føles fattige, på en eller annen måte. I kategorien *catwalk*, for eksempel, hadde jeg plassert alle innlegg om ferdigstilte produkter. Kategorien fikk navnet sitt på grunn av assosiasjonene jeg fikk til catwalken på motefremvisninger; innleggene var ofte kun et bilde – av en person som poserer med en genser på, for å ta et eksempel, med underteksten «Min første genser endelig ferdig! Stolt!». Men så la jeg merke til at ordene «endelig» og «ferdig» stadig gikk igjen. Og når jeg så nærmere på disse innleggene, oppdaget jeg at disse to ordene ofte ble brukt i ett av to tilfeller: enten når noen hadde strikket noe for første gang, eller når noen hadde strikket noe for ente gang. Det som ved første øyekast minnet mest om skryt for skrytens skyld, var ikke nødvendigvis «bare» det, med andre ord. På denne måten jobbet jeg meg gjennom alle innleggene i hver av de fire kategoriene, som til slutt ble åtte helt nye kategorier: utstillingslokalet, produksjonslokalet, personalavdeling, pauserommet, PR-avdeling, salg- og markedsførings-avdeling, administrasjon og ledelse, som helt til slutt (på nytt...!) ble to hovedkategorier: den før-moderne strikke-epoken og den moderne strikke-epoken.

3.3 Etske betraktninger

Bør man til enhver tid, selv i dusjen (!), i den nye pålogga dimensjonen av virkeligheten, sørge for å holde sine private deler tildekt – bare for å være på den sikre siden? Eller bør man ha krav på et privatliv, også der? I så tilfelle, hva slags privatliv? Hva er privat? På nett er ingenting privat. I teorien kan alt spores, observeres, avsløres. Hvor går grensen mellom livene våre på nett og livene våre ellers? Jeg skal ikke, eller, *kan* ikke, hvis jeg skal være helt ærlig, svare på alle disse spørsmålene. Det er både fordeler og bakdeler med et nettnografisk feltarbeid versus et tradisjonelt feltarbeid. Begge deler kan på mange måter sies å være implisert den digitale informasjonens fire egenskaper (omtalt i kapittel 1.3), og i det følgende skal jeg derfor belyse noen av problemstillingene som kan oppstå i kjølvannet av disse egenskapene. La oss begynne med fordelene! Og bakdelene. La oss begynne med begge deler.

Varighet og søkbarhet: I den pålogga virkeligheten pusses ingenting i snø, der hogges alt i stein. Og for en lykke det er for feltarbeideren, som i dette tilfellet jo er meg. Jeg trenger ikke (burde nok, men *må* ikke!) ha god hukommelse, være spesielt observant når jeg er ute i felten og observerer eller være spesielt god på å ta utfyllende notater om ting jeg ser og opplever når jeg ser og opplever de. Jeg kan bare trykke «skriv ut», så får jeg det jeg ser og opplever ut på et ark – svart på hvitt, slik at jeg slipper å ta notater og likevel være usikker på hva som egentlig ble sagt. Og hvis jeg plutselig kommer på ett eller annet som jeg tidligere ikke hadde tenkt over at var spesielt interessant, men som jeg senere finner ut at kanskje var det likevel, så kan jeg bare søke etter det! Under her (se *Bilde 1*) ser du et skjermbilde av Strikkesida slik den ser ut når du kommer inn ... ytterdøra! Altså, forsiden. Jeg har tegnet inn en rød pil som peker mot et felt der det står «Søk i denne gruppen», ser du det? Der kan man skrive akkurat det man ønsker å skrive, deretter kan man trykke på det lille forstørrelsesglass-symbolet til høyre for teksten. Og så blir veggen fylt med innlegg som inneholder ordet eller frasen du har skrevet i søkeboksen. Et søk på Mariusgenser, for eksempel, gir flere treff enn man orker å lese seg gjennom (ja, jeg snakker av erfaring).

Bilde 1: Skjerm bilde forsiden av Strikkesida

Alt dette er nyttig for meg som forsker. Mine feltnotater består stort sett av refleksjoner rundt min egen opplevelse av å være på Strikkesida – hva jeg føler og tenker om ting og folk. Alt som blir sagt og gjort, som fører til at jeg føler og tenker det jeg gjør, skriver jeg jo bare ut der og da eller trykker «følg dette innlegget» på. I tradisjonelle feltarbeid kan man ikke spole tilbake i tid fordi man gikk glipp av noe noen sa eller gjorde. Det kan man i den digitale virkeligheten. Spørsmålet er om det er etisk riktig å gjøre det.

Repliserbarhet og *skalerbarhet*: Burde man ikke ha en slags angrenerett? Hvis jeg sier noe dumt til noen, kan jeg beklage det og så er det «glemt». Hvis jeg skriver noe dumt til noen, er det verre å glemme. Jeg kan prøve å slette det. Det går an. Jeg kan skrive at jeg beklager, selvfølgelig, eller enda bedre, jeg kan redigere det jeg sa! Men sett at jeg har meldt meg ut av gruppa i affekt – på grunn av misnøye med ett eller annet, og at jeg etterpå angreir på noe av

det som ble sagt i øyeblikkets hete. Da er det for sent. Mine egne ord er plutselig ikke tilgjengelig for meg! Med mindre jeg velger å melde meg inn igjen, da. Men veien fra protest til farse er ikke alltid så lang, så det velger jeg nok å la være likevel. Og Admin kommer ikke til å slette noe av det jeg har sagt heller, sånn er reglene. Og så skal noen bruke min ord, som jeg kanskje ikke engang kan stå inne for selv, til forskning? Før i tiden hadde man fylleangst, i dag har man posteangst. Det må jeg som forsker forsøke unngå at mine informanter får oppleve. Ingen skal få posteangst på mitt skift, problemet er bare at det ikke alltid er så lett å vite hva som er hva. Også er det problemstillingen med disse dørene som av og til står på vidt gap. Hvordan avgjør man hva folk synes er greit at offentliggjøres? Selv om privatlivet deres tyter ut av døråpningen, så er det jo ikke sikkert at de ønsker å få det spredd ut over forsiden av VG? Men hva er egentlig offentlig? Og hva er egentlig privat?

3.3.1 Tilsørte strikkepiker og mikrokjendiser

Fordi jeg manglet gode svar, spesielt på sistnevnte spørsmål over her, vurderte jeg å fullstendig anonymisere både stedet og menneskene som var involvert i mitt feltarbeid, men etter hvert ble det tydelig for meg at det ikke var så enkelt heller. Utgangspunktet for denne studien er en oppfatning av at Internett representerer noe mer enn bare tekst som kan analyseres ved hjelp av ulike tekstanalyseteknikker. Den er nemlig basert på en oppfatning av at Internett også representerer en sosial virkelighet. Og kombinasjonen av disse to egenskapene – den tekstlige og den romlige, gjør spørsmål knyttet til etikk og personvern i den digitale virkeligheten mye vanskeligere å svare på enn de samme spørsmålene i tradisjonelle feltarbeid.

Parallelt med at samfunnet har blitt digitalisert, har det dukket opp et fenomen som ofte refereres til som det å være *mikro-kjendis*:

We have known for a long time that social interaction is a unique public-private hybrid that offers participants the allure of stepping into the global spotlight before an “audience”. They potentially become celebrities, micro-celebrities, and perhaps we should talk of macro-celebrities, or meso-celebrities. ... Multiple institutions, from government to research to industry are happy to see the boundless opportunities inherent not only in assisting people as they exhibitionistically share or even broadcast their most private stuff, but also to publicly help them voyeuristically partake in the private information of others (Kozinets, 2015, s. 74).

Dette innebærer at det meste som publiseres på Internett, ifølge Kozinets er semi-publisert arbeid. Og det betyr at man må gjøre noen vurderinger:

... you may find that some of the professors whose books and articles you are citing are also publishing more pithy insights on Twitter or more publicly accessible ones through their blog. Would you use their name to cite their article, and then turn around and anonymize their tweet (Kozinets, 2015, s. 147)?

Svaret er nei. Hvis vi vet hvem som har sagt hva, så opplyser vi som regel om det. Jeg har derfor valgt å forholde meg til Kozinets tre ulike typer anonymisering, kalt utilslørt, tilslørt og maksimalt tilslørt (Kozinets, 2015, s. 156):

- Utilslørt representasjon: Når risikoen for å komme til skade på en eller annen måte som følge av å bli avslørt som deltaker av en forskningsstudie er lav og involverte parter er offentlig kjente personer.
- Tilslørt representasjon: Når forskningskonteksten er viktig for forskningsforståelse og teoretisk utvikling, og når fordelene er høye og/ eller risikoer er lave.
- Maksimalt tilslørt representasjon: Når risikoene er høye.

Jeg har ikke valgt å anonymisere gruppa jeg har gjort mitt feltarbeid i, fordi både gruppa og Admin er offentlig kjent. Men jeg har valgt å bruke Admin i analysen, uansett hvilken av administratorene det er snakk om. Og alle personidentifiserende opplysninger – slik som medlemmenes navn og geografiske angivelser, er anonymisert. Sitater og lignende er gjengitt på bokmål og redigert i de tilfeller det har vært hensiktsmessig for å ivareta medlemmenes anonymitet.

4 En digital reise – destinasjon: Facebook

Founded in 2004, Facebook's mission is to give people the power to share and make the world more open and connected. People use Facebook to stay connected with friends and family, to discover what's going on in the world, and to share and express what matters to them (Facebook, 2014a).

4.1 En guidet tur i byen – teknisk struktur, funksjoner og begreper

Informasjon om facebook-grupper og om facebook mer generelt, er tilgjengelig på facebook sitt eget hjelpesenter på nett . Man må ikke være medlem på facebook for å få tilgang til det. I det følgende vil jeg derfor kun forklare de mest grunnleggende prinsippene for facebook og hvordan en facebook-gruppe fungerer, slik at det er klart hva som menes ved bruk av begreper knyttet til dette senere i teksten.

Med en aktiv profil på facebook kan man gå inn på ens egen vegg og andre sine vegger for å se på hva som skjer der (i utgangspunktet, men dette kommer jeg tilbake til). I tillegg kan man gå «hjem», som er en vegg sammensatt av forskjellige innlegg både fra ens egen og andre sine vegger. Det er altså snakk om to forskjellige vegger; egen og andres. Hjem-veggen (også kalt nyhetsstrøm og/ eller «newsfeed») er den veggen man får opp når man logger seg inn på facebook. Man kan poste innlegg – alt fra noen få ord om det man måtte ha på hjertet til musikkvideoer man har sett på youtube – på alle veggene (også her i utgangspunktet, men dette kommer jeg som sagt tilbake til). En vegg er omtrent som en god, gammeldags oppslagstavle med almanakk-isk snert. Den er synlig for alle på facebook og, hvis man vil, for de som ikke er på facebook også (igjen, i utgangspunktet, men dette skal jeg forklare aldeles straks nå!). Hvis man vil kommunisere mer «på privaten» med noen, kan man også sende personlige meldinger og/ eller chatte med dem, i stedet for å skrive eller poste innlegg på veggen til den/ de det gjelder.

Og så dette med i utgangspunktet, som jeg har lovet å komme tilbake til: Ved hjelp av personverninnstillingene på facebook, skal man selv kunne bestemme om veggen og/ eller deler av den (og i så tilfelle hvilke deler), skal være synlig for andre – enten det er snakk om andre på facebook eller andre som ikke er på facebook , og hvem som skal ha muligheten til å poste innlegg på ens egen vegg. Og sist, men ikke minst: Alle har en vegg – enten det er snakk om enkeltpersoner eller grupper sin vegg. Dette var grunnkurset i elementær bruk av facebook. Det er på tide å gå overflaten litt mer i sømmene.

4.1.1 Bysamfunnets ulike grupperinger – om konseptet «facebook-gruppe»

I følge facebook er grupper et privat område der man kan dele oppdateringer, bilder, dokumenter og sende meldinger til andre medlemmer (Facebook, 2014c). Når man oppretter en slik gruppe blir man automatisk gjort til gruppe-administrator. I tillegg til det alle gruppe-medlemmer kan gjøre, kan man som administrator redigere gruppebeskrivelsen, gruppetagger og -innstillinger, legge til flere administratorer, fjerne støtende innlegg og fjerne eller blokkere medlemmer (Facebook, 2014b). En gruppebeskrivelse er utformet av den/ de som administrerer facebook-grupper og sier noe om hva slags gruppe det er og/ eller hva hensikten med gruppa er. Gruppetagger er «nøkkelord», som (kun) en gruppes administrator kan legge til for å gjøre det lettere for folk å skjønne hva gruppen handler om og for at folk skal kunne finne grupper ved å søke på emner de interesserer seg for.

Når man oppretter en gruppe må man bestemme seg for hvilken type gruppe det skal være, med tanke på personvern. Facebook lar en nemlig velge mellom tre forskjellige på bakgrunn av forhåndsdefinerte personvernsinnstillinger, som de behørig har kalt «offentlig», «lukket» og «hemmelig». Forskjellen på de tre alternativene går på hvem som, eller hvordan man kan bli medlem, og synlighet. Først om hvem som/ hvordan man kan bli medlem.

4.1.2 Offentlig, privat eller hemmelig

I offentlige grupper kan alle legge til seg selv som medlem, bli lagt til som medlem av andre medlemmer eller bli invitert til å bli medlem av andre medlemmer. Her er det verdt å nevne, at selv om hvem som helst kan gjøre seg selv til medlem av offentlige grupper, så betyr ikke det at man kan utnevne seg selv til administrator for disse. Kun administrator kan gjøre andre (medlemmer) til administrator. I lukkede grupper derimot kan ingen legge til seg selv som medlem, men alle kan be om å få bli medlem, legges til eller bli invitert til å bli medlem av andre medlemmer. Når man ber om å få bli medlem, er det opp til administratoren(e) av den lukkede gruppa å godkjenne/ avslå forespørselen. Hemmelige grupper kan man bare bli medlem av på to måter: enten ved at man blir invitert eller ved at man blir lagt til av noen som allerede er medlem. Dette har med synlighet å gjøre, som nevnt over, og det skal jeg forklare nå.

At en gruppe er offentlig innebærer at alle (på facebook) kan se gruppens navn, beskrivelse, tagger, medlemmer og deres innlegg på gruppa. I tillegg betyr det at alle kan finne gruppen i søk og se hendelser om den, blant annet i nyhetsoppdateringen (på hjem-veggen). Det er med

andre ord ingenting ved, om eller i offentlige grupper som skjermes for innsyn: alt ved/ om de er synlig, for alle. Lukkede grupper er ikke like transparente, selv om det eneste som ikke er synlig for andre enn medlemmene selv er deres innlegg på gruppa. Utover dette er lukkede grupper like synlige for alle andre på facebook, som det offentlige grupper er. Hemmelige grupper derimot, er synlige kun for medlemmer og/ eller tidligere medlemmer. Det vil si; i utgangspunktet må man være medlem for å kunne se gruppens navn, beskrivelse, tagger, medlemmer og deres innlegg på gruppa, finne den i søk eller se hendelser om den, for eksempel i nyhetsoppdateringen. Men i tillegg kan også de som en eller annen gang har vært medlem av en hemmelig gruppe se den gruppens navn, beskrivelse og tagger (Facebook, 2014d).

En facebook-gruppe kan med andre ord, opprettes av alle. Og den som oppretter en slik gruppe bestemmer og regulerer – som administrator, både hvem som kan være medlem og hva som skal foregå på gruppa samt hvor mye av den aktiviteten som skal være synlig for de på facebook som ikke er medlem av gruppa. Der, da var omvisningsturen i byen - den grunnleggende (og teoretiske) innføringen i hva facebook-grupper er og hvordan de fungerer, over. Med dette er vi endelig klare for å stifte et nærmere bekjentskap med en faktisk, vaskeekte facebook-gruppe.

4.2 Et kulturelt møte i en bosetning med sans for «rett og vrang»

Strikkesida er en lukket facebook-gruppe som ble opprettet i juni 2011 av Aase Lynne – en av gruppa sine fire administratorer. I det følgende vil jeg presentere gruppebeskrivelsens innhold, litt generelt om aktiviteten der siden den ble opprettet samt hva, i grove trekk, den er i dag.

4.2.1 Et fellesskap blir til – «info om gruppa»

I gruppebeskrivelsen kommer det klart frem hva intensjonen/ formålet med gruppa er, hva som er og/ eller ikke er tillatt samt hvilke «kjøreregler» som gjelder med tanke på oppførsel overfor hverandre og administratorene. Innledningsvis kommer det frem at Strikkesida først og fremst er ment for håndarbeidsinteresserte mennesker. Enten de vil dele bilder og oppskrifter eller spørre om råd og hjelp og få ideer, er dette en gruppe hvor de kan dele denne interessen med hverandre. Deretter følger det info, krav og formaninger knyttet til lover og regler – både innad i gruppa og i tilknytning til regelverk om opphavsrett for forskjellige

oppskrifter, hva gruppa ikke er og hva admin ønsker at den skal brukes til og/ eller ikke ønsker at den skal brukes til.

Gruppebeskrivelsen gir ganske klare føringer for aktiviteten på gruppa. Her er det verdt å nevne at det har vært en del diskusjon og spørsmål i gruppa knyttet til dette med kjøp og salg. Gruppebeskrivelsen slik den ser ut i dag, er antakeligvis knyttet til dette; Facebook krever i sitt reglement at man respekterer opphavsrett, varemerker og andre juridiske rettigheter (Facebook, 2014). Som personlig medlem på facebook, plikter admin – på lik linje med ethvert medlem på facebook – å forholde seg til facebook sitt reglement for bruk av facebook, men som administrator(er) av en facebook-gruppe er admin avhengig av at medlemmene på gruppa deres også gjør det; hvis det foregår aktivitet i strid med facebook's regelverk på gruppa, kan den bli fjernet/ slettet fra facebook. Det er kanskje ikke så rart at gruppebeskrivelsen er tydelig og konkret, med andre ord.

4.2.2 Kulturell utvikling – aktiviteten på gruppa frem til i dag

Strikkesida er en lukket gruppe (se punkt 4.1.2) og den ble som nevnt innledningsvis, opprettet i juni 2011 av Aase Lynne. I løpet av de første fire månedene hadde over 2000 håndarbeidsinteresserte mennesker blitt medlem. Og på nyttårsaften det samme året, kunne Lynne ønske hele 4510 medlemmer et godt nytt år. Lynne var den eneste administratoren da hun opprettet gruppa, men da det nærmet seg nesten 30.000 medlemmer fikk hun med seg ei venninne som kunne hjelpe til med det administrative; Lynne forklarte da at det ikke er «... alle som har nettvett eller sosiale antenner.» (Hadeland, 2013), og at de derfor passer på hva som blir skrevet og publisert all den tid hun vil at gruppa skal være hyggelig å besøke (Hadeland, 2013). Siden den gang har medlemstallet nærmest sprutet opp til hoppende 66584 forskjellige medlemmer i aldre fra alt mellom femten og åtti år, fra hele landet og endatil utlandet – og tallet stiger stadig (Hadeland, 2013). I dag styrer Lynne gruppa sammen med fire andre administratorer. Innen juli 2014, var det delt 57 album (tilsammen 2632 bilder!) og 745 forskjellige filer/ dokumenter. I dag ligger det 2712 forskjellige album på gruppa, og altfor mange bilder som må telles over for å få en konkret oversikt uten at en av oss – meg selv og/ eller nettleseren min, går i stå. Bildene som blir delt er i all hovedsak av ting medlemmene har laget eller holder på å lage og filene/ dokumentene i all hovedsak oppskrifter – som mange er laget av medlemmene selv. Det deles også råd og tips om alt fra hvordan man leser oppskrifter til hvordan man oppbevarer strikkepinner på best mulige måte, men Strikkesida er samtidig, og også, veldig mye mer enn et rent praktisk verktøy for

håndarbeidsinteresserte. Det deles historier, erfaringer, betraktninger og opplevelser fra hverdagslivet - gjerne i form av en kakeoppskrift noen har lyktes med i forbindelse med et bursdagsselskap, men like gjerne i form av uttrykt takknemlighet for at man har hatt strikkesiden «å ty til» i ensomme stunder, for å nevne noe. Det arrangeres og har blitt arrangert både strikkekafeer, strikketreff og messer av ulike slag, for Strikkesidas medlemmer. I juni 2013 for eksempel, møttes sytti av medlemmene til strikketreff i Oslo, som ble organisert av Lynne selv sammen med designeren Denise Samson (Marveng, 2013). Gruppen engasjerer produsenter og garnforhandlere, som følger med på hva strikketrendene er slik at de kan være «ett skritt fremfor» forbrukerne og markedets behov (Oppland Arbeiderblad, 2013). Lynne, sammen med to andre av administratorene på Strikkesida ga ut bok i september 2014 – «Strikkesidas favoritter», som på en knapp måned ble bestselger, ifølge nettbokhandelen www.haugenbok.no.

Det er ikke bare på Strikkesida det «yrer av liv», med andre ord. Strikkesida skaper også et yrende liv – i mange forskjellige retninger og på mange forskjellige steder. For selv om Strikkesida er en lukket gruppe på facebook, illustrerer eksemplene over at aktiviteten der slettes ikke er isolert til og separat fra verden rundt. Strikkesida som fellesskap er et ektefødt barn av det digitale samfunnet, hvis liv manifesterer en utvidelse av virkeligheten – realisert med den nye digitale kommunikasjonsteknologien. Og med sine over 80.000 medlemmer, setter den begrepet «syklubb» i et ganske nytt og annerledes perspektiv. For å få en bedre forståelse av hva det egentlig er med dette – eller om det i det store og hele er noe som er så nytt og annerledes, skal vi nå se nærmere på den norske strikketradisjonen fra tidligere av og frem til i dag. Mer konkret skal vi se på hvilken rolle strikking har og har hatt i folks hverdagsliv og på hvilken måte dette har hatt betydning for deres forhold til strikking i dag.

5 Strikking i en historisk kontekst

Slik dagens mote-/ mediebilde av kvinners interesser og behov portretteres i forskjellige kvinneblader og -magasiner, kan man få et inntrykk av at hvis man bare kombinerer strikking med kosebukse på regnfulle høstdager inntullet i et stort og varmt ullpledd i et hjørne i sofaen, en stor kopp økologisk redusert alcaé-te med fritt-flytende radikaler, en dashj chili, kjemisk lobotomi og vanndrivende placebo, samt noen te-lys med velduftende aroma fra mandelhibiskus-ekstrakt som har fått lov til å vokse i fritt fall på ei fjellside i Guinea, så oppnår man faktisk nirvana. Minst. Og i vår tids flytende, hektiske og kaotiske samfunn er kvinnene akkurat så søvn-depriverte, vintergustne, blodfattige – og sitter akkurat så fastklemt i tidsklemma, at de trenger en slik oppskrift på mental suksess. Eller egenpleie, alt ettersom man ser det. La oss kalle det en slags naturmedisin. Og mens kvinner over hele landet strikker seg til bedre helse og en lykkeligere tilværelse, ler Dorthe Skappel (forfatter av strikkeboken *Skappelstrikk*, blant annet) hele veien til banken. I alle fall hvis vi skal tro Espen Søybe (journalist i Morgenbladet), som har gjort en analyse av ni av etter sigende femti strikkebøker som kom ut i 2015 (se Søybe, 24.12.2015). Han sier ikke at strikkebøker selger så godt fordi Skappels naturmedisin er å tjene penger, men han sier ikke at hun har laget en strikkebok fordi *strikking* er det, heller.

Søybes artikkel har ikke gått upåaktet hen. Mange har latt seg provosere av det som blir oppfattet som et frontalangrep både på kvinner og strikking¹⁴. Strikking – både aktiviteten og debatten om den, setter åpenbart folks følelser i sving. Jeg skal ikke spekulere på hvorfor strikkebøker selger så godt, men heller prøve å få et innblikk i hvor disse følelsene kommer fra. Vi skal gjøre en kjapp historisk reise på strikkingens flokete stier.

For å skrive dette kapittelet har jeg i all hovedsak benyttet meg av to kilder. Den ene er boka «Strikking i Norge» (Kjellberg, Gravjord, Rosander & Svendsen, 1987), som er den eneste per i dag som tar for seg hele den norske strikkehistorien. Den andre er boka «A history of hand knitting» (Rutt, 1987), som tar for seg store deler av strikkehistorien internasjonalt, men spesielt i England.

¹⁴ Se for eksempel: <https://morgenbladet.no/boker/2015/12/mellom-rett-og-vrangt>, eller <http://www.dagbladet.no/2016/01/20/kultur/meninger/strikking/debatt/kronikk/42806488/>.

5.1 Nøste opp – strikking for kvinnsa

Strikkebøker er i all hovedsak skrevet av kvinner, og i all hovedsak for kvinner¹⁵. Av dette alene kan man ledes til å anta at strikking er en såkalt kvinnesyssel, men det er faktisk en sannhet med modifikasjoner. Vi vet at vi har strikket i Norge siden begynnelsen av 1600-tallet, og de første strikkerne vi hører om her er kvinner. Men strikkingens historie går mye lengre tilbake i tid. Ett av de eldste bevarte strikka produktene dateres helt tilbake til sent i det andre århundret, og ble funnet i en kvinnes grav i Esch i Holland (Rutt, 1987, s. 28). Det er i alle fall antatt at dette tekstilstykket ble laget ved hjelp av strikketeknikken, men vi vet ikke sikkert at det faktisk ble det. Årsaken til det er blant annet at vi ikke har eksemplarer av strikka tekstiler som går langt nok tilbake i tid til å kunne si noe om saken, fordi de slites ut over tid og ved bruk.

En annen ting er at det finnes flere ulike teknikker som ligner såpass mye på strikking at det er vanskelig (om ikke umulig) å avgjøre hvilken teknikk som er brukt, spesielt når det kommer til riktig gamle og slitte tekstiler. Den teknikken som kanskje aller mest minner om strikking, er nålebinding. Ved første øyekast ser faktisk strikka og nålebundet tekstiler nesten identiske ut. Og i motsetning til det mange gjerne tror, er strikketeknikken sannsynligvis en videreutvikling av nålebindingen og ikke omvendt (Rutt, 1987). Kombinasjonen av disse tingene, gjør det vanskelig å avgjøre sikkert hvorvidt funn, slik som det i Holland, faktisk er strikka eller ikke. Det er for øvrig gjort andre funn av tekstiler som man er mer sikker på at er strikka enn det i Holland, slik som et funn datert til det sjette århundrets Islamske Egypt.

Det er en del avstand, både i tid og kilometer, mellom disse to funnene, men man tror ikke de er forbundet på noe vis. Det vil si; ifølge Rutt (1987) kan ikke oppfinnelsen av strikketeknikken knyttes til en spesiell person på et spesielt sted til et gitt tidspunkt i historien. De kan ha strikket i Holland på samme tid som de strikket i Egypt, uten at noen av dem visste om hverandre. Med andre ord er det mye vi ikke vet om strikkingens opprinnelse. Men allerede for nesten to tusen år siden kan altså mange – både kvinner og menn, ha strikket mange forskjellige steder i verden. Og på 1500-tallet, i middelalderens Paris, organiserte de første profesjonelle strikkerne seg i håndverkslaug (Kjellberg mfl., 1987). Men dette var

¹⁵ Det er Søbyes konklusjon etter hans gjennomgang av ni strikkebøker, i alle fall. Men jeg deler det samme inntrykket som Søbye har, etter å ha bladd meg gjennom en rekke strikkebøker selv. Noen av de eldste vi vet om, er laget av kvinner. Se for eksempel: http://vads.ac.uk/results.php?&cmd=search&page=1&mode=boolean&words=Richard+Rutt+Collection+Winchester+School+of+Art&idSearch=boolean&ordered=title&ordered=agent_name. Men det finnes selvfølgelig unntak. Slik som Arne & Carlos: <http://arnecarlos.com>.

menn. Og rundt hundre år senere, som nevnt ovenfor, hadde teknikken spredt seg utover i Europa og blitt tatt i bruk også i Norge. Men her var det kvinnene som lærte seg teknikken (det betyr ikke at menn ikke strikket, det betyr bare at de vi hører om som strikker, er kvinner).

Ifølge Richard Rutt, kan ikke strikking knyttes til kjønn. Det vil si at det verken historisk eller rent praktisk med tanke på aktiviteten i seg selv, er noe som skulle tilsi at strikking er spesielt egnet, eller forbeholdt på noen måte, kvinner. Han sier faktisk at det ikke var før på 1900-tallet at strikking (i England) ble uvanlig for menn å holde på med (Rutt, 1987, s. 157). Som allerede nevnt var jo også de første profesjonelle strikkerne i Paris, menn. Likevel later det til at den norske strikkehistorien er en historie om kvinner.

5.1.1 Jeg strikker, derfor er jeg

Som allerede nevnt, hører vi om de første kvinnene i Norge som strikket allerede tidlig på 1600-tallet. Disse kvinnene kom fra lavere sosiale lag i samfunnet, og strikket sannsynligvis for å livnære seg selv (Kjellberg mfl., 1987). Men på denne tiden og helt frem til og utover 1700-tallet, var ikke strikking bare forbundet med kvinner fra lavere sosiale lag i samfunnet. Det var også forbundet med skam og fattigdom. Gitt at det bare var fattige kvinner fra underklassen som strikket, så er det ikke så rart at aktiviteten ble forbundet med fattigdom, men det som er litt rart, er at det tilsynelatende allerede fra første «maske-tak» – slik historien fremstilles av Kjellberg (m.fl.), ble forbundet med skam. Årsaken til dette sier de egentlig ikke noe om, men de forteller også at strikking har blitt brukt i ulike sammenhenger i forbindelse med fattighjelp. Det første eksempelet på dette i Norge, er fra en fundas (vedtekt) datert til 1639 for et fattighus for kvinner og piker. Der står det at pikene skulle få undervisning i «Spinden og Binden» (som blant annet innebar strikkeundervisning), og at det skulle leies inn lærere til denne undervisningen hvis det viste seg at ingen av de eldre kvinnene som kom til å oppholde seg der kunne gjøre det. Dette er bare noen få år etter at vi i det hele tatt hører om at det har blitt strikket her til lands, og det er verdt å merke seg at det allerede da ser ut til at man antok at de eldre kvinnene kunne strikke. Men dette er ikke det eneste eksempelet på at strikking har blitt brukt i forbindelse med fattighjelp. På 1500-tallet startet Dronning Elisabeth 1. av England strikkeskoler over hele landet. Formålet med disse skolene var visstnok å etablere ordninger for statlig fattighjelp.

1700-tallets privilegiesamfunn kan kanskje bidra med en forklaring på dette med skam. På den tiden hadde ikke kvinner lov til å arbeide. De måtte utløse borgerseddel før de i det hele

tatt kunne begynne å tenke på å anskaffe tillatelse til å drive med handel, men kvinner ble ikke ansett som likeverdige borgere på samme måte som menn, så de kom som regel ikke så langt. Unntaket var enker som arvet ektemennene sine borgersedler og tillatelser til å drive handel (H. Sandvik, 1992a). Og det finnes visstnok eksempler på at slike enkefruer både har strikket som fritidssysse (kvinner i høyere sosiale lag skulle ikke det!) og for å tjene til livets opphold, men det var heller ikke i de tilfellene helt uten noen som helst form for skam.

Jeg kommer nok ikke helt til bunns i hvorfor det så lenge var forbundet med skam å strikke, men som du nå skal få se endret dette seg etter hvert.

5.2 Seks kjappe, mer eller mindre kronologisk

Litteraturen viser at utover 1600-tallet begynte stadig flere bondefamilier å strikke for salg. Kvinnene strikket, mennene solgte produktene. Dette ga en kjærkommen ekstraintekt til mange familier som ikke nødvendigvis hadde så mye. Og parallelt med dette utviklet det seg en forleggervirksomhet¹⁶ som ble begynnelsen på salgstrikking utenom håndverkslaug. Dette var kanskje ikke så rart da vi stort sett importerte våre strikka varer på denne tiden, fordi det ikke var et håndverk man holdt på med i laugene.

Tidlig på 1800-tallet og muligens før det også, eksisterte det ifølge Hamran (2007) en ordning i Nord-Norge kalt kveldssete:

Om høsten måtte lampelyset utnytted, og folk i husene samlet seg om de oppgavene som hørte vinteren til. Folk fra nabogårdene kunne komme og sitte kveldssete, og noen steder var det faste gårder der man kunne samle seg til «kvellsprat». Mennene hadde ikke alltid passende arbeid å ta med bort, og arbeide måtte man, noe som begrenset deltakelser. ... Kvinnene var knyttet til husene, til ungene og dyrene, men innenfor et avgrenset område var det etablerte ordninger for fellesskap og arbeid som forente det nyttige med det sosiale – og strikketøy, håndtein og annet håndarbeid var enkelt å ta med (Hamran, 2007, s. 417).

Denne ordningen var sannsynligvis en av grunnene til at Norsk Kvinnelig Sanitetsforening (NKS) fikk sånn oppslutning i Nord-Norge som de gjorde, ifølge Hamran, og er bare ett av flere eksempler på hvordan kvinner har dannet fellesskap på tvers av sosial tilhørighet og klasse over en kopp kaffe og et strikketøy.

Introduksjonen av spinnemaskiner på 1760-tallet og økende bomullsproduksjon i Amerika¹⁷, skapte en internasjonal strikkemote som også kom til Norge mot slutten av 1700-tallet. Dette

¹⁶ Strikkerne fikk ull, mot at de leverte ferdige varer i retur. Denne ordningen utviklet seg blant annet på grunn av dårlig tilgang på ull.

¹⁷ Medførte ikke bare rimeligere og bedre bomullsgarn, men økte også tilgangen til det.

kan ha vært med på å løfte strikkingens status til finere håndarbeid på linje med blant annet brodering, som igjen kan forklare hvorfor det på denne tiden etablerte seg som en sosialt akseptert syssel – som en av de viktigste *fruentimmernetthetene* til og med, ifølge Kjellberg (m.fl.), *også* blant de mer velholdte «fruentimrene». Spørsmålet er om det ikke også kan ha ligget et godt skjult behov for at strikking skulle bli sosialt akseptert, bak det hele. Strikking hadde nemlig stor nytteverdi på denne tiden – både økonomisk og praktisk. Så stor nytteverdi faktisk, at strikkingen etter hvert ble en naturlig del av kvinnens oppdragelse og oppgaver i hjemmet. Plutselig var det å beherske strikking betraktet som en dyd. Etter en av sine reiser rundt om i landet kom folkelivsforskeren Eilert Sundt frem til at strikkeopplæring var en del av oppdragelsen på den måten at jenter måtte lære å godta at de måtte rekke opp og begynne på nytt hvis de oppdaget feil i strikketøyet, for å lære seg å passe på og legge merke til seg selv (Kjellberg mfl., 1987, s. 36).

I 1839 ble det enklere for kvinner å drive handel med egne varer. Da kom en lov om håndverksdrift, som oppheva mange av laugsprivilegiene (Shea, 2009). En av grunnene til dette var sannsynligvis handels- og importblokaden i 1814 under Napoleonskrigen, som førte til at folk måtte lage klærne de trengte selv. Det samme året løsrev Norge seg fra Danmark og ble en selvstendig stat, under svensk trone. Denne politiske uavhengigheten ga grobunn for en ny nasjonal stolthet:

Ved å satse på lokale bedrifter som laga varer til egne forbruk, skulle landet bli uavhengig av utlandet. Noreg skulle dekke sin egen marknad med norske varer, og den norske identiteten skulle visast fram gjennom handverket. Ein ny norsk stil måtte derfor utviklast, og det blei behov for fleire strikkarar over heile landet (Shea, 2009, s. 11).

På slutten av 1700-tallet førte etableringen av trikotasjefabrikker og en overgang til håndstrikkemaskiner, til at strikking ble en spesialitet for de få. Dette førte til at strikkekunnskapene i befolkningen på vei inn i 1900-tallet, ikke var like gode som tidligere. Derfor ivret også flere strikkebøker som ble utgitt på denne tiden for at kvinner skulle begynne å strikke igjen. For eksempel kunne man lese i «Strikkebok I» (utgitt av De forenede uldvarefabrikker i 1921), at strikking av ulike klesplagg var blitt en motesak verden over, og at dette, i tillegg til «selvbergingshensyn», var viktige grunner til at de ville at kvinner her hjemme skulle komme i gang med strikkingen igjen:

Den bundingen du har um hender i kveldsetu og elles han løner seg godt. Men mange kan ikkje binde anna enn hosur og vottur. Skal dei ha seg eit anna bundingsplagg, og serleg når det gjeld helgeplagg, so lyt dei kjøpe, - kjøpe, - kjøpe! Enn um ein prøvde å berge seg litt meir med sitt eige, – med norsk ull og norsk arbeid? Jamvel ogso heimearbeid. Korkje pungen eller helsa eller karakteren vilde veikne av det (Fra «Strikkebok I» utgitt i 1921, sitert i Kjellberg mfl., 1987, s. 70).

Dette viser ikke bare hvordan strikking har vært viktig både for nasjonsbygging, identitet og folks privatøkonomi, men jeg er ganske sikker på at «kveldsetu» er den sør-norske utgaven av kveldssete. Med andre ord viser dette at kvinner samlet seg blant annet for å strikke, i flere deler av landet.

Unn Søiland Dale designet det som senere skulle bli Norges kanskje best kjente, men også mest populære strikkemønster; mariusmønsteret. Dette ble lansert i 1954. Dale ble det første kvinnelige medlemmet av Norges Industriforbund og er gründeren bak firmaet Lilleunn Sport A/S som etter starten i 1943, raskt vokste seg til å bli «det største private foretaket som organiserte håndstrikk i Norge» (B. Sandvik, 2013, s. 32). Strikking hadde ikke samme status som annet tekstilarbeid, men med Dale endret dette seg. På slutten av 1990-tallet ga nemlig Høyesterett designere av strikkemønstre (og tekstilmønstre) retten til å bli kreditert sine egne mønstre da den vedtok at disse skulle være likestilte med annen formgivning. Dale banet altså ikke bare vei for at strikking skulle løftes opp og frem i offentligheten, men også for at kvinner skulle løftes opp og frem og få en plass både i offentligheten og på arbeidsmarkedet. Sagt på en annen måte;

Amerikanerne har noe de kaller karriere-kvinne. Her har vi Unn Søiland (VG, 08.07.1959).

6 «Syklubb» er bare fornavnet: strikking frem til i dag

Historisk sett kan man forstå strikkingens rolle i hverdagslivet i lys av både materielle og økonomiske (primære) behov. Litteraturen gir samtidig et bilde av hvordan strikking kan oppfattes som bærer av almene kulturelle og sosiale verdier og oppfatninger som kan sies å være karakteristisk for tidligere, mer tradisjonelle samfunn. Vi må ikke lengre enn ti-tjue år tilbake i tid for å konstatere at mye har endret seg, at samfunnet har endret seg. I dag er det billigere å kjøpe en genser på H&M enn det er å strikke en genser selv. Men vi har ikke sluttet å strikke av den grunn. Så hva har endret seg? Hvordan har strikking endret seg historisk? Dette vil jeg forsøke å svare på i denne første delen av analysen. Og for å gjøre det har jeg tatt utgangspunkt i den historiske litteraturen jeg presenterte i kapittelet om strikkingens historie (kapittel 5), samt NEG-materialet som jeg fortalte om i metodekapittelet (kapittel 3). Til slutt vil jeg gi en oppsummering av de viktigste funnene.

6.1 Praktisk og økonomisk nytteverdi – en maskulin appell

Fra første gang man hører om at det blir strikket i Norge er det kvinner man hører om. Min empiri viser at det også i dag, primært er kvinner som strikker¹⁸. Det samme inntrykket får jeg av datamaterialet fra NEG. Mange har hørt om at menn strikker, men få eller ingen har faktisk sett det eller erfart det, selv. En av informantene kunne blant annet fortelle følgende, om menn og strikking:

Nora (62 år): Bortsett fra de få gangene far prøvde seg på strikkemaskina, så jeg aldri noen mann som strikka, men de voksne fortalte om noen få menn som visstnok strikka både votter og sokker. Uansett tror jeg det var så spesielt at det var et særsyn, det kom også fram gjennom måten de voksne omtalte disse strikkende menn på. De var spesielle, kanskje litt rare og dermed ikke noe ideal for andre menn, eller gutter (Norsk etnologisk gransking).

Det er likevel flere av informantene som forteller at de har hatt yngre brødre som har lært seg å strikke eller prøvd å strikke når de var små, men et fellestrekk er at det som regel har blitt med ett eller noen få flere forsøk før pinnene har blitt «lagt på hylla». En annen informant kan

¹⁸ Av et tilfeldig utvalg på 3835 medlemmer av det totale antallet på 51227 pr. 09.04.2014, var ca. 0,42% (16 stykker) av disse menn. Jeg sier «ca.» fordi noen medlemmer er *doble*, det vil si at en og samme Facebook-profil er oppført med to navn (en kvinne og en mann), noe som gjør det vanskelig å si om det er mannen eller kvinnen (eller begge) som er medlem.

gi oss et eksempel på dette med følgende historie om seg selv og lillebroren sin, fra da de var små:

Nina (93 år): ... jeg hadde en yngre bror som lærte raskere enn meg og da måtte jeg gjøre mitt beste for å slå han. Til å begynne med strikket vi grytekluter på to pinner. Men jeg husker vi strikket hvert vårt par strømper. Broren min fortsatte ikke så lenge så jeg tror det ble med de strømpene. Jeg tror alle kvinner strikket strømper, votter og sokker. ... Det var helt vanlig at jentene strikket (Norsk etnologisk gransking).

Dette fenomenet finner jeg også eksempel på i litteraturen. Ifølge Rutt er det ingenting «sex-linked about hand knitting», og i utgangspunktet var det heller ikke uvanlig for menn å strikke i England, før dette plutselig endret seg i løpet av det 20. århundret (Rutt, 1987, s. 157). Selv om det i løpet av dette århundret altså ble uvanlig at menn strikket, kan Rutt fortelle at små gutter fra overklassen fikk opplæring i grunnleggende strikketeknikk (spesielt hvis de hadde barnepiker som kunne lære dem det), og at små gutter generelt også fikk slik opplæring både i barnehager, av mødre og av tanter. Formålet med dette, ifølge Rutt, var vanligvis å roe ned guttene fordi de var hyperaktive, men andre ganger var det rett og slett bare for å tilfredsstille deres egne ønsker om å få lov til å lære teknikken. Men etterhvert som disse guttene ble eldre, endret deres forhold til strikking seg, jamfør fortellingene til informantene i mitt datamateriale. Rutt forklarer dette slik:

Mechanical toys, school sports and other hobbies usually forced knitting out of a boy's interests before he was 10. By that time some had learned the mystery of turning a stocking heel, and not a few teenage boys were proud to use that skill to assist sisters, school matrons, aunts and other approved women who were less sure of the technique (Rutt, 1987, s. 157).

Det er ikke så godt å si hvorfor strikking – som tross alt var noe mannlige, profesjonelle håndverkere holdt på med allerede i middelalderens Paris, gjennom historien har utviklet seg til å bli en såkalt kvinnesyssel. For selv om strikking har utviklet seg til å bli noe man gjerne forbinder med kvinner og deres interesser, så kan altså ikke dette forklares med at aktiviteten er «kjønnet» på noe vis. Men, tatt i betraktning at strikkingen frem mot og videre utover 1800-tallet hadde blitt stadig tettere forbundet med kvinner og feminine verdier, er det kanskje heller ikke så rart at det samtidig ble mer uvanlig (eller mindre ønskelig?) at menn/gutter valgte og/ eller foretrakk å holde på med andre ting. Samtidig må vi også huske på at det tross alt var menn som strikket til å begynne med – at de færreste menn strikker i dag, er sånn sett et moderne fenomen.

I norsk sammenheng hører man stort sett om menn som strikker i sammenhenger som tyder på at de ikke har hatt noen til å gjøre det for seg. Fiskere blant annet. Menn som var lenge borte fra hus og hjem og en kone som kunne fikse dem nye sokker, votter eller lignende når det trengtes. Eller enslige menn som ikke hadde noen til å gjøre det for seg. Dette er et inntrykk jeg deler med flere av NEG-informantene, eksempelvis Harald (73 år):

Jeg kjenner ingen mannfolk som strikker, men har hørt om enkelte som strikker det de har bruk for (Norsk etnologisk gransking).

Kvinner opp gjennom historien har ikke bare strikket det de har hatt bruk for selv, men de har også strikket til andre som har trengt det. De som har hatt familie har gjerne strikket til den, men mange har også (enten de har hatt familie eller ikke) livnært seg på å strikke. Man må derfor kunne anta at strikking historisk sett har hatt en praktisk og økonomisk nytteverdi både for menn og kvinner, men det virker likevel som om menn har et mer pragmatisk forhold til det hele, enn kvinner. For eksempel sier Willmar (77 år), dette om strikking:

At de lærer mer håndarbeid på skolen nå enn før syns jeg er fint, men jeg synes det er mer viktig at de lærer å stoppe og sy i knapper, fade opp/ ned en bukse. Strikking er ikke en nødvendighet som før. Man kjøper strikkede plagg og de er som oftest maskinstrikket. Håndarbeid på søn- og helligdager skulle ikke forekomme – før i tiden. Altså det som var av mer matnyttig sort. I dag strikkes det likeså godt på søndagen som på mandagen, men det er fordi det ikke tilhører det nødvendige (Norsk etnologisk gransking).

Willmar oppsummerer ganske godt mitt inntrykk av strikkingens utvikling gjennom tidene: man (kvinnene) strikket fordi det var nødvendig. At det var nødvendig gjorde det til arbeid, altså til en plikt heller enn en «fornøyelse», som i sin tur knyttet det til moral og etikk og god folkeskikk som sa at man ikke skulle arbeide på søndager og helligdager. Dette sier også noe om at strikkingen ble brukt til å lage bruksplagg, nødvendige plagg, fremfor prydgjenstander slik som for eksempel duker. Willmar kommenterer at man kan kjøpe slike plagg i dag, og at de som oftest er maskinstrikket. Masseproduksjon av strikka plagg gjorde på sett og vis håndstrikingen overflødig. Når Willmar sier at det i dag likeså godt kan strikkes på søndag som på mandag, så er det fordi han ikke oppfatter strikkingen som arbeid lengre, men kanskje heller som en fritidssyssele. Det er flere NEG-informanter som forteller lignende historier som Willmar, både om at strikking ikke tilhører *det nødvendige* lengre og om at håndarbeid ikke skulle forekomme på søndager og helligdager før i tiden. Etter sigende skulle ingen drive på med håndarbeid disse dagene, men i de tilfellene det blir fortalt om at det likevel ble strikket da, er det uten unntak kvinnene som forteller sine historier.

Kvinnene altså, var de første til å plukke opp strikkepinnene her til lands. Dette kan man si at ble begynnelsen på nye forretningseventyr for menn, og nye plikter eller sagt litt mer optimistisk; større variasjon i arbeidshverdagen for husmødre, omkring tre hundre år senere (rundt 1800-tallet). Det var vel ingen av disse 1500-tallets innovative kvinnene som hadde den ringeste aning om hvilken retning dette skulle komme til å ta, men heldigvis stopper ikke historien her.

6.2 Når husvask får være husvask: tid for ~~striking~~ skravling – en feminin appell

På mange måter kan man si at strikking har vært en del av kvinners kamp for overlevelse i et mannsdominert samfunn, helt siden vi første gang hører om at det blir strikket her til lands. I følge Sandvik, hadde ikke kvinner verken stemmerett eller myndighet over egne midler på 1600-tallet, en periode kalt *privilegiesamfunnet* (H. Sandvik, 1992b). Kvinner hadde ikke lov til å arbeide mot lønn – drive handel, på samme måte som menn. Man måtte først og fremst løse inn borgerseddel før man i det hele tatt kunne søke om å få lov til å drive med handel, men kvinner hadde ikke denne muligheten. Dog, det fantes unntak. Kjellberg og hennes kolleger (1987) nevner flere ganger enker som har tjent penger på å strikke, og dette kan forklares med at enker i noen tilfeller kunne arve ektemennene sine borgersedler og løyver til å drive handel. Poenget er egentlig bare at det var tøffe kår for kvinner, og spesielt for de som ikke hadde noen til å forsørge seg økonomisk, for selv om de kunne strikke, så hadde de ikke lov til å drive med handel. Det eksisterte ikke engang håndverkslaug som drev på med strikking i Norge på denne tiden, så bondefamilier rundt om i landet som hadde ekstra inntekter på salg av strikka varer (se kapittel 5), drev på med handel utenfor laugshåndverket. Bondekonene strikket, mens bondemennene solgte til kjøpmenn som reiste rundt på bygdene.

I Nord-Norge var det vanlig med kveldssete (også kalt kveldsarbeid eller kvellsprat), som var «etablerte ordninger for fellesskap og arbeid som forente det nyttige med det sosiale – og strikketøy, håndtein og annet håndarbeid var enkelt å ta med» (Hamran, 2007, s. 417). Dette kan kanskje ha vært et resultat av behovet for fellesskap like mye som kravet til at man alltid skulle gjøre nytte for seg, men det var sannsynligvis også en av grunnene til at NKS (Norske kvinners sanitetsforening) fikk så stor oppslutning i Nordland frem mot år 1939, ifølge Hamran (2007). På samme måte kan behovet for fellesskap ha vært en av grunnene til at Gustava Kielland i år 1844 startet en av landets første misjoner, som strikket til inntekt for kvinner i trange kår (Kjellberg mfl., 1987). Kiellands mor hadde opplevd tøffe tider økonomisk og hadde strikket for å livnære seg selv og barna sine. Kielland hadde det selv

godt økonomisk, så det kan jo tenkes at det var hennes egne erfaringer fra barndommen som inspirerte henne til dette arbeidet.

Både kveldssete, strikking for NKS og misjonen knyttet strikking og arbeid sammen gjennom kvinnefelleskap – kvinner som strikket for kvinner, familie og for samfunnet. Men i andre sammenhenger, der det først og fremst var det sosiale som trakk folk sammen, ble det også strikket. Strikking var også en fritidssysse for «fruentimmere», som ikke nødvendigvis hadde noe med veldedighet, plikt eller arbeid å gjøre. Kvinner møttes for å strikke (syklubb), men var mest opptatt av det sosiale. De spiste litt kake, drakk litt kaffe, og pratet om løst og fast. Det er ikke sikkert dette var så veldig annerledes fra kvinnene som satt kveldssete, men det var en viktig forskjell: bondekonene strikket sannsynligvis primært fordi de måtte. Dog, det er ikke dermed sagt at de ikke likte det.

6.3 Strikkesidas arv

Ovenfor (se kapittel 6.1) nevnte jeg at smågutter i England fikk strikkeopplæring blant annet for å ro dem ned hvis/ når de var hyperaktive. Det er flere (... i alle fall tre!) måter å se dette på; strikking som en del av oppdragelsen, som en del av et terapeutisk opplegg og som en fritidssysse. Vel og merke kan de to sistnevnte – som terapi og som fritidssysse, representere to sider av samme sak. Fritid kan være terapeutisk! Uansett, i Norge, men også andre steder, ble strikking ganske fort en viktig del av oppdragelsen, både i vid og snever forstand. En engelsk strikkebokforfatter skrev dette i forordet til sin bok «The home Knitter. A manual for making useful articles for the family» som ble utgitt i 1876:

“Woman’s work is never done,” is a homely proverb, and one which is often heard, as a murmur, from the lips of many a weary worker; but it is also a pleasant and happy truth, in the experience of many, who, when their more arduous duties are over, can turn their leisure hours into busy work for the comfort of the old and young around them. Even the weak and feeble invalid, can feel that her hours of usefulness are not at an end, and that it brightens her own life, when she can contribute to the comfort of her poorer neighbours, and that she can still win those words of precious approbation which the humblest may earn, “Inasmuch as ye have done it unto one of the least of these my brethren, ye have done it unto me.” This little book has been written in the humble but earnest hope, that it may prove helpful to all such workers (A lady, 1876).

Her sier altså *A Lady* at selv om det heter seg at en kvinnes arbeid aldri er over og at dette kanskje kan være til mange kvinners fortvilelse, så er det en behagelig og glad sannhet for de mange som har erfart gleden av – når de er ferdige med sine mer krevende plikter, å kunne bruke fritiden til travelt arbeid (strikking, altså) som skaper trivsel for de unge og gamle en har rundt seg. Men ikke nok med det! Til og med svake og syke kvinner kan oppleve følelsen

av at de fortsatt kan gjøre nytte for seg og føle at livet blir lysere, fordi de kan strikke til noen som trenger det. I Norge har vi et ordtak som sier at «lediggang, er roten til alt vondt». Eller, som Agnes (80 år) sa:

Det var skikken at vi alltid skulle ha noe arbeid i hendene. Det var ikke bra å sitte uvirksom med hendene i fanget, "henge med fingrene", som det het. Et håndarbeid hørte til (Norsk etnologisk gransking).

Så ikke bare strikket kvinner/ jenter i hver ledige stund de hadde – endatil gående når de måtte gjøre ærender, men det var en del av oppdragelsen å lære seg å strikke.

Folkelivsforskeren Eilert Sundt mente at jenter måtte lære å godta at de måtte rekke opp og begynne på nytt hvis de oppdaget feil i strikketøyet, fordi «ellers får barnet ikke den vane og øvelse at passe på og legge merke til seg selv ... » (Kjellberg mfl., 1987, s. 36). Og dette – arbeidsmoralen, kommer til uttrykk blant annet som stolthet, hos flere av strikkerne i mitt materiale. Nora (62 år), som vi allerede har møtt tidligere, uttrykker dette slik:

Jeg var som sagt et egenrådig barn og oppskrift var helt overflødig, jeg hadde lagt opp masker så det ble rikelig på rundpinnen og måla litt tilfeldig rundt magen på lillebror, utenpå bleier og klær, og strikka så ofte jeg fikk mulighet til det, men helst når mor ikke så det, for jeg ville ikke at hun skulle blande seg inn. Dette skulle jeg greie selv. Jeg husker den gode følelsen av å være til nytte; vi var som tidligere fortalt mange barn og mor hadde mye å henge fingrene i og her satt jeg, eldstejenta, som nå var blitt så stor at jeg kunne strikke genser til lillebroren min! Strikketøyet vokste sakte, men det var godt å sitte i skolehagen, i langt gras og gul løvetann og kjenne at framtida var lys; snart skulle Olemann få ny genser (Norsk etnologisk gransking).

Men for veldig mange er det likevel ikke den økonomiske nytten, eller det moralske aspektet knyttet til det å gjøre nytte for seg, som er det viktigste. På 1500-tallet og frem til rundt slutten av 1700-tallet, kan strikkingens manifeste funksjon ha vært nytte i betydningen økonomisk og/ eller moralsk nytte, men i senere tid vil jeg i større grad definere den som latent. Ninas beskrivelse av hvorfor hun strikker, går igjen hos flere av NEG-informantene. Hun forklarer det slik:

Å strikke er hyggelig. Jeg strikker mens jeg ser på tv, eller slapper av ute i hagen. Det er koselig med strikketøy og når jeg har funnet mønster, kjøpt garn og funnet riktige pinner, gleder jeg meg veldig til jeg kan sette i gang. Når jeg er i gang er både hyggen ved å strikke og tanken på det ferdige plagget viktig. Jeg pleier å strikke så raskt som mulig, for jeg gleder meg svært til å se det ferdig. Så strikking er for meg både hygge og nytte. Til slutt vil jeg si at uten strikketøyet ville livet bli mer kjedelig og jeg kan ikke skjønne hva jeg skulle fylt fritida med uten garn og pinner (Norsk etnologisk gransking)!

Nina (93 år), som så mange andre fra hennes generasjon, har vokst opp med strikking som en nødvendighet på grunn av økonomi, men også, ifølge henne selv, fordi produktene man laget selv var bedre enn de man kjøpte. Dette bekrefter måten Sundt har oppsummert hvordan strikking har vært en del av oppdragelsen, men inntrykket av at strikking likevel handler om så mye mer enn arbeid, kommer også tydelig frem av det Nina sier:

Jeg strikker fortsatt. Det er min beste avkobling og jeg strikker nesten hver dag. ... Det er hyggen ved å strikke som er det viktigste. Jeg koser meg når jeg setter meg med strikketøyet og hører god musikk eller et interessant program på radio (Norsk etnologisk gransking).

Det finnes mange eksempler på at betydningen av strikking har endret seg gjennom historien. For meg er det tydelig at nytten man har hatt av strikkingen er det som har gjennomgått størst endring frem til i dag, selv om det selvfølgelig også handler om i hvilket perspektiv man velger å se ting i. Rundt 1940 foregikk det en kampanje kalt «Strikk mens du venter», hvorpå landet strikket, blant annet til de finske soldatene, mens de forberedte seg på potensiell krig. I dag, hvis man søker enten på «kampanje» eller «strikk mens du venter», enten på google.com eller på Strikkesida, så er det i alle hovedsak tre ting som går igjen i søkeresultatet. Det første er hentesett (klær til nyfødte babyer) eller annet utstyr til barnet eller barnebarnet som er på vei. Ett av mange eksempler på dette hentet fra Strikkesida, er denne mammaen som har strikket til lillegutt:

Da har jeg strikka et babyteppe mens jeg venter på lillegutt som ligger og koser seg i magen min

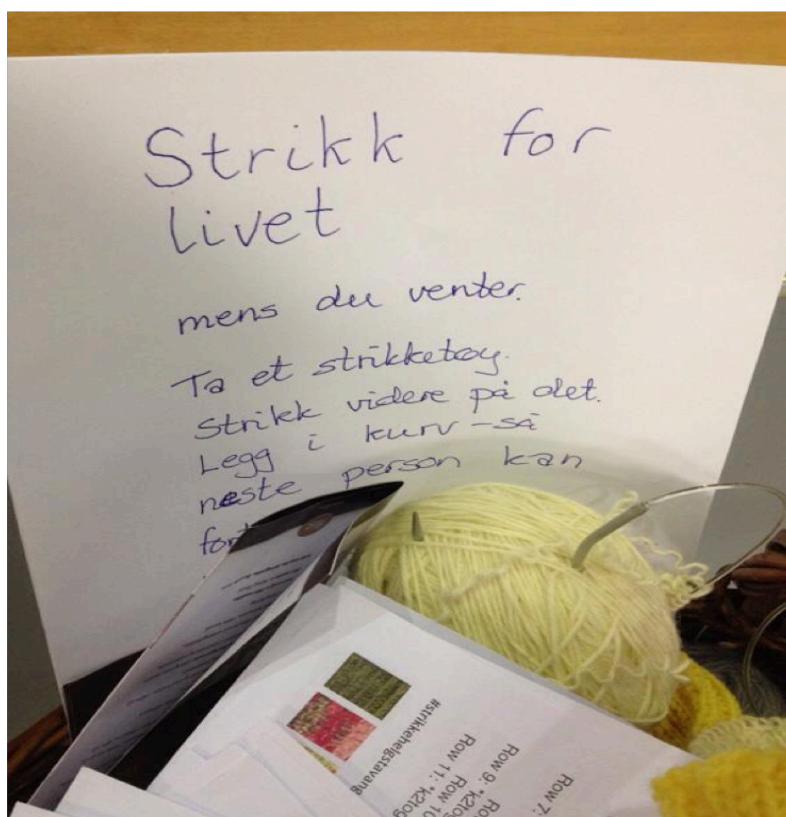
Det andre som går igjen er tilbud/ salg på garn eller annet utstyr, forespørslar om spesielle typer garn som har vært på kampanjetilbud og så videre, slik som dette medlemmet på Strikkesida lurte på:

Hørte (eller så) et rykte om at drops skulle ha kampanje på merino garn igjen... noen som vet om det er sant? Og når det begynner i så fall?

Det tredje som går igjen, er ikke direkte ulikt «Strikk mens du venter»-kampanjen fra 1940. Det dukker blant annet opp linker til Kirkens Bymisjon Vestfold, med følgende undertekst:

Ønsker du å gjøre en forskjell og bidra inn i Kirkens Bymisjons arbeid? Strikk et ullskjerf til en som fryser. I tillegg til å sørge for litt varme, er du med og skaffer oppmerksomhet og inntekter til Kirkens Bymisjon gjennom en landsomfattende kampanje som vi skal ha i slutten av oktober.¹⁹

To andre ting er verdt å nevne. En organisasjon kalt «Strikk for livet», og NSBs nysatsning kalt «Strikketog». Dette er to veldig forskjellige ting, og sistnevnte kunne nok like godt vært kalt «Strikk mens du venter», fordi det handler om å strikke mens man venter på å komme frem til ønsket destinasjon²⁰, og er således noe ganske annet enn kampanjen fra 1940. «Strikk for livet» derimot, «er en veldedig non-profit organisasjon som samler inn strikkede ullplagg til premature, nyfødte og syke barn ved sykehus i Tanzania, med den hensikt å forebygge sykdom og død» (Strikk for livet, 2016). Og dette innlegget (se *Bilde 2*) på Strikkesida vitner om at det å strikke mens man venter, kan bety så mangt:

Bilde 2: Kurv med garn, pinner og oppskrift funnet i en ventehall på en norsk flyplass.

Kommentarene i kommentarfeltet til dette innlegget vitner om at folk liker tiltaket, men det vitner også om noe mer. Av nesten hundre kommentarer, er dette et lite utdrag:

¹⁹ Linken tar deg med til et bilde lagt ut av Kirkens Bymisjon Vestfold sin Facebook-side. Bildet kan du se her: <https://www.facebook.com/bymisjonvestfold/photos/a.288404407931364.54384.144189155686224/736202016484932/?type=3&theater> [Lesedato 02.05.2016].

²⁰ Se <http://www.nrk.no/mr/snart-far-du-kjope-garn-og-pinnar-pa-toget-1.12279334> [Lesedato: 13.04.2015].

Kommentar a: Er en del av en Strikkefestival, ser det ut som :-)

Kommentar b: Genialt, burde vært slikt på alle venterom! :-D

Kommentar c: Noe så avslappende som et strikketøy skal man lete lenge etter. Godt påfunn!

Kommentar d: Den skulle jeg hatt da jeg satt i tre timer og ventet på sykehuset. Hadde ikke merket timene. :-)

Kommentar e: Så smart påfunn, får jo tiden til å gå!

Kommentar f: Det skulle de hatt hos legen også! :-)

Det er ikke alle som har fått med seg hva «Strikk for livet» er. De synes det er gøy at det settes ut strikketøy steder hvor man lett kan finne på å kjede seg, som om det er satt ut av noen som har veldig omsorg for folks kjedsomhet. Men i virkeligheten er det jo satt ut av en organisasjon som ønsker oppmerksomhet rundt seg selv og det de gjør, fordi de har omsorg for premature, nyfødte og syke barn ved sykehus i Tanzania. Det er ikke dermed sagt at det ikke er mulig å ha omsorg for flere ting på en gang, og det kan selvfølgelig være at alle skjønner hva det dreier seg om, og at de bare synes man burde gjøre «mer alvor» av hele greia – utnytte ideen til det maksimale, så å si, men da ville man for eksempel lagt «også» inn mellom «får jo» og «tiden til å gå». Fordi tiltaket – i tillegg til at det gir disse barna på sykehus i Tanzania strikka produkter de trenger, *også* gjør venting lettere for de som velger å bidra.

6.3.1 Matnyttig strikk versus kreativ strikk

Det finnes visstnok eksempler på at menn har strikket fordi det er terapeutisk. Etter sigende sluttet Albert Einstein å røyke ved hjelp av strikking (Rutt, 1987)! Og det finnes eksempler på at kvinner gjennom historien har strikket fordi de har hatt lyst – fordi det har opplevdes sosialt og hyggelig, verken mer eller mindre. Men den norske strikkehistorien slik den fremstår av litteraturen og av min empiri, knytter i all hovedsak kvinner, strikking, arbeid, plikt og moral sammen. Riktignok på ulike måter til ulike tider gjennom historien, men spesielt siden masseproduksjonen av klær økte på 1960- og 70-tallet og det ble mer og mer vanlig for kvinner å gå ut i arbeidslivet, er det vanskeligere å skjønne hvordan strikkingen overlevde (B. Sandvik, 04.10.2012). Det ble billigere å kjøpe klær, og kvinnene fikk mindre tid til å lage de selv.

Både fra litteraturen og av informantene i NEG-materialet (som representerer den eldre garden av befolkningen), har jeg lært at strikka produkter som skal være av en god kvalitet innebærer at man har strikket passe fast (ikke for løst), ofte med tynne pinner, samt med høy grad av presisjon. Årsaken til dette er at teksten man da skaper, er tettere og mer slitesterk

enn den man ville fått med tykkere pinner (og altså en løsere strikk). For å illustrere; dess tykkere pinner relativt til tykkelsen på garnet, dess mer vil teksten se ut som et fiskegarn enn en tekstil til klær. Men det er både tidkrevende og utfordrende å strikke presist og fint etter denne standarden. Spesielt når strikking var noe man måtte holde på med og ikke nødvendigvis noe man valgte å gjøre som hobby:

Signe (80 år): Så vidt jeg husker var en vaskeklut av rosa bomullsgarn (tørt og ekkelt å strikke med) mitt aller første strikkeset. Resultatet ble både slapt, skjevt og "luftig", forunderlig mange masker var blitt borte mens jeg strikket. Men jeg lærte fort, det var jeg pent nødt til. Jeg ble ofte målt med samme mål som en 2 ½ år eldre søster. Særlig husker jeg de første sokkene vi strikket, jeg strevde forferdelig for å strikke like fort og fint som henne. Mine fingre var små og svette, og jeg husker fremdeles nederlagsfølelsen da min mor (for å være snill) tilbød seg å strikke et par omganger for å løse litt på mine svette, strevsomme masker. Skamfølelsen sitter i meg den dag i dag! Det ble ikke sagt, men jeg var ikke like flink som min søster. Alle kvinnene i min familie strikket, det var en nødvendighet. Det var slik en stor del av våre klær ble til. Luer, votter, skjerf, gensere, jakker, strømper, babytøy osv., alt var hjemmelaget. Jeg var voksen før jeg fikk en genser som ikke var hjemmestrikket (Norsk etnologisk gransking).

Ruth (97 år): Strikketimene var alt annet enn inspirerende. Vi begynte (dette var i 1927) med hvitt bomullsgarn – jeg husket at mange var flinke og strikket i vei mens jeg strevte og ble svett i hendene, maskene satt fast og "frøken" ble rasende, slang strikkingen min bortover bordet og sa: "Makan, rekk det opp!"... Heks... (Norsk etnologisk gransking).

Gerd (79 år): Det jeg husker veldig godt, var marerittet i 3. eller 4. klasse på folkeskolen. Da skulle vi nemlig strikke sokker. Av et forferdelig grått, stritt og tykt garn (det må ha blitt kjøpt meget billig, kanskje et restlager...). Jeg slet med å legge opp, for pinnene var trå, hendene var svette og ulla luktet sau. Så vidt jeg husker så ble det et misfoster av en sokk. Aldri et par (Norsk etnologisk gransking).

Både Signe, Ruth og Gerd snakker om svette hender og endatil svette masker, og de er ikke de eneste av NEG-informantene som bruker akkurat det ordet for å beskrive strikkeprosessen de var gjennom da de var små. Denne beskrivelsen sammen med ord som skam, mareritt, strev, raseri og misfoster (riktignok om en sokk, ikke om et menneske), sier noe om hvordan kombinasjonen av nødvendighet og arbeidsmoral/ stolthet har vært med på å forme mange kvinners forhold til strikking som i mange tilfeller, på tross av tøffe barndomsminner knyttet til aktiviteten, er godt. Og det er kanskje fordi *nødvendig* like godt kan byttes ut med *nyttig*, tross alt. Ruth sier at hun husker lærerinnen som en «heks», før hun fortsetter:

Ruth (97 år): ... men, merkelig nok, strikking har jeg siden hatt så meget glede av, en koselig hobby – for ikke å snakke om hva det betydde da barna kom like etter krigen og klær og plagg var et problem da vi manglet garn, stoffer og meget annet (Norsk etnologisk gransking).

Plutselig var kunnskapen og ferdigheten noe nyttig og positivt, noe man kunne glede seg over at man kunne. Spørsmålet er om dette er så forskjellig fra i dag. Dog, mange sitter med det inntrykket. Agnes er en av de som deler denne oppfatningen:

Agnes (80 år): Vår håndarbeidsundervisning var svært nytteorientert. Vi fikk basiskunnskaper om søm og strikking. Det har vært til stor nytte. Har inntrykk av at utgangspunktet nå er kreativitet for alle pengene. Det er få som tenker på at eleven skal lære noe av håndverksmessig karakter som kan være til direkte nytte. Jeg forstår ikke at man kan være kreativ hvis man ikke kan noe om håndverket eller materialene. Hvis man skal bli dyktig i noe kreativt fag er det helt nødvendig å begynne med materiallære og teknikk. Komposisjon og proporsjoner etc. er også nødvendig hvis det skal være fri, skapende virksomhet (Norsk etnologisk gransking).

Jeg tolker det Agnes sier til å bety at før handlet oppdragelsen om å tilegne seg praktisk hverdagskunnskap, mens den i dag handler om å utvikle sin identitet gjennom kreativitet og fantasi. Det er kanskje litt som Anna (87 år) sier:

Strikking hører med til den noe eldre generasjon, og er nærmest en selvfølge for disse. Derimot er ungdommen i dag mindre interessert. Det henger vel sammen med at håndarbeid i skolen ikke er prioritert i samme grad som før. I dag er det "matnyttige" skjøvet bort til fordel for det mer abstrakte, kunst, estetikk, opplevelser o.l.. Jeg tror det "matnyttige" ville vært en stor fordel og en motvekt mot bruk og kast-mentaliteten som ungdommen vokser opp med i dag (Norsk etnologisk gransking).

Bortsett fra det hun sier om den eldre generasjonen versus ungdommen med tanke på interesse for håndarbeid, så har hun kanskje rett. Det er litt som Gunn (40 år) sier:

Det er jo en mer kreativ luksusforeteelse nå – det er ikke noe man av økonomiske grunner må gjøre (Norsk etnologisk gransking).

Men det er nettopp referansen til *luksus* jeg vil fokusere litt på. På den ene siden peker dette på hvordan strikking faktisk ikke er en nødvendig syssel med tanke på å få dekt et behov for klær grunnet for eksempel økonomiske forhold, men på den andre siden peker ordet også på noe som er attraktivt i kraft kun av å være akkurat det det er. Spørsmålet i så måte er hvorfor det er så attraktivt i dag.

6.4 Oppsummering

I denne første delen av analysen har jeg forsøkt å svare på det første forskningsspørsmålet; hvordan har strikking endret seg historisk? Ved hjelp av spesielt NEG-materialet, har jeg vist

hvordan strikking helt frem til mot slutten av 60-tallet i all hovedsak har vært en nødvendig syssel av flere grunner. Økonomiske forhold, men også praktiske med tanke på tilgjengelighet, har gjort at mange har måttet lage egne klær, men i forlengelsen av dette har strikkingen også blitt noe mer. For mange har det handlet om det å føle at man er til nytte, at man er i stand til å klare seg selv når livsvilkårene er tøffe.

Flere oppfatter/ mener at dagens opplæringsfokus i skolen ligger på kreativitet og frihet til å skape ting fremfor å gi opplæring i mer «matnyttige» ting, slik som kunnskap om materialer og tekniske ferdigheter. Alle er ikke like positive til dette. Noen mener det ikke er så rart, fordi man ikke har nytte av å kunne strikke i dag på samme måte som man hadde før, mens andre mener dette manglende fokuset på teknikk og kvalitet om ikke forsterker, så bygger opp under bruk- og kast-samfunnet de opplever at vi lever i, i dag.

Jeg har videre prøvd å vise at til tross for at det kanskje ikke er nødvendig i dag, men kanskje heller en luksus, så strikker både kvinner, jenter og en og annen mann. Jeg har ikke svart på hvorfor vi fortsatt strikker i dag, men jeg har prøvd å si noe om at *nytte* kan være så mangt.

I det neste kapittelet vil jeg derfor forsøke å svare på hva Strikkesida betyr for medlemmene, men også på hva Strikkesida egentlig er. Og forhåpentligvis kommer vi på den måten nærmere et svar på hva nytte av strikking innebærer i dag.

7 Strikkesida som sosial arena

I denne andre delen av analysen vil jeg forsøke og si noe om hva Strikkesida er. Vi har allerede sett litt på hvordan strikking har endret seg gjennom historien og frem til i dag. I dette kapittelet skal vi altså se litt nærmere på hvordan Strikkesida passer inn i denne historien.

Det finnes ulike typer pålogget sosiale erfaringer som kan skape alt fra veldig personlige til veldig upersonlige sosiale relasjoner mellom folk (Kozinets, 2015). Jeg vil forsøke å si noe om hva Strikkesida er, og hva slags type pålogget sosiale erfaringer den kan tilby.

Avslutningsvis vil jeg oppsummere de viktigste funnene.

7.1 Strikkesida – fra nær til fjern

Fra gruppa så dagens lys for første gang i juni 2011 og frem til desember 2015, har gruppebeskrivelsen sakte men sikkert blitt mer og mer omfangsrik. Spesielt tre ting har vært gjenstand for debatt: hva slags gruppe Strikkesida er/ bør være, hva som er lov og ikke lov til å gjøre/ si i gruppa, og hvordan dette kan/ bør håndheves. Den ble opprinnelig²¹ definert som en gruppe hvor man kunne dele sin interesse for håndarbeid, legge ut bilder og oppskrifter, og få hjelp og ideer av hverandre. Og det var to regler: 1) den skulle være fri for kjøp og salg av egne hjemmelagede produkter og 2) diskusjoner om priser på slike produkter skulle holdes utenfor gruppa. Bortsett fra dette, var «alt» lov. Man kunne til og med selge strikkebøker til hverandre, så lenge man ordnet formalitetene rundt dette i private meldinger. Siden den gang har gruppebeskrivelsen blitt langt mer spesialisert (dette kommer jeg tilbake til).

I mitt datamateriale er det tydelige spor av til dels store endringer både i stemning, kultur og gruppas identitet, siden den ble opprettet. Spesielt rundt utgivelsen av boka «Strikkesidas favoritter», skjedde det store omveltninger. Jeg påstår ikke at bokutgivelsen alene var årsaken til disse omveltningene, men jeg utelukker ikke at den hadde noe med saken å gjøre. Kort oppsummert har det skjedd en spesialisering av gruppa de siste årene. Å gjøre feltarbeid på Strikkesida har vært som å se et sivilisert samfunn stable seg selv på bena, og det har gått i et rasende tempo. Misforstå meg rett, Strikkesida var ikke usivilisert før, men med begrepet sivilisert sikter jeg til dannelsen av skrevne og uskrevne regler, solidaritet og respekt for

²¹ Jeg har tatt utgangspunkt i den tidligste gruppebeskrivelsen jeg har funnet, som er fra mars 2012, altså 10 mnd. etter at gruppa ble opprettet. I begynnelsen av oktober det samme året, nærmet gruppa seg 20.000 medlemmer.

hverandre – det som må til for at samarbeid og integrasjon skal fungere i store, eller *større*, samfunn.

På mange måter er det fristende å dele gruppas utvikling inn i to ulike kategorier; en kategori som jeg ville kalt den før-moderne epoken, og en som jeg ville kalt den moderne epoken. Jeg kan ikke si nøyaktig når den ene epoken sluttet og den andre begynte fordi disse to epokene overlapper hverandre. Det vil si; den første epoken var ganske karakteristisk for «sin tid», men den andre epoken er karakteristisk for begge epokene, avhengig av hva man velger å fokusere på så å si. La meg utdype!

7.1.1 Den før-moderne strikke-epoken

I denne epoken fylles veggen daglig av bilder av ferdige produkter, halvferdige produkter, såvidt-begynt-på produkter og mislykka produkter. Den kan minne litt om et butikkvindu som regelrett bugner over av votter, sokker, luer og andre håndlagede produkter, innimellom utstillingsdukker i forskjellige høyder, med et utvalg av klærne fra butikkens øvrige sortiment på. Men Strikkesida er ikke en butikk. Den er et digitalt fellesskap. Og det er ikke bare produkter det er mye av. I tillegg regelrett bugner den over i et eklektisk display av intime hverdagsfortellinger om lykke, sorg og kjærlighet, alle illustrert med vakre håndlagede kreasjoner som vitner om en oppfinnsomhet, kreativitet og dyktighet som man skal lete lenge etter for å matche i et sånt omfang. Nye innlegg popper stadig opp øverst på veggen og legger seg i rekken av innlegg som beveger seg nedover veggen. Tonen er uformell, personlig og varm, og man kan formelig høre strikkepinnene klirre mens praten går. Her er et lite utvalg innlegg²². Hvert av disse innleggene fikk mange kommentarer. Mens du leser; prøv å forestille deg at hvert innlegg representerer ulike samtaler som foregår rundt omkring i et lokale hvor en gjeng strikkeglade har møttes for å strikke og å være sosiale:

Linn: Hva er alderen på alle flinke strikkerne her inne da? Selv er jeg 28!

Petra: Har troen på at man kan arve interesse for håndarbeid, og jeg er definitivt arvelig belastet. Min farmor strikket og heklet, min mormor strikker lester, og min mamma strikket og sydde da jeg var liten. Til og med min kjære morfar kan strikke. Han kan både strikke, sy og brodere (i tillegg er han svært flink med treskjæring og snekring). Selv kan jeg både strikke, hekle, brodere, sy og litt treskjæring. Synes det er flott å kunne gamle tradisjoner. Håper på å kunne føre dem videre når jeg en gang får barn.

Torgunn: Strikker lester på lørdagskvelden. Hva sier du og hvor kommer du fra?

Bodil: Sitter her og leser Marius diskusjonen, og da kom jeg på; lurte på når "vårt alle kjæres Setesdalmønster" skal få en ny vår.

²² Innleggene er ikke fremstilt kronologisk, og navnene er selvfølgelig fiktive!

Ina: Hva inspirerte deg til å lære å strikke/ hekle?

Annine: Hva er i veien med meg? Telte 6 halvferdige strikketøy eller 3/4 ferdige..

Hvorfor går jeg lei på slutten veldig ofte? Elsker nye prosjekter. Noen som ligner meg?

Linnea: Har dere hørt om at man ikke skal strikke på søndager?

Hilde: Er hjemmelaga produkter slik som en strikka genser, ok å gi i gave til noen man kjenner?

Medlemmene snakker gjerne om helt andre ting en strikking, men som regel er det strikkerelatert på en eller annen måte. I tillegg bruker de mye tid på å bli kjente med hverandre. De snakker om hvor gamle de er, hvor de kommer fra, hva de gjør – sånn utenom å strikke, og hvorfor de er medlem av Strikkesida. De etablerer relasjoner. De knytter bånd og etablerer et fellesskap. De blir et *vi*.

Med utgangspunkt i Kozinets inndeling av ulike typer sosiale erfaringer, er Strikkesida i denne epoken mest lik *bonding* (kapittel 2.5.1.1). Det er en vennskapelig og uformell tone, og et type fellesskap som skaper vennskapsbånd på tvers av både tid og sted. Selv om gruppa heter Strikkesida, så er strikkinga på mange måter bare en liten del av det hele:

Medlem: Dette er ikke bare en strikkeside, men også en side som brått kan føre til vennskap. Vi²³ ble kjent over denne siden, selv om vi er fra to forskjellige deler av landet!

Men, som i de fleste gode vennegjenger oppstår det av og til uenigheter og konflikter av ulik størrelsesorden og omfang, og Strikkesida er ikke et unntak.

7.1.1.1 Fra Kardemommelover...

Det skjedde mye i en periode rett før og rett etter at jeg startet mitt feltarbeid. Det startet med en strikkerevolusjon – plutselig skulle alle strikke og gå med Skappel-genseren. Eller Marius-genseren! Eller en annen hjemmestrikka genser, for den saks skyld. Det dukket også opp mange andre strikke- og/ eller håndarbeids-relaterte grupper på Facebook, selv om Strikkesida hadde flest medlemmer (noe den fortsatt har per 16. mai 2016, med sine 102276 medlemmer). Gruppa hadde vokst i antall medlemmer siden den ble opprettet, men nå (omkring den tiden jeg startet mitt feltarbeid) tok det sakte men sikkert av. Dette skapte uroligheter i vennegjengen.

²³ Det var et bilde i innlegget, av to strikkeglade venner. Dette har jeg fjernet av personvern hensyn.

Små ting, som i utgangspunktet var både hyggelig og morsomt, ble etter hvert en utfordring. Eksempelvis antall innlegg på veggen. Det var så mange innlegg som ble publisert på veggen i et slikt tempo at man plutselig ikke rakk å få med seg alt lengre. Det ble litt kaos! Innlegg som dette var ikke uvanlig å se:

Medlem: Hvor ble det av det innlegget om løs felling som jeg så nettopp? Ble det sletta?

Innleggene hadde som regel ikke blitt sletta, men bare forsvunnet så raskt nedover veggen at de ble borte for folk. Og slike utfordringer ga både Admin og medlemmene noe å bryne seg på.

Medlem: Her er tusen linker om hvert emne, for eksempel når man bestilte garn fra Tyrkia og når det kom frem, og spørsmål om hvordan man skal strikke Oslo-anorakken, Dorthe-genseren og så videre. Her er så mye av samme emne over flere linker at det er nesten umulig å finne tilbake til noe når man eventuelt behøver hjelp igjen. Kan vi ikke forsøke å samle disse spørsmålene som går igjen under en link? Dette er ikke ment som noen kritikk, bare en tanke for å få det litt mere oversiktlig her inne.

Når man tidligere hadde brukt dagene på å snakke om løst og fast og å strikke i ro og fred, gikk store deler av tiden nå til å diskutere hvordan man best kunne løse slike utfordringer knyttet til blant annet tempoet ting gikk i og at man delte tips og råd som allerede var delt. Det hele tok form av en type samhandling Wadel ville kalt innadvendt (Wadel, 2008, s. 246); fellesskapet var i endring og behovet for avklaring av hvilke rettigheter og plikter man hadde ovenfor hverandre som likeverdige medlemmer av fellesskapet, ble med ett veldig synlig. Og i støytene skapte det konflikter der folk ble både sinte, frustrerte og lei seg, noe de heller ikke var redde for å uttrykke, men som regel diskuterte de seg gjennom det. For eksempel så to av flere kommentarer på et innlegg nettopp om innlegg som forsvant så fort at folk trodde de var blitt sletta, slik ut:

Medlem a: De fleste innlegg er ikke sletta, men folk regner med det fordi innlegget forsvinner fort nedover sida. Gå inn på egen aktivitetslogg eller bruk søkefeltet her på sida, så finnes det meste igjen.

Medlem b: Det kan også hende at den som skrev innlegget slettet det selv. Ikke døm noen uten å vite fakta, tro kan vi gjøre i kirken og negative kommentarer kan vi skrive i snøen, som ei tidligere så festlig skrev.

En av løsningene ble å skjerpe gruppereglene litt. Og derfra tok det sakte men sikkert av mot det komplette kaos. Og på toppen av dette kaoset, ga Admin ut boka *Strikkesidas favoritter*. Etter det var det bare å holde seg fast.

7.1.1.2 Diskusjoner og katter

Det ble etter hvert så mange regler, at medlemmene kranglet om di også. For når reglene plutselig sa at man ikke kunne legge ut bilder med kjæledyr på, og folk trodde innleggene deres hadde blitt slettet fordi det inneholdt et kjæledyr, selv om det ikke hadde blitt slettet fordi det i utgangspunktet bare var innlegg *kun* med kjæledyr i (og altså ikke noe strikkerelatert) som ble slettet, vokste det frem en slags mur – mellom de som støttet Admin og de som ikke gjorde det. Oppå muren satt de som ikke fikk med seg så mye av noe av dette, og dinglet med beina – lykkelig uvitende om hva som skjedde på bakken under de (minn meg på at jeg skal forklare deg litt senere hvorfor jeg velger å si dette!). Og Admin måtte ut og brannslukke:

Nå trenger vi hjelp, virkelig hjelp fra dere medlemmene. La oss få tilbake gruppa slik den en gang var. Da kunne vi spøke litt, vi hjalp hverandre, enten spørsmålet var stort eller lite. Sånn er det nesten ikke nå. Vi går inn på Strikkesida om morgenen og hva er det første som møter oss? Jo, det er krangler om ditt eller datt. Ofte er det om hvorfor mitt innlegg er slettet. Da er det i gang. Vi gir hverandre inn, det ene ordet tar det andre. Vi regelrett mobber. Er det sånn vi vil ha det her? Nei, jeg vil ikke det, og det håper og tror jeg ikke alle andre vil heller. Strikkesida skal være et hyggelig sted å gå inn på vi skal se flott håndarbeid, vi skal hjelpe og støtte hverandre. Det skal ikke være slik at vi skal grue oss for å gå inn her. Jeg blir rett og slett lei meg på andre sine vegne av ting jeg leser her inne. Her ser vi bilder av flott håndarbeid som knapt nok får en eneste kommentar, mens diskusjonstrådene er milelange. Dette er trist, bare trist. Og vi som er Admin her vi leser ting om oss selv som aldeles ikke stemmer. Vi er mennesker vi som alle andre, med følelser akkurat som det du har. Vi ønsker bare at Strikkesida skal være hyggelig, vi liker å hjelpe folk, og vi er akkurat like glade i håndarbeid slik som det du er. Men vi må få lov å si i fra om ting vi ikke mener hører hjemme her uten å bli kjeftet huden full. Her er det håndarbeid som skal stå i høysetet, ikke krangler om alt mulig annet. Kjære alle sammen hjelp oss å få tilbake Strikkesida til det den egentlig var ment som.

Det handlet selvfølgelig ikke bare om at folk trodde innlegg hadde blitt slettet, eller at medlemmene var uenige i hva som burde bli slettet og ikke. Til og begynne med var endringene av gruppereglene, slik jeg forstår det, et resultat av at Admin gikk inn som mekler. Og det gjorde Admin for å unngå krangler og *diskusjoner* eller *diskusjonstråder*, men enda viktigere; for å tilfredsstille og anerkjenne alle medlemmenes ulike behov. Eller følelse av tilhørighet, alt etter som man ser det. Jeg tror det handlet om å unngå konflikt, men mener også det kan tolkes som en form for samhandling der Admin ikke bare prøver å opprettholde de gode relasjonene mellom medlemmene, men hvor de også tar ansvar for at medlemmene

ikke skal føle seg utstøtt på noe vis. De prøver å ta vare på det gruppa «en gang var». Problemet er bare at gruppa ikke lengre er det den en gang var.

7.1.2 Den moderne strikke-epoken

Nå er det mange ting som har endret seg, men spesielt gruppebeskrivelsen har gjennomgått store endringer. La oss begynne med å gå inn døra til Strikkesida og se: Når man kommer inn på Strikkesida er nemlig det første man ser et bilde som pryder den øverste delen av veggen.

Bilde 3: Gruppelbilde Strikkesida

Som du kan se i *Bilde 3*, er det et bilde av et teppe hvorpå det er limt inn en reklameplakat i forgrunnen til venstre. Boka reklameplakaten viser til, er strikkeboka Admin ga ut i 2014. Under dette bildet, finner man et såkalt festet innlegg. Når man lager en gruppebeskrivelse (se kapittel 4) og publiserer den på gruppa, blir den publisert som et vegg-innlegg av den som har skrevet beskrivelsen. Dette innlegget²⁴ har Admin valgt å «feste», slik at det blir liggende øverst på veggen uavhengig av hva annet som skjer der. Det ser ut som et vanlig vegg-innlegg av Admin. Og på profilbildet ser man en blid dame, med en strikka kofte på.

Dette er altså det første en møter når man kommer til Strikkesida i den moderne strikke-epoken. Hvis man ikke vet hva Strikkesida er, kan det tenkes at reklameplakaten blir et viktig førsteinntrykk. Og den kan kanskje lede en til å tro at Strikkesida er en form for forretningsvirksomhet. Dette inntrykket hadde nok blitt forsterket, hvis man i tillegg hadde blitt gjort oppmerksom på at teppet på bildet er laga av Admin, og at kofta Admin har på seg på profilbildet (på det festa innlegget), er designet og produsert av Admin og kalles «Lynnekofta». Men hvis man leser gruppebeskrivelsen vil man få et annet bilde av hva Strikkesida er.

²⁴ I dette tilfellet gruppebeskrivelsen, men i utgangspunktet kan gruppe-administratorer feste hvilket som helst innlegg.

I gruppebeskrivelsen²⁵ forteller Admin at Strikkesida er en ren hobbygruppe, beregnet til håndarbeid (enten det er strikking, hekling eller brodering), som ikke skal brukes verken til veldedighet, markedsføring²⁶ eller kjøp og salg. Dette understrekes med benevnelsen *hobbygruppe*, som forklares slik:

Admin: ... det skal ikke ligge penger i den, verken for oss som er adm eller for medlemmer.

En hobby, slik Admin prater om det her, kan derfor forstås som noe man ikke tjener penger på. Men det er også noe ikke-politisk, som heller ikke skal brukes til egen vinning – slik som for eksempel å tiltrekke seg følgere på Instagram. Men Admin sier også at:

Bøker som kommer for salg eller som er i salg, det liker vi å høre om.

Med dette åpner de samtidig opp både for markedsføring og kjøp/ salg på gruppa, fordi dette betyr at medlemmer, enten de er forfattere av en strikkebok selv eller ikke, rent faktisk kan reklamere for sine (eller andres) bøker. Admin forklarer videre at intensjonen med gruppa er:

... at her kan vi dele vår felles interesse som er håndarbeid, legge ut bilder av det vi lager, og hjelpe hverandre med tips og råd.

Avslutningsvis viser Admin til at gruppa er privat og driftes av fem privatpersoner, og at de derfor forbeholder seg retten til å avgjøre selv hvem/ hva de vil ha med, og at medlemmenes bidrag (bilder, innlegg, kommentarer) ikke blir slettet etter utmeldelse fra gruppa.

Gruppebeskrivelsen ser altså ikke slik ut i dag som det den gjorde da gruppa først ble opprettet. Den har vært gjenstand for stadige revideringer og oppdateringer etter hvert som tiden har gått, medlemsmassen har vokst og ulike utfordringer har dukket opp. I desember 2015 har de to reglene gruppa startet med (kapittel 7.1) blitt langt flere, og alle er nøye presisert og formulert for at ingen skal misforstå. Oppsummert punktvis ser gruppebeskrivelsen anno desember 2015, slik ut:

- Formål og intensjon med gruppa: Dele felles interesse for håndarbeid (strikking, hekling, brodering). Legge ut bilder av det man lager. Hjelpe hverandre med tips og råd.
 - Det vil si at gruppa skal være *fri* for:

²⁵ Pr. 04.12.2015

²⁶ Jeg bruker benevnelsen markedsføring, ikke Admin. I gruppebeskrivelsen sier Admin at det ikke er lov til å reklamere for egen facebook-side, linke til andre grupper eller bruke gruppa til å få flere følgere på Instagram. Dette har jeg tolket generelt til å bety at gruppa ikke skal brukes av sine medlemmer som en kanal for markedsføring, enten det gjelder markedsføring av seg selv eller andre initiativtakere.

- kjøp og salg, samme hva det gjelder (også via meldinger).
 - fordi det ikke skal ligge penger i gruppa (verken for Admin eller medlemmer).
- linking til egen/ andres salgsblogg, privat salg fra Ravelry/ salgs-facebook-grupper, eller andre grupper generelt, samt Instagram.
 - sistnevnte fordi gruppa ikke skal brukes til å få flere følgere.
 - Bortsett fra felles kjøp- og slags-sider samt grupper som tar for seg prising på det.
- priser på håndarbeid.
- reklame for egne facebook-sider.
- veldedighet, spørsmål om garn til eget forbruk, mat/ baking/ dyr/ medisinske råd.
 - tas i grupper som er beregnet til slikt. Spørsmål om noen vil strikke for seg er tillatt, men dette må tas per melding mellom de det gjelder.
- Definisjon av gruppa: Rendyrket hobbygruppe.
 - Det vil si at man *kan*:
 - legge ut blogger, såfremt de inneholder bilder og innlegg som tar for seg håndarbeid.
 - linke til alt av gratisoppskrifter, uansett hvor de kommer fra.
 - tipse om bøker som kommer eller er i salg
 - opplyse om hvor oppskriftene man har brukt finnes og nummer på heftet de eventuelt befinner seg i.
 - Men det vil også si:
 - at det *ikke* er en diskusjonsgruppe (innlegg som går på dette slettes!).
 - tonen skal være hyggelig. Har man ikke noe hyggelig å komme med, lar man være å skrive!
 - at innlegg som ikke gjelder håndarbeid, ikke hører hjemme på gruppa (slike innlegg slettes uten varsel!).
- Generell info:
 - Kun medlemmer som selv ber om medlemskap legges til.
 - Eventuelle bilder, innlegg og kommentarer blir ikke slettet etter utmeldelse.
 - Gruppa er privat og driftes av fem privatpersoner, som forbeholder seg retten til selv å bestemme hvem de vil ha med og hvilke innlegg de vil ha med.

7.1.2.1 Et rendyrket privat interessefellesskap

Ut i fra gruppebeskrivelsen skulle det være klinkende klart at verken kjøp, salg eller noen som helst form for markedsføring og/ eller reklame, er tillatt i gruppa. Med andre ord skal ikke gruppa brukes kommersielt, og den skal heller ikke styres kommersielt. Gruppa altså, er en rendyrket hobbygruppe – et interessefellesskap hvor man kan dele sin glede og entusiasme over håndarbeid (enten det er strikking, hekling eller brodering!). Men rendyrkingen har skapt en kjøliger stemning. Et litt mer formelt fellesskap, som ikke alltid er like lett å navigere seg rundt i.

Strikkesida som fellesskap har nå begynt å ligne mer på Kozinets idealtipe organisatorisk (kapittel 2.5.1.1). Det er veldig fokusert på aktiviteten håndarbeid og å dele informasjon knyttet til den. Det er samtidig blitt mye mer formelt, eller det passer nok like godt å kalle det upersonlig. La meg illustrere. Under ser du fem ulike medlemmers innlegg fra den før-moderne strikke-epoken:

Medlem: Da er en over 10 år gammel ufo [uferdig strikkeprosjekt] på pinnene igjen! Takk til dere inspirerende strikkesjeler!

Medlem: Stor takk til dere som svarer på spørsmål gang på gang og forklarer tålmodig det samme på nytt og på nytt igjen uten sure miner. Det er en fornøyelse å gå inn på denne siden. Ikke alle er like flinke, men lærer mye av dere.

Medlem: Min aller første stjørdalsrose ble til med god hjelp herfra. Tusen takk for hjelp!

Medlem: Jeg vil bare få takke så mye for denne fantastiske gruppa. Det er alltid hjelp å få uansett hva man lurert på. Og det er helt utrolig hva folk gjør for å hjelpe. Et fantastisk hjelpemiddel og en utømmelig inspirasjonskilde. Hadde verden vært som denne gruppa hadde vi levd i et paradisi. Så nok en gang tusen takk til dere alle som gjør gruppa til det den er.

Medlem: Hurra! Da er votten ferdig! Hadde aldri i min villeste fantasi trodd at jeg kunne fått til noe sånt. Tusen takk til alle dere søte snille damer som har hjulpet meg. Og takk til administratorene som har laget denne flotte siden.

Her ser du fem ulike innlegg fra fem ulike medlemmer fra den moderne strikke-epoken:

Medlem: Heldigvis likte han den! [bilde av genser, fjernet av personvernensyn]

Medlem: Ferdig med tre luer som jeg skal gi bort. Stolt! [bilde av luer, fjernet av personvernensyn]

Medlem: Herregud denne var ikke enkel, men jeg kom i mål! [bilde av kofte, fjernet av personvernensyn]

Medlem: Har strikket til barnebarna mine! [bilde av barnebarn med kofter på seg, fjernet av personvernensyn]

Medlem: Endelig ferdig med hentesettet til den lille i magen som er ventet i januar! [bilde av hentesett (klær til nyfødte) fjernet av personvernensyn]

Den første forskjellen man legger merke til på innleggene fra de forskjellige strikke-epokene, er at innleggene fra den før-moderne tiden er proppfulle av ordet *takk*. I innleggene fra den moderne tiden er det ikke ett eneste *takk*! De første innleggene bærer preg av at medlemmene er bevisste på at de tilhører, eller i alle fall føler at de tilhører et fellesskap. De komplimenterer hverandre og forteller hva de betyr for hverandre. De *innlemmer* hverandre i fellesskapet og bekrefter hverandres tilhørighet. I de siste innleggene er kommunikasjonen mer innadvent, på en måte. Der fremstår avsender som hovedfokus for meldinga, ikke mottager. Den andre forskjellen er derfor hvordan den før-moderne strikke-epoken i større

grad var en kollektivistisk periode sammenlignet med den moderne, som fremstår svært individualistisk.

Ja, også skulle du jo minne meg på hvorfor jeg sa at resten sitter oppå muren og dingler med beina, lykkelig uvitende om det som foregår under de (kapittel 7.1.1.2)? Vel. Da jeg avsluttet varslingsabonnementet (kapittel 3.2.2) som gjorde at jeg fikk hver eneste lille sak som skjedde på Strikkesidas vegg rett inn på e-posten min, opplevde jeg noe rart. Min opplevelse av konfliktnivået i gruppa, gikk fra å være superhøyt til å bli nærmest ikke-eksisterende. Jeg vet at veldig mange innlegg ble slettet i den perioden jeg mottok disse varslingsene, og jeg vet at veldig mange innlegg blir slettet generelt, fordi Admin har fortalt det til gruppa. Jeg vet også litt om hva disse innleggene som ble slettet i akkurat denne perioden handlet om, fordi jeg fikk innleggene på e-post, selv om de ble slettet kort tid etter at de hadde blitt postet på veggen. Det jeg vil fram til er at gjennom feltarbeidet oppdaget jeg ikke bare at fellesskapet hadde endret seg ganske betraktelig siden gruppa ble opprettet, men jeg oppdaget at den teknologiske plattformen på mange måter var med på å forsterke og tilrettelegge for de endringene den gikk gjennom. Konfliktene (de mest «alvorlige») i gruppa ble nærmest usynlige når jeg ikke fikk de rett inn på e-posten min. Det var som om Strikkesida *med* e-postvarslinger var et helt annet fellesskap enn Strikkesida uten. Det er betenkelig at så mye konflikt og uro kan foregå rett under nesa på en uten at man har noen som helst anelse om det, men det går altså an.

7.2 Oppsummering

Ved å dele Strikkesidas historie inn i to ulike epoker – den før-moderne strikke-epoken og den moderne, har jeg i dette kapittelet forsøkt å vise at gruppa er et fellesskap som har vært gjennom store endringer siden den ble opprettet. Mens den til og begynne med bar preg av kollektivistisk tenking, sterke sosiale bånd og en form for mekanisk solidaritet, ble den etter hvert mer og mer individualistisk. De sosiale båndene er i større grad svake og solidariteten organisk.

Det er viktig å påpeke at denne måten å kategorisere utviklingen av Strikkesida på, ikke er ment å være uttømmende på noe vis. Det er ikke slik at fellesskapet Strikkesida er enten eller. Selv om fellesskapet har endret seg, så betyr ikke det at det også i senere tid bærer preg av å være det varme, nære fellesskapet det var til å begynne med. Det har bare blitt noe ekstra, på et vis. Og hva dette ekstra er skal vi prøve å komme enda mer til bunns i, i neste kapittel.

8 Strikkfullness – en ny renessanse

I dette siste analysekapittelet, vil jeg forsøke å svare på det siste forskningsspørsmålet om hva Strikkesida betyr for medlemmene. Med utgangspunkt i den samme kategoriseringen av fellesskapet som jeg gjorde i kapittel 7, der jeg presenterte den før-moderne strikke-epoken først og deretter den moderne, vil jeg forsøke å si noe om hva Strikkesida betyr for sine medlemmer i de ulike epokene, men jeg vil også forsøke å vise hvordan betydningen for medlemmene har endret seg inn i den moderne epoken. Til slutt vil jeg gi en oppsummering av de viktigste funnene.

8.1 Om et endeløst kjærlighetsforhold til garn

Vi er nå tilbake i den før-moderne strikke-epoken. Praten går lett. Det er søndags ettermiddag. Eller torsdags formiddag. Eller natt til tirsdag. I den digitale virkeligheten er det det aktuelle tidspunktet på den aktuelle dagen som hver enkelt befinner seg der! ... Mange har nettopp kommet hjem med den nyeste utgaven av Familien med ekstra stort strikkebilag, noe nytt garn eller annet strikkeutstyr slik som en ny bok om strikking, og de har alle en ting til felles; de er lykkelige. De prater, ler og dagdrømmer sammen om alle timene de har fremfor seg der de skal kose seg med strikketøyet eller la seg inspirere av nye oppskrifter og ideer, gjerne mens de nyter en kopp kaffe eller et glass vin, kanskje sammen med noe godt å tygge på også. De snakker om hvor lykkelige de er på grunn av disse tingene. På grunn av disse korte og lange øyeblikkene med stillhet, ro, tid til seg selv og til å lade batteriene i en hektisk hverdag. Det er stor enighet blant medlemmene; strikking er terapi. Eller, som en av dem så fint formulerte det:

I pinnenes klirr ligger musikk for sjelen.

Og det er akkurat det, det gjør. Basert på en spørreundersøkelse av medlemmer av et interaktivt strikkfellesskap med til sammen 3545 respondenter, konkluderte Riley, Corkhill og Morris (2013) med at det er en positiv sammenheng mellom hvor ofte man strikker og opplevelsen av å føle seg glad og rolig til sinns, så medlemmene er definitivt ikke alene om å oppleve strikking som terapi. Og ut av denne terapeutiske aktiviteten oppstår mer enn bare praktiske, nyttige og vakre strikka plagg og produkter. Det oppstår også fellesskap, vennskap og nærhet. Terapi kan nemlig være så mye. Gjennom deres felles hobby deler de både

oppturer og nedturen i livet. Strikkesida er således et fellesskap knyttet sammen både av sterke og svake bånd, på en og samme tid. Relasjonene er preget av nærhet, varme, omsorg og sist, men ikke minst, tillitt. Og dette på tross av både fysisk og psykisk distanse – som om alle kjenner alle, på tross av at ingen egentlig kjenner noen.

Medlemmene deler gjerne både private og intime detaljer om følelseslivet sitt med hverandre. Slik som dette åpenhjertige innlegget som ble publisert på veggen en dag:

Medlem: De rundt meg sier at livet mitt bare handler om tantebarna mine og strikking, og at jeg ikke har et liv. Gjør selvfølgelig andre ting også, men strikking gjør meg glad når jeg føler meg utafør og er lei meg. Har ikke akkurat de beste vennene, men hvis de er ekte venner så godtar de meg sånn som jeg er. Strikking er noe jeg gjør, og jeg blir glad av det. Det er en del av meg. Godta meg sånn som jeg er!

Fire tusen fem hundre medlemmer har trykt *liker* på dette innlegget, og det har fått over fire hundre kommentarer²⁷. Man kan ganske sikkert anta at antall likerklikk bare er en indikasjon på hvor mange mennesker som har lest innlegget, for det er slettes ikke sikkert at alle som har lest det har trykt liker på det. Hvis jeg limer inn kommentarfeltet til dette innlegget, ville de neste bortimot tjue sidene bestått av disse kommentarene, så det skal jeg ikke gjøre. Men jeg har derimot laget en ordsky av alle kommentarene. I denne ordskyen har jeg byttet ut samtlige uttrykksikon med ord som fungerer beskrivende for det følelsesmessige uttrykket disse ikonene er ment å formidle (slik jeg tolker de!). For eksempel erstattet jeg symbolet «♥» med ordet «kjærlighet», og «:-)» (uttrykksikonet smile) med «omsorg». Og resultatet, som du kan se i bildet på neste side (ordskyen, *bilde 4*), er en følelsesladet samling av ord.

²⁷ Pr. 8. desember 2015.

kjærlighet. Se bare på hvordan medlemmene reagerte på det åpenhjertige innlegget ovenfor (se ordskyen, *bilde 4*) – mer enn fire tusen stykker tok seg bryet å gi en klem eller lignende. Riktignok i form av ord, symboler eller likerklikk, men det er like fullt omsorg.

På Strikkesida stiller man altså opp for hverandre, og man risikerer å få nye venner for livet, slik som disse to²⁹:

Dette er ikke bare en strikkeside, men også en side som brått kan føre til vennskap. Vi ble kjent over denne siden, selv om vi er fra to forskjellige deler av landet!

8.1.1 Blenda av kjærlighet?

Infoen om seg selv som mange på Strikkesida deler med medlemmene, er av en slik karakter at jeg vil karakterisere det som høyst personlig. Når man gir av seg selv, slik mange gjør jamfør sitatene ovenfor, gjør man også seg selv sårbar. Man blir blant annet sårbar overfor kritikk. Det blir man når man blottlegger seg selv! Slik jeg ser det, krever det derfor en stor porsjon tillit å dele av seg selv på den måten mange gjerne gjør på Strikkesida – tillit til at fellesskapet er pålitelig. Tillit til at fellesskapet ikke misbruker tilliten det har fått.

I den grad medlemmene tar forholdsregler, er det som regel ikke i forbindelse med at de er i ferd med å dele personlig opplevde tragedier, men i forbindelse med å dele ting de har laget. Slik som dette:

Medlem: Litt skummelt å poste dette. Mitt første store prosjekt. En genser! Som dere ser, så har jeg litt igjen. Det er skjønnhetsfeil, men det er vel sånn som hører til når man er ny i dette? Det var ei som fortalte meg at det skal vises at det er hjemmelaget. Gleder meg til sluttresultatet. Har god hjelp fra min kjære bestemor og venninner! [bilde av strikkeprosjekt fjernet av personvern hensyn]

Medlemmet tar forbehold om at han synes det er skummelt å poste innlegget. Det er en måte å forberede, så å si, de andre medlemmene på at han nå er i ferd med å gjøre seg selv sårbar.

Det kan synes irrasjonelt å ha tillit til vilt fremmede på den måten Strikkesidas medlemmer i den før-moderne perioden har, men erfaring viser at fellesskapet er pålitelig. Se på ordskyen en gang til (*bilde 4*). Den vitner om at fellesskapet er pålitelig.

Medlemmene i den før-moderne epoken er ikke så ulike sine ikke-digitale strikkevenner – altså sine forgjengere. På samme måte som mange av NEG-informantene kunne fortelle om

²⁹ I innlegget lå det et bilde av to blide venner. Dette er fjernet av personvern hensyn. Og teksten er også redigert av samme grunn.

hvordan de følte seg mislykkede eller på andre måter utilstrekkelige hvis de ikke mestret strikking, er det knyttet en viss prestasjonsangst til det å dele sine arbeider også på Strikkesida. Før i tiden, altså *før* den før-moderne strikke-epoken, var dette gjerne knyttet til verdien av det å være kvinne eller husmor, eller til det å ha god eller dårlig arbeidsmoral, men sånn er det ikke i dag. Verken i den før-moderne eller i den moderne epoken. Jeg vil si at medlemmene bærer på denne arven, men ikke utover det å være stolt av det de kan og gjør innenfor strikkekunsten. Og det handler kanskje mer om det her – om at medlemmene har stor respekt for faget. Så selv om strikkingen ikke gir mening fordi det bekrefter medlemmenes kvinnelighet eller gode arbeidsmoral, så gir det mening fordi det er en arv. En stolt sådan.

8.2 Interaktive oppslagsverk har også følelser

På vei inn i den moderne strikke-epoken, har ting endret seg. Stort sett kan samtalen, enten det er samtaler om hvilket garn man liker best, om hvordan man fikser en ullgenser som har blitt ti nummer mindre i vask eller om tips og råd til hva man skal strikke neste gang, best beskrives som munter passiar mellom engasjerte, dedikerte og entusiastiske medlemmer, som alle deler en lidenskap for strikking og håndarbeid. Men innimellom eskalerer ting. Munter passiar blir plutselig amper diskusjon, som (i verste fall) ender med uløselig konflikt. Det er på en måte som om teppet faller litt innimellom. Og bak kan man skimte økologisk redusert alcaete som dypper fra bordkanten, duften av telys med mandelhibiskus-ekstrakt som henger som en eim av depresjon i luften, varmen fra det deilige pleddet som er forduftet med minnene om en fordums tilværelse av harmoni og velvære, og følelsen av et nært forestående nirvana som atter en gang har blitt en umiskjennelig følelse av akutt stress-angst for tidsklemmen, den svake økonomien og bakstrebende karrieren. Og det slår en at det er følelsen av lykke som burde dyrkes økologisk, fordi produksjonen tilsynelatende ikke er bærekraftig, likevel. Ok, kanskje jeg overdramatiserer litt. Men *krangletråder*, som medlemmene selv kaller det, og som er den digitale ekvivalenten til den mer fysiske anlagte metoden kalt «å ryke i tottene på hverandre», kan være ganske dramatisk. På den ene siden oppfatter jeg krangletråder som en viktig del av det som gjør at gruppa er i stand til å utvikle seg som fellesskap, men på den andre siden oppfatter jeg de som det motsatte. Krangletråder resulterer tilsynelatende i flere regler. Og flere regler skaper en mer formell stemning. Og den formelle stemningen kan knyttes til svake bånd og en individualistisk kultur. La oss se litt nærmere på hva en krangletråd er for noe.

8.2.1 Krangletråder

Diskusjoner, negativitet og mobbing, for å nevne noe, er ting Admin ikke vil ha på/ i gruppa. Men det er en komplisert affære å holde slikt utenfor all den tid folks oppfatninger generelt – av hva som faktisk er diskusjoner, negativitet og mobbing, varierer like mye fra person til person som folks oppfatning av reglene (og håndhevingen av dem) mer eksplisitt. I tillegg til gruppebeskrivelsen hvor det står hva som er og ikke er tillatt på gruppa – hvis Admin minner medlemmene om med jevne mellomrom, hender det også at de både utdyper og nyanserer disse reglene, når behovet melder seg. Og det later til at behovet melder seg, i perioder. Innimellom dukker nemlig disse krangletrådene opp. I utgangspunktet er dette en helt vanlig tråd (altså samtale), med unntak av en ting: den skaper dårlig stemning i gruppa. La meg utdype dette med et eksempel. Et medlem (her: medlem 1) ønsket hjelp til å avgjøre om en gitt sum var «gjerrig» eller ikke som betaling for en strikkejobb noen hadde gjort for en venninne. Vedkommende fikk følgende svar fra et annet medlem (her: medlem 2):

Medlem 2: ... det er ikke lov til å ta opp spørsmål om pris og så videre her på siden. Det finnes andre grupper hvor en kan få svar på dette.

Dette var selvfølgelig riktig, det er å finne mer eller mindre ordrett i gruppebeskrivelsen, men, som medlem 1 påpekte:

Det var da voldsomt til sær regel da! Det er da ikke pris på eget håndarbeid det er snakk om! Jeg trodde dette var ei side der man kunne få svar på ting man lurere på.

Og det er det jo også. Intensjonen med gruppa er blant annet å være et sted hvor man kan «hjelpe hverandre med tips og råd», ifølge gruppebeskrivelsen pr. 29.07.2015. Og da gruppa var ny kunne man faktisk ta opp spørsmål om pris, slik medlem 1 gjorde i dette tilfellet. Men, som Admin – som på dette tidspunktet i samtalen følte at de måtte bryte inn og mekle, forklarte medlem 1, de måtte endre på det:

Admin: Grunnen til at vi måtte kutte ut det var at det ble så mye diskusjoner om det. Noen strikker for å gi bort, andre for å få igjen litt for garnet, og andre igjen har strikking som jobb. Ingen ting av dette er galt, dette er opp til hver enkelt, men lange diskusjoner om dette flere ganger i uka måtte vi rett og slett luke vekk. Det endte ofte opp i usakligheter.

Admin kunne ikke tillate spørsmål om prising på ting, fordi det ble så mye diskusjoner. Og diskusjoner endte ofte opp i usakligheter. Dårlig stemning, altså. Eller *krangletråder*, som det etter hvert har blitt vanlig å kalle det. Men krangletråder er ikke utelukkende et resultat av

spørsmål knyttet til prising av ting. Bortimot hvilken som helst samtale (tråd) kan bli en krangletråd. La meg vise deg et annet eksempel. Teksten under er et lite utdrag kommentarer fra et innlegg om hjemmelaget produksjon av kaviar, som skapte både kaos, forvirring og irritasjon blant medlemmene³⁰:

Medl. A: Kanskje bedre å endre det til håndarbeidsside. Blir litt forvirrende med strikkeside fordi man setter jo seg som medlem på det man tror det er ved tittelen. Bare tenkte.

Medl. B: Tja... Hva kan man egentlig kalle for håndarbeid? Fiskekakelaging? Div. brødsorter? Ble litt forvirra her, dette er jo og arbeid man gjør med hendene. Skulle kanskje vært en "matside" her.

Medl. C: Hva en kan kalle for håndarbeid..... alt som lages med hendene.

Medl. D: Ta ikke det opp her. Gå til gruppeleder og beklag dere!

Medl. E: har du strikket dette.

Medl. A: Ja, der sa du det.

Medl. D: Kan love det var mange tråder i rognen når den ble renska. Strikka di sammen så jeg fikk de ut.

Medl. B: Beklager ikke. Var et spørsmål. Såpass må man få spørre om. Forøvrig nydelig godt med rogn.

Medl. A: Greit å vite så man selv ikke tramper i salaten ved å legge ut annet enn garn ting.

Medl. D: Les gruppeinfo så ser dere hva det er slags side!

Medl. F: Helt enig med du X!!!

Admin: Ler.. jeg visste vel at det kom kommentarer på dette. Dere tåler fint å se litt annet en strikking/ hekling her? Jeg har skrevet mange ganger at vi har plass til alt av håndarbeid her. Gruppen heter riktignok Strikkesida, men vi strikkedamer/menn, sitter jo ikke og strikker hele tiden. Det hender vi hekler, baker, lager mat, og i blant litt annet kjedelig husarbeid. Leser dere infoen her, så står det der at liker dere ikke det dere ser så la være å kommentere, og er det noe dere lurere på, så ta det opp med oss som administrerer gruppa her. Diskusjoner tar vi heller ikke under bilder.

Medl. D: Takk :-)

Admin: Og vi som administrerer gruppa her sletter det vi ikke vil ha med her, så ingen grunn til bekymring.

Diskusjonen var ikke over av den grunn:

Medl. G: Hvis denne gruppen omfatter alt håndarbeid har den et villedende navn. Når man er med i noe som heter strikkesiden forventer man ikke matoppskrifter. De som er med i matgrupper vil sannsynligvis foretrekke å ikke få strikkeoppskrifter. Det er hele poenget med grupper – å begrense informasjon på veggene. Jeg sier ikke herved at jeg har noe mot kaviar.. men om det går den veien at jeg skal skrolle veggen for relevant informasjon må jeg ut.

³⁰ Innlegget ble postet på Strikkesida i mars 2014.

Som du kanskje la merke til, her uttrykker altså Admin selv at Strikkesida må ha plass til mer enn bare strikking. Dette er en samtale som fant sted et sted i mellom de to strikke-epokene – før det virkelig begynte å stramme seg til.

Senere, godt inn i den moderne strikke-epoken, begynte denne definisjonsdebatten av Strikkesida nærmest å bli betent. Folk begynte å krangle om at folk var *for* hjelpsomme, for eksempel. I støyten ble nemlig enkelte spørsmål – om alt fra hvor man kunne få tak i et spesielt garn til ergonomisk riktige måter å strikke på, så til de grader ekstremt besvart av medlemmene, at den som stilte spørsmålet rett og slett måtte be folk om å *slutte* å besvare det. Folk begynte å reagere på at folk delte private ting. Ikke nødvendigvis fordi det var privat, men eksempelvis fordi de også hadde opplevd å miste et barn, og derfor ikke trengte å minnes på akkurat det når de gikk inn på Strikkesida. ... På denne tiden kunne det meste bli en krangletråd.

Det var en opprivende og kaotisk periode. Jeg tror det handlet om at den tidligere klart uttrykte identiteten som gruppe, som definerte seg selv som en nært knyttet vennegjeng, var i oppløsning. Den var i alle fall ikke like selvsagt lengre. Dette skapte usikkerhet. Meningen med gruppa for medlemmene var ikke like åpenbar lengre.

Samtidig skjedde det noe med tilliten i gruppa. Admin ga som kjent ut bok oppi det hele – som de reklamerte for på gruppa, samtidig som de sa at reklamering ikke var lov. Og de var ikke de eneste som hadde bøker til salgs. Veldig mange av Strikkesidas medlemmer er profesjonelle strikkere. Det vil si; mange har laget strikkebøker, oppskrifter og design som de selger. Også på Strikkesida. Men det har de ikke lov til. Med mindre de gjør det ved uhell, så å si. Slik som dette:

Medlem: Ha ha ha ha! Vennene mine mobber meg for navnet «varn». Men det er jo en varm jakke laget av restgarn, så det skulle jo passe helt perfekt! Synes ikke dere også det?³¹

«Uhellet» her, er at jeg avslører at jakka heter *Varn*. Det er smart, for de fleste skjønner at de må google nettopp *Varn*. Da får de nemlig vite at *Varn* er et mønster som er til salgs. For de som ikke skjønner at de må google *Varn*, så er det alltid noen som forteller i kommentarfeltet at de har strikket jakka etter at de var å kjøpte mønster og garn på den butikken som selger akkurat det mønsteret og det garnet. Og siden det alltid er noen som fortsatt ikke skjønner at *Varn* er et mønster som er til salgs, får innlegg som dette spørsmål om hvorvidt oppskrift kommer til å bli delt eller ikke. Og da må man svare som sant er:

Medlem: Det er et mønster som er i salg, så det kan jeg ikke gjøre. Men takk for alle søte kommentarer folkens. Tror jeg tar på meg Varn på jobb i morgen, jeg.

Når folk fortsatt ikke skjønner hvorfor mønsteret ikke kan deles med gruppa, er ikke det så rart. Det er jo lov å si hvor man har fått tak i en oppskrift, slik at de andre i gruppa også kan skaffe seg den samme oppskriften. Og det er omtrent på dette tidspunktet Admin bryter inn i samtalen:

³¹ Både bildet og teksten i dette innlegget er fiktivt. Det vil si; bildet er av ei kofte jeg har laget, og teksten er en omgjort tekst fra et originalt innlegg på Strikkesida. Jeg gjør det på denne måten akkurat her av personvernshensyn.

Admin: Les infoen som finnes øverst på siden her, der står det at salg ikke skal foregå her på gruppa.

Problemet er at personen som har postet innlegget, også er personen som selger oppskriften. Hvis *noen* tjener på at en oppskrift har blitt kjent via Strikkesida, så er det en bivirkning for den noen som ikke har noe med Strikkesida å gjøre. Hvis den noen er den samme som gjorde oppskriften kjent, så er det salg. Og det er ikke lov på Strikkesida.

Poenget er at medlemmet som selger Varn, balanserer på en syltynn linje mellom vennskapelig pludring og målrettet salg. Problemet med det, er at medlemmet selv er den eneste som vet hvilken rolle han spiller og hvem han egentlig er. Kanskje er han både hobbystrikker og profesjonell strikker. Kanskje er han både venn og kollega! Og kanskje betyr tilbakemeldingene på hans arbeide, akkurat like mye som de betyr for hun jeg refererte til tidligere som hadde strikka sitt første store prosjekt (kapittel 8.1.1). Kanskje. Det er bare han som vet.

8.3 Oppsummering

I dette kapittelet har jeg forsøkt å vise hvordan betydningen av Strikkesida for sine medlemmer, har endret seg over tid. Det er viktig å påpeke også her, at disse karakteristikkene er nettopp det; karakteristikker.

I den før-moderne strikke-epoken betydde Strikkesida primært vennskap. Dens manifeste funksjon (Merton, 1968), eller bevisste funksjon om du vil, var å gi medlemmene en følelse av tilhørighet og samhold som de ikke kunne finne andre steder. Til grunn for dette lå selvfølgelig en genuin interesse for strikking (eller håndarbeid), og i beste fall hadde gruppa en latent funksjon knyttet til kommersielle interesser. Etter hvert begynte dette å endre seg. I den moderne strikke-epoken trådte denne latente funksjonen opp til overflaten. Og det kan se ut som om meningen for mange ble å bruke Strikkesida til å promotere enten seg selv eller sine produkter, samtidig som det muligens var like mange som først og fremst var der på grunn av samholdet og fellesskapet, men som tilfeldigvis fikk oppmerksomhet rundt egne design på kjøpet, så å si.

Selv om ting overordnet sett har endret seg i gruppa, så betyr ikke det at den ikke samtidig også er «det den en gang var», som Admin uttrykte det. Eller at den ikke samtidig også betyr det den betydde for så mange til å begynne med.

9 Konklusjon og avsluttende kommentar

Se for deg at du står med hånda på håndtaket til en dør. Gjennom døra hører du lyden av til tider høylytt prating som går i ett som en stakkato kak(kl)ofoni av skjærende, men varm latter i alle regnbuens farger i kjølvannet av heftige legatoer – fra piano pianissimo til forte fortissimo, innimellom et konstant akkompagnement av myk, vennskapelig pludring. Du kan kjenne lukten av ferskt bakverk og nytrukket kaffe sive ut gjennom dørsprekken. Alle kjenner alle bak den døra, og du kan bli en av de. I det øyeblikket du trykker ned håndtaket, er alles øyne på deg. Du kan føle pulsen av bortimot hundre tusen strikkeglade damer (og en og annen mann) i alle aldre, pulsere gjennom hånda di. ... Går du inn?

Etter noen måneders feltarbeid i håndarbeidsfellesskapet Strikkesida, er det slik jeg ville svart hvis noen spurte meg hvorfor jeg ikke heller gjorde feltarbeid i et virkelig, fysisk, fellesskap – fordi det *er* virkelig. Fordi jeg kunne snakket om hvordan det har vært en sterk, tung, altoppslukende, provoserende, trist, glad og lykkelig erfaring, alt på en gang, å møte en gruppe mennesker som til de grader evner å være unike – sammen og hver for seg. Fordi jeg kunne snakket om alt jeg har opplevd og observert på en slik måte at ingen ville trodd meg når jeg fortalte at jeg ikke hadde vært i en liten landsby, på et uoppdaget kontinent midt i Stillehavet et sted, men i den virtuelle virkeligheten. Et tastetrykk fra skrivebordet.

Utgangspunktet for dette forskningsprosjektet har altså vært å undersøke hvordan den digitale sosiale virkeligheten inngår i dannelsen av fellesskap og identitet, og dette har jeg gjort ved hjelp av en kvalitativ tilnærming i form av et feltarbeid basert på observasjon. Resultatet av dette feltarbeidet er at jeg har fått en innsikt i en dimensjon av vår virkelighet som både fasinerer, inspirerer og skremmer meg, på en og samme tid.

La meg utdype!

9.1 Når den vi er, på samme tid er en annen

Enjolras og hans kolleger, sier om digitale mediers tekniske egenskaper at de ikke determinerer verken sosial praksis eller graden av offentlighet, men at de «tilbyr en teknisk arkitektur som gjør det mulig for individer å koordinere sine forventninger og handlinger, noe som bidrar til å forme det offentlige rommet» (2013, s. 191). Videre sier de at resultatet av dette, er at skillene mellom offentlig og privat sfære, mellom en-til-mange og en-til-en

kommunikasjon (altså informasjon og samtale) og mellom ulike roller slik som eksempelvis amatør versus profesjonell, blir utydelige. Dette stemmer godt overens med mine funn. Jeg finner nemlig også at disse skillene kan være utydelige i den digitale virkeligheten. Men jeg stiller meg kritisk til premissene. Jeg finner at digitale mediers tekniske egenskaper i aller høyeste grad, om ikke determinerer sosial praksis, så er de faktisk med på å forme sosial praksis, og kanskje endatil både begrense og forenkle kommunikasjon på en slik måte at enkeltmennesker har muligheten til å regulere i mer og mindre grad, (mange!) andre menneskers sosiale praksis. Det jeg også finner i forlengelsen av dette, er at digitale mediers tekniske egenskaper har implikasjoner langt utover potensielt å endre vår forståelse av private og offentlige rom. Jeg vil være så vågal å påstå at heller enn at digitale mediers tekniske egenskaper endrer vår forståelse av offentlig/ privat, så gjør den det mulig å utnytte vår forståelse av offentlig/ privat. Dette er ikke noe jeg har hatt muligheten til å utforske i denne studien, men det er noe som kunne vært interessant å forske videre på.

Richard Sennet beskriver i hans bok «Intimitetstyranniet» (Sennet, 1992) hvordan person heller en sak gjøres til gjenstand for debatt i politiske sammenhenger; hvordan den private sfæren invaderer den offentlige i en tidsalder hvor det offentlige rom er i ferd med å bli et kroppsløst rom. Han er ikke alene om å forstå denne utviklingen som et resultat av at samfunnet digitaliseres, eller mer korrekt som et resultat av digitale medier. Mine funn peker i retning av at den private sfæren invaderer den offentlige, men dette kan jeg ikke forstå som et resultat av digitale medier. Derimot kan jeg forstå det som et resultat av måten vi bruker digitale medier på samt utvikler medieplattformene. Samfunnet, later det til, tar mer og mer form av et konkurransesamfunn. I litteraturen er det beskrevet med mange forskjellige ord, slik som for eksempel «karaokekapitalisme» (Ridderstråle & Nordström, 2004), og referanser, slik som for eksempel Baumanns referanse til «turisten og omstreiferen» i boka «Globaliseringen og dens menneskelige konsekvenser» (Baumann, 1998). I begge tilfellene (på sin måte) drøftes implikasjonene av at det er opp til hver og en i dagens samfunn å skrive sin egen livshistorie. Som om livet er «the American dream» – fullt av muligheter som en bare må sørge for å benytte seg av.

Livet skjer ikke, det realiseres gjennom handling. Og det er her digitale mediers tekniske egenskaper kommer inn. I den digitale sosiale virkeligheten kan du bruke det nære og private til å markedsføre deg selv og ditt produkt – enten det er du som er selve produktet eller noe annet. På en enkel og effektiv måte kan du bruke det nære og kjente til å skape gode og tillitsfulle relasjoner til vilt fremmede mennesker, som har kjøpt produktet ditt før de rakk å

skjønne at du solgte det. Det er i alle fall mitt inntrykk etter arbeidet med denne oppgaven. Det er noen skillelinjer mellom ulike sfærer og roller, jamfør det Enjolras (m.fl.) sier, som er utydelige i den digitale virkeligheten. Til syvende og sist handler det kanskje om tillit. Kan man stole på at det ikke ligger kommersielle interesser til grunn for vennligheten, omsorgen og fellesskapet? Når det å være profesjonell strikker er en like stor del av ens identitet som det er å være en hobbystrikker, hvordan kan de rundt deg vite når du er hva? Dette er spørsmål som har dukket opp i løpet av studien, som også kunne vært interessant å forske videre på.

Christian Fuchs (2014) problematiserer nettopp dette med tillit, om enn med andre ord og med utgangspunkt i de ulike sosiale plattformene som forretningskonsern, slik som Facebook:

Corporate social media use capital accumulation models that are based on the exploitation of the unpaid labour of Internet users and on the commodification of user-generated data and data about user behaviour that is sold as commodity to advertisers (Fuchs, 2014, s. 122).

Hver gang du klikker deg inn på en side eller lignende via Facebook, tjener Facebook penger, med andre ord. De selger dine preferanser for ulike varer til selskaper som bruker denne informasjonen til å selge deg et produkt i henhold til disse preferansene. Og du kjøper det. Jeg har lyst til å dra en parallell til Strikkesida. Med utgangspunkt i mønstre og design laget av medlemmene selv, laget Admin en bok med flotte strikkeoppskrifter som de solgte til medlemmene (og alle andre som ville kjøpe den!). Og medlemmene kjøpte den.

I den digitale sosiale virkeligheten er kjærlighet, omsorg og vennskap en inngangsbillett til markedsføring og salg. Strikkesida er på mange måter et eksempel på dette. Det er et fellesskap basert på tillit, omsorg og kjærlighet, men Strikkesida *er* også en merkevare. Det er ikke dermed sagt at det digitale samfunnet er et kynisk samfunn, men det kan være det.

Og det er vanskelig å vite når hva er hva.

Litteraturliste

- A lady. (1876). *The home knitter. A manual for making useful articles for the family*. Edinburgh: Johnstone, Hunter, & Co. Hentet fra: [http://viewer.soton.ac.uk/library/image/00376334/1/- head](http://viewer.soton.ac.uk/library/image/00376334/1/-head)
- Baumann, Z. (1998). *Globaliseringen og dens menneskelige konsekvenser*. Oslo: Vidarforlaget A/S.
- Blaikie, N. (2007). *Approaches to social enquiry / Advancing Knowledge* (2. utg.). Cambridge: Polity Press.
- Castells, M. (1997). *The Information Age: Economy, Society and Culture/ The Power of Identity* (Bind 2). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Castells, M. (2000). *The information age: economy, society and culture/ The rise of the network society* (2. utg. Bind 1). Oxford: Blackwell Publishers Inc.
- Collins, H. (2014). *Are we all scientific experts now?* Cambridge: Polity Press.
- Enjolras, B., Karlsen, R., Steen-Johnsen, K., & Wollebæk, D. (2013). *Liker - liker ikke. Sosiale medier, samfunnsengasjement og offentlighet*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Facebook. (2014a). Company Info. *Newsroom*. Hentet 21.10. 2014, fra <https://newsroom.fb.com/company-info/>
- Facebook. (2014b). Grunnleggende om administrasjon av grupper. *Hjelpesenter*. Hentet 21.10. 2014, fra <https://www.facebook.com/help/418065968237061>
- Facebook. (2014c). Grunnleggende om grupper. *Hjelpesenter*. Hentet 21.10. 2014, fra <https://www.facebook.com/help/162866443847527>
- Facebook. (2014d). Personvern i og misbruk av grupper. *Hjelpesenter*. Hentet 21.10. 2014, fra <https://www.facebook.com/help/412300192139228>
- Fagerjord, A. (2013). Hva er EdgeRank? *Web-medier – en bok om sjangre og uttrykksformer på nett*. Hentet 14.05. 2016, fra [http://webmedier.no/hva-er-edgerank/ - comment-14](http://webmedier.no/hva-er-edgerank/-comment-14)
- Falk, J. (2007). Ferdinand Tönnies. I H. Andersen & L. B. Kaspersen (Red.). I *Klassisk og moderne samfundsteori* (4 utg.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Fuchs, C. (2014). *Social Media, a critical introduction*. London: Sage Publications Ltd.
- Gilje, N., & Grimen, H. (1993). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger: Innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

- Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*. England: Penguin Books Ltd.
- Grimen, H. (2009). *Hva er tillit*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Gneriussen, W. (2007). Emile Durkheim. I H. Andersen & L. B. Kaspersen (Red.). I *Klassisk og moderne samfundsteori* (4 utg.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Hallinan, B., & Striphos, T. (2014). Recommended for you: The Netflix Prize and the production of algorithmic culture. *new media & society*, 1(21). DOI: 10.1177/1461444814538646
- Hamran, T. (2007). Kvinneforeningene, institusjonsbyggingen og den nasjonale velferdspolitikken – nord-norge før 1940. *Historisk tidsskrift*, 83(03), 411-430. Hentet fra idunn.no – tidsskrifter på nett: <http://www.idunn.no/ts/ht/2007/03/pdf>
- Jackson, I. (2011). *Sosiale medier. Hvordan ta over verden uten å gå ut av huset*. Oslo: H. Aschehoug & Co.
- Jiang, M. (2014). The business and politics of search engines: A comparative study of Baidu and Google's search results of Internet events in China. *new media & society*, 16(2), s. 212-233. DOI: 10.1177/1461444813481196
- Kedzior, R. (2014). *How Digital Worlds Become Material – An Ethnographic and Netnographic Investigation in Second Life*. (Doktorgradsavhandling), Department of Marketing, Hanken School of Economics, Finland.
- Kjellberg, A., Gravjord, I., Rosander, G. A., & Svendsen, A.-L. (1987). *Strikking i Norge*. Otta: Landbruksforlaget A/S.
- Kozinets, R. V. (2015). *Netnography: redefined* (2. utg.). Los Angeles: SAGE.
- Kvittingen, I. (14.03.2014). Facebook-humor smitter. Hentet fra forskning.no: <http://forskning.no/internett-mediavitenskap-psykologi-sosiale-relasjoner/2014/03/facebook-humor-smitter>
- Merton, R. (1968). Ch. III: Manifest and Latent Functions. I *Social Theory and Social Structure* (1 utg.). New York: The Free Press.
- Norsk etnologisk gransking. *Spørreliste nr. 211, Strikking*. Norsk Folkemuseum.
- Ridderstråle, J., & Nordström, K. A. (2004). *Karaokekapitalismen – ledelse for menneskeheten*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Riley, J., Corkhill, B., & Morris, C. (2013). The benefits of knitting for personal and social wellbeing in adulthood: findings from an international survey. *British Journal of Occupational Therapy*, 76(2), s. s. 50-58. DOI: 10.4276/030802213X13603244419077
- Rutt, R. (1987). *A History of Hand Knitting*. London: B.T. Batsford Limited.
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet: Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

- Sandvik, B. (04.10.2012). Fra Marius til Skappel. *Museumsstemmer*. Hentet 02.06. 2015, fra <http://www.norskfolkemuseum.no/Forskning/Museumsstemmer/Birte-mener/Fra-Marius-til-Skappel/>
- Sandvik, B. (2013). Designeren Unn Søiland Dales strikkehistorie. *Museumsbulletinen*, 3&4(74), 32-35. Hentet fra norskfolkemuseum.no: <http://www.norskfolkemuseum.no/no/Forskning/Forskere/Birte-Sandvik/Designeren-Unn-Soiland-Dales-strikkehistorie/>
- Sandvik, H. (1992a). *Publikasjoner fra Tingbokprosjektet/ "Umyndige" kvinner i handel og håndverk: Kvinner i bynæringer i Christiania i siste halvdel av 1700-tallet*. Oslo: Tingbokprosjektet. Hentet fra: <http://www.nb.no/nbsok/nb/858885056036a2d2b8f9d8ca320a4908.nbdigital?lang=no-0>
- Sandvik, H. (1992b). *Publikasjoner fra Tingbokprosjektet/ «Umyndige» kvinner i handel og håndverk – kvinner i bynæringer i Christiania i siste halvdel av 1700-tallet (Bind 1)*. Oslo: Tingbokprosjektet.
- Sennet, R. (1992). *Intimitetstyranniet*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag AS.
- Shea, T. (2009). *Selbuvotten / vakre mønster frå ein norsk strikke tradisjon*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Staude, C., & Marthinsen, S. T. (2013). *Sosial kommunikasjon. Personlig - samtale - verdi*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Strikk for livet. (2016). Strikk for livet. [Offisiell blogg]. Hentet 02.05. 2016, fra <http://www.strikkforlivet.no>
- Søbye, E. (24.12.2015). Mellom rett og vrangt. Anmeldelse, *Morgenbladet*. Hentet fra <https://morgenbladet.no/boker/2015/12/mellom-rett-og-vrangt>
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjerke AS.
- Thompson, J. B. (2001). *Medierne og moderniteten / En samfundsteori om medierne* (S. W. Jørgensen.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Underberg, N. M., & Zorn, E. (2013). *Digital Ethnography: anthropology, narrative, and new media*. Austin: University of Texas Press.
- VG. (08.07.1959). Strikk din egen karriere: Selv den norske kofte må følge moten... s. 4. Hentet fra <http://web.retriever-info.com/services/archive/displayPDF?documentId=05501619590708AR00400&serviceId=2>
- Wadel, C. (1991). *Feltarbeid i egen kultur: en innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*. Flekkefjord: SEEK A/S.
- Wadel, C. (2008). Innlemmelser i sosiale fellesskap. *Sosiologisk tidsskrift*, 16(3), s. 237-253.
- Aalberg, T., & Elvestad, E. (2012). *Mediesosiologi* (2. utg.). Oslo: Det Norske Samlaget.

Aalen, I. (2013). *En kort bok om sosiale medier*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Aase, T. H., & Fossåskaret, E. (2007). *Skapte virkeligheter: Om produksjon og tolkning av kvalitative data*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

VEDLEGG 1

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Willy Guneriussen

Institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging UiT Norges arktiske universitet
Postboks 6050 Langnes
0001 OSLO

Vår dato: 19.08.2014

Vår ref: 39334 / 3 / AMS

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 23.07.2014. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>39334</i>	<i>På scenen - hele tiden?</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>UiT Norges arktiske universitet, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Willy Guneriussen</i>
<i>Student</i>	<i>Tuva-Kristin Furehaug</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.06.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Anne-Mette Somby

Kontaktperson: Anne-Mette Somby tlf: 55 58 24 10

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Tuva-Kristin Furehaug furehaug@gmail.com

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@svt.uib.no

Prosjektet innebærer observasjon av aktiviteten på en facebookgruppe uten direkte kontakt mellom student og deltakere, og intervjuer med deltakere. Studenten er selv medlem av gruppen og har informert om sitt prosjekt til administratorene og gjennom generell informasjon til facebookgruppen. Informasjonsskrivene er godt utformet.

Ut fra opplysningene gitt i prosjektmeldingen vil ikke en generell observasjon av aktiviteten medføre meldeplikt, all den tid det ikke skal registreres personopplysninger elektronisk fra observasjonen.

I og med at det kan bli aktuelt å registrere personopplysninger i forbindelse med intervjuene vil denne delen være meldepliktig. Utvalget som skal intervjues informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse.

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger UiT Norges arktiske universitet sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal sendes elektronisk eller lagres på privat pc/mobile enheter, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

Forventet prosjektslutt er 01.06.2015. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel), slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn) og slette ev. lydopptak.

VEDLEGG 2

• Samtale startet 2. april

02.04.2014 11:04

Tuva-Kristin Furehaug

Hei, Jeg er medlem på Strikkesida, men denne henvendelsen gjelder ikke min interesse for strikking; jeg skal skrive en masteroppgave i sosiologi og henvender meg til deg, fordi jeg har lyst til å bruke Strikkesida i den forbindelse. Jeg vil derfor høre med deg, som administrator i gruppa, om det er ok at jeg gjør.

For at du skal kunne svare på det, vil jeg fortelle litt om hva dette egentlig innebærer: Jeg er, som allerede nevnt, mastergrad-student i sosiologi, ved Universitetet i Tromsø, Institutt for Sosiologi, Statsvitenskap og Planlegging. Jeg skriver min mastergradsoppgave under veiledning av Willy Guneriusen, som er professor ved fakultetet for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging. Min oppgave vil handle om fellesskap, individ og samfunn, og digitale mediers rolle i folk sin hverdag. Jeg ønsker å bruke Strikkesida i min oppgave, blant annet fordi den er et eksempel på hvordan digitale medier blir brukt til å danne nye typer interesse-fellesskap. Men jeg ønsker også å bruke Strikkesida, fordi mine erfaringer - som medlem selv, er at det ikke bare er en gruppe strikkeglade mennesker, som snakker om strikking, men fordi det er en gruppe strikkeglade mennesker, som gir av seg selv, oppmuntrer hverandre, hjelper hverandre og engasjerer seg i hverandre sine både gleder, sorger, oppturer og nedturer knyttet til det å være strikkeglade mennesker. Mer generelt vil jeg bruke Strikkesiden til å belyse sosiale og kulturelle endringer som skjer på grunnlag av nye elektroniske medier.

Min undersøkelse vil selvfølgelig være fullstendig anonymisert enten det gjelder intervjuer, samtaler eller informasjon på nettsiden. Jeg vil ikke benytte meg av informasjon som kan spores tilbake til enkeltindivider i gruppa. Det vil heller ikke bli lagret noen som helst type informasjon, som kan knyttes til medlemmers identitet eller spores tilbake til enkeltindivider i gruppa. Studien må dessuten godkjennes av et nasjonalt organ med tanke på å sikre personvernet.

Hvis du lurer på noe, eventuelt har noen spørsmål til meg angående dette, så blir jeg bare veldig glad for at du tar kontakt. Jeg kan nås både på facebook (hvis du søker på Tuva-Kristin Furehaug), telefon og e-post: Tlf.: 905 75 551 E-post: tfu002@student.uit.no eller furehaug@gmail.com

Håper du synes dette høres spennende ut, og at du synes det er ok at jeg bruker Strikkesiden i min masteroppgave.

Med vennlig hilsen Tuva-Kristin Furehaug

Informasjon om forskningsprosjektet

«På scenen – hele tiden?»

Bakgrunn og formål

Jeg er en mastergrads-student i sosiologi ved UiT Norges Arktiske Universitet, som skriver en mastergradsoppgave om digitale medier og nettbaserte fellesskap. Jeg skriver min mastergradsoppgave under veiledning av Willy Guneriusen, som er professor ved institutt for sosiologi, statsvitenskap og samfunnsplanlegging. I forbindelse med min oppgave, vil jeg bruke Strikkesida; Fordi det synes å blomstre opp sider som denne og lignende nettbaserte grupper - ut fra forskjellige interesser, hobbyer, hjemsted m.m., som også ser ut til å bli en stadig viktigere arena for kommunikasjon og utvikling av sosiale nettverk og fellesskap, og fordi Strikkesida er et eksempel på hvordan digitale medier blir brukt til å danne denne nye typen interesse-fellesskap. Men jeg vil også bruke Strikkesida fordi mine erfaringer – som medlem selv gjennom snart tre år, tilsier at dette ikke bare er en gruppe med strikkeglade mennesker som snakker om strikking, men også en gruppe strikkeglade mennesker som gir av seg selv, oppmuntrer hverandre, hjelper hverandre og engasjerer seg i hverandre sine både gleder, sorger, oppturer og nedturer knyttet til det å være strikkeglade mennesker.

Strikkesida er både unik med sin fokus på en bestemt virksomhet og på mange måter typisk for de nye nettsamfunnene som er i ferd med å utvikles. Jeg ønsker blant annet å se litt på strikkingens historie, fra nødvendig arbeid til kunst og engasjerende hobby. Og da vil det som skjer på denne siden være viktig for å forstå betydningen strikking har for mange i vår tid. Samtidig vil den være et utgangspunkt for å se på endringer i forhold til tidligere samfunnsforhold. Mer generelt vil jeg bruke Strikkesida til å belyse sosiale og kulturelle endringer, som skjer på grunnlag av nye elektroniske medier.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Min studie er først og fremst basert på at jeg observerer aktiviteten i gruppen, og krever derfor ingenting spesielt av deg som er medlem – du trenger ikke gjøre noe utover det du vanligvis gjør på denne siden, med andre ord. Det kan likevel være at jeg vil ønske å intervju en eller flere av dere. Et slikt intervju vil i tilfelle foregå via e-post eller facebook-meldinger (eller på andre måter avhengig av de ønskene du/ dere eventuelt måtte ha), og spørsmålene vil omhandle ting knyttet til ditt medlemskap i gruppa (hvor lenge du har vært medlem, hvorfor du ble/ er medlem, tanker du har om det å være medlem, og så videre), samt ting knyttet til deg som person mer generelt (alder, yrke, interesser, og så videre). Hvis intervjuene foregår pr. telefon eller via nett, vil jeg komme til å ta skriftlige notater, men hvis vi møtes for å gjennomføre intervju, vil jeg komme til å spørre deg om å få lov til å bruke lydopptaker.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Jeg har ingen ønsker om å skulle “avsløre” noe spesielt hemmelig eller skade dette nettstedet og det fellesskapet som er utviklet på grunnlag av det. Og all informasjon - om gruppa og aktiviteten i gruppa, som samles inn, vil anonymiseres slik at enkeltpersoner ikke kan gjenkjennes. Det vil ikke være andre enn meg selv og min veileder, som har tilgang til de opplysninger – notater og eventuelle lydopptak fra intervju, som blir samlet inn i løpet av arbeidet med studien. Eventuelle personopplysninger/ lydopptak/ notater vil lagres henholdsvis i anonymisert form, på en lydopptaker som ikke vil være tilgjengelig for andre enn meg selv, eller på en pc som er beskyttet med brukernavn og passord, og alt oppbevares på et låst kontor.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 01.06.2015. Og alle personopplysninger og eventuelle lydopptak som blir samlet inn i løpet av arbeidet med studien, vil da bli makulert/ slettet.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst be om at informasjon om deg eller din aktivitet på Strikkesida blir utelatt fra studien, uten å oppgi noen grunn.

Dersom du ønsker eller kunne tenke deg å stille opp til intervju, eller har spørsmål til studien, blir jeg glad for at du tar kontakt med meg, enten på telefon/ sms, e-post eller her på facebook. Hvis du heller, eller i tillegg, vil ta kontakt med min veileder, er du selvfølgelig velkommen til å gjøre det også.

Mitt telefonnummer er 905 75 551, og min e-postadresse er furehaug@gmail.com.
Veilederen min, Willy Guneriussen, nås på (telefon) 776 44 331, og (e-post) willy.guneriussen@uit.no.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Jeg ønsker alle her på Strikkesida en inspirerende og fin (strikke)dag!

Med vennlig hilsen
Tuva-Kristin Furehaug

Norsk etnologisk gransking
Norsk Folkemuseum
Museumsvn. 10
0287 Oslo

Oslo, juni 2006

Spørreliste nr. 211
STRIKKING

Den som besvarer listen er innforstått med at svaret blir arkivert (anonymt) og blir brukt av forskere i dag og i fremtiden. Den som svarer kan til enhver tid be om å få svaret i retur eller makulert.

Denne spørrelisten er laget i samarbeid med en mastergradstudent i kulturstudier ved Universitetet i Oslo. Hun vil bruke deler av materialet i sin hovedoppgave. NEG har lenge hatt tanker om å samle inn stoff om ulike hobbyer og fritidssysler, og denne listen er en start på et slikt prosjekt. Men strikking har ikke bare vært fritidssysler, det har også vært et kjærkomment og nødvendig tilskudd til familieøkonomien. Og ikke minst har det vært – og er – en måte å utfolde fantasi og skaperevne på.

*Denne gangen vil vi gjerne understreke: send oss svar også dere som ikke strikker selv. Mange av spørsmålene kan besvares av alle, og noen minner om dette har vel de fleste, selv de som aldri har tatt i en strikkepinne!
Les gjennom hele spørrelisten før du begynner å skrive. På forhånd takk!*

Barndom og ungdom

Hvor har du vokst opp?

Har du noen gang lært å strikke? Kan du huske hvem som lærte deg det? Hvor gammel var du? Fortell om dine første strikkeerfaringer: hjemme, på skolen, andre steder. Fortell om dine første strikketøy!

Strikket kvinnene i din familie? Hvem strikket – hva strikket de?

Kjente du menn eller gutter som kunne strikke, og som praktiserte kunnskapen? Fortell om dem. Hva strikket de, når strikket de?

Hadde du jevnaldrende venner som strikket? Hva strikket du/dere? Hvem strikket du/dere til? Fortell.

Hvor og når foregikk strikkingen som oftest? Hendte det at dere var flere som strikket i lag?

Strikket du/dere etter oppskrift? Hvor fikk dere tak i oppskrifter? Strikket du/dere "fritt", eller etter praktisk opplæring av en voksen? Hvordan fikk du/dere tak i garn?

Var du med i en sy- eller strikkeklubb i din barndom/ungdom? Hvis ikke, kjente du noen som var det? Fortell om medlemmer, sammenkomster, servering og om hva som ble laget. Kjente du voksne som var med i en slik klubb?

Kjente du noen – barn eller voksne – som var med i en forening som strikket til veldedige formål? Fortell.

Kjenner du til at man ikke kunne strikke på helligdager? Hva var begrunnelsen? Er det slik i dag?

Har du andre barndomsminner om hjemmestrikkede plagg: spesielle ting du laget til deg selv, strikkeplagg du har fått i gave, hvordan strikkeplaggene var å bruke?

Voksenliv

Strikker du fortsatt? Når strikker du? Hvor ofte strikker du? Hva strikker du? Til hvem strikker du? Fortell om strikkemåter, mønster og garntyper du liker å arbeide med og hva du har laget. Har du strikkemaskin? Hva strikker du på den? Strikker du for salg?

Har du flere strikkesett liggende av gangen? Har du strikkesett liggende som du "aldri" blir ferdig med?

Har du lært noen å strikke?

Har du stort sett strikket hele livet, eller har strikkingen foregått i perioder? Fortell!

Hvor finner du oppskrifter? Har du samlet oppskrifter? Strikker du noen ganger uten oppskrift? Har du bøker og blader om håndarbeid/striking?

Hender det at du kjøper strikkesett for å ha på lager? Hva gjør du med "restegarn"?

Er det hyggen ved å strikke som er det viktigste, eller er det tanken på det ferdige produktet som er den største drivkraften? Har forholdet mellom nytte og hygge endret seg over tid?

Har du mange venner som strikker? Noen som er spesielt aktive? Er du med i en sy- eller strikkeklubb? Er det en venninneklubb, eller er det en forening med veldedig formål? Fortell om sammenkomstene.

Kjenner du menn som strikker? Hva strikker de? Når strikker de?

Er strikking blitt sett på som noe "alle må kunne" i ditt nærmiljø, eller har det vært stor grad av frivillighet? Hva med de som ikke kunne strikke – hvordan så man på dem?

Hvilke tanker gjør du deg om opplæring i håndarbeid i skolen før og nå?

Hvis du selv for eksempel kan spinne eller farge ditt eget strikkesett, eller har annen kunnskap som vi ikke har spurt om, vil vi gjerne at du forteller utførlig også om det.